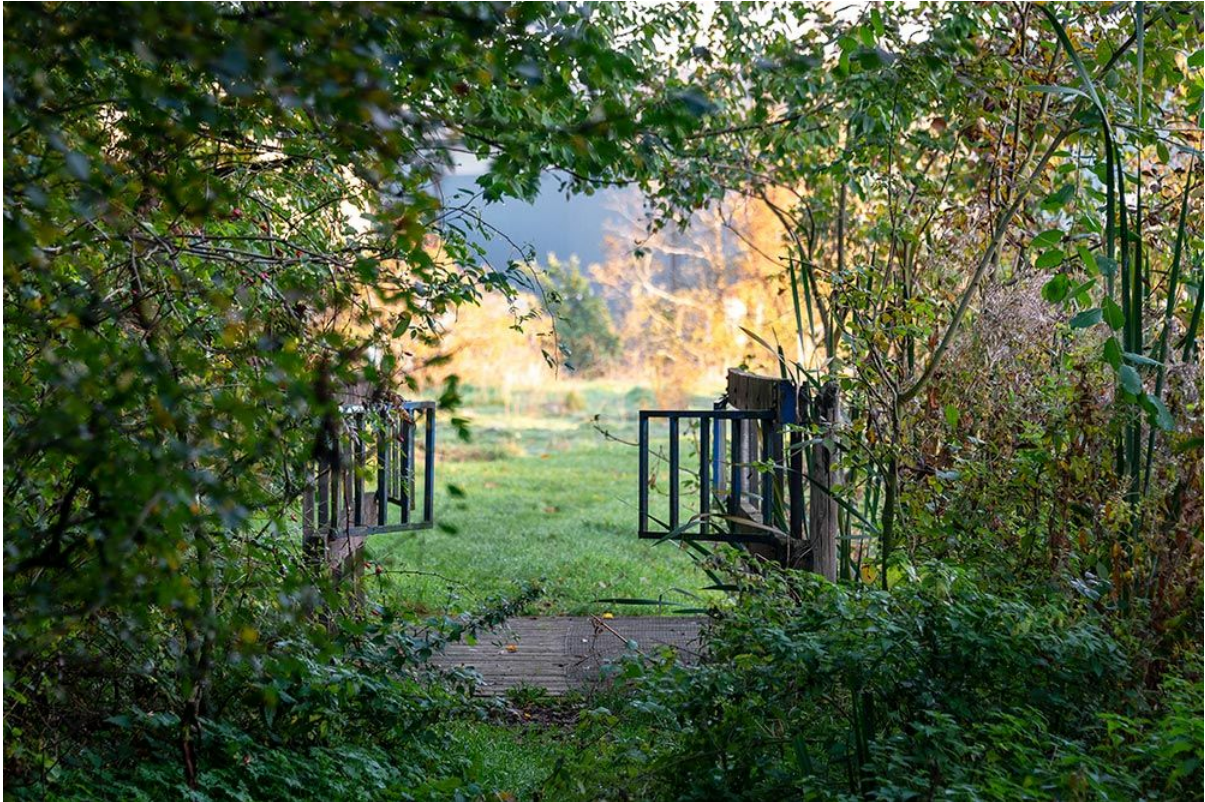

1. Inledning

*Den här berättelsen skapades med [Esri Story Map-journal](#).
Läs den interaktiva versionen på webben på <https://arcg.is/11qGmr>.*

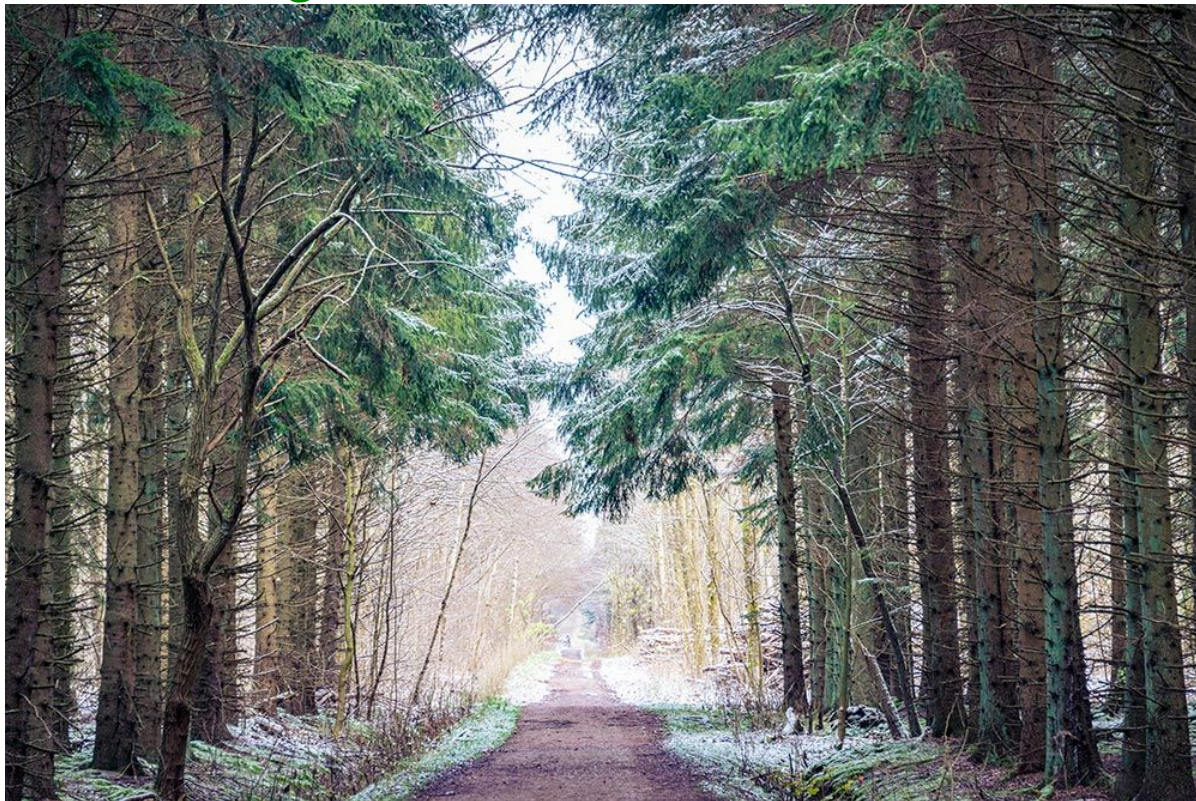
För att människan både idag och framöver ska kunna glädjas åt och nyttja gröna kvalitéer krävs en långsiktig planering. Detta är inledningen på det kunskapsunderlag som mynnar ut i den Grönplan som presenteras i kartberättelsens avslutande kapitel. Grönplanen tas fram som en del i arbetet för att uppfylla både kommunala och nationella hållbarhetsmål.

Detta kapitel utgör underlag till Grönplanens remissversion.

Naturreseptatet Abullahagen

Foto Susanne Hultman

Läshänvisningar

- Vill du skriva ut eller dela något avsnitt kan du klicka på kedjesymbolen uppe till vänster.
- I flera kartor går det att få upp information om ett objekt genom att klicka på det.
- De bilder som har en dubbelpil i övre högra hörnet går att förstora om du klickar på dem.

I kartberättelsen ingår följande kapitel:

- **INTERAKTIV KARTA**
- **Del 1: INLEDNING**
- **Del 2: OM GRÖNSTRUKTUR:** ett generellt kunskapsunderlag och en introduktion till frågor som berör grönplanering. I vissa aspekter utgör kapitlet en omvärldsbevakning som ligger till grund för övrig kartläggning och de ställningstagande och åtgärder som presenteras i Grönplanen. Under projektets gång har det tydligt framgått att ökad kunskap är en av de viktigaste komponenterna för att på sikt uppnå en välutvecklad grönstruktur. Materialet är därför tänkt att användas som en kunskapsbank för att hitta argument för grönstrukturens värden vid intressekonflikter och fungera som stöd i detaljfrågor som berör planering, gestaltning och förvaltning av grönstrukturen i Eslövs kommun.
- **Del 3: ESLÖVS KOMMUN nuläge & potential:** ett fördjupande kunskapsunderlag på kommunövergripande nivå. Innehåller kartläggning och analyser av nuläge och utvecklingspotential. Kapitlet är kommunövergripande och beskriver i huvudsak landsbygdens landskap. Beskrivning av förutsättningar och möjligheter ger en grund till de ställningstagande och åtgärder som presenteras i Grönplanen.
- **Del 4: ESLÖVS TÄTORT nuläge & potential:** ett fördjupande kunskapsunderlag på lokal nivå. Innehåller kartläggning och analyser av nuläge och utvecklingspotential i Eslövs tätort. Beskrivning av förutsättningar och möjligheter ger en grund till de ställningstagande och åtgärder som presenteras i Grönplanen.
- **Del 5: GUIDE FÖR GRÖNPLANERING**
- **Del 6: GRÖNPLAN för Eslövs kommun*** är en politiskt antagen handlingsplan med ställningstaganden och åtgärder för hur kommunens grönstruktur behöver skyddas och utvecklas för att uppnå befintlig målstyrning.

**Det är enbart "Grönplan för Eslövs kommun" som är politiskt beslutad.*

Gröna begrepp

I Grönplanen förekommer många olika begrepp och uttryck som inte är kända för den stora allmänheten. Många begrepp har heller ingen absolut eller självklar definition utan kan tolkas på olika sätt från person till person. Övriga styrdokument i Eslövs kommun förhåller sig inte heller till alla begrepp på ett enhetligt sätt. För att tydliggöra vad som åsyftas inom Grönplanens ramar har en lista

med på olika begrepp och dess innebörd tagits fram, på sikt kan detta bidra till en mer enhetlig begreppsanvändning inom kommunen. ([länk till ordlista](#))

Snärjet

Foto Susanne Hultman

Sammanfattning

Vångavägen Eslöv

Foto Susanne Hultman

För att uppfylla målstyrning i Miljöpolicy för Eslövs kommun (2018), Översiktsplan Eslöv 2035 (2018), Naturmiljöprogrammet (2020) konkretiseras utvecklingsarbetet i "Grönplan för Eslövs kommun" vilket utgör en handlingsplan med ställningstaganden och åtgärder för kommunens planering, gestaltning och förvaltning av grönstrukturen. Grönplanen understöds av ett kompletterande kunskapsunderlag med tillhörande kartläggning och analyser.

([Länk till Grönplan för Eslövs tätort](#))

I ett framtaget kunskapsunderlag beskrivs grönstrukturens värden både på en generell, översiktlig och lokal nivå. Genom kartläggning av kommunens förutsättningar och analyser av nuläge och potential, pekas en riktning ut för den fortsatta utveckling av grönstrukturen i Eslövs kommun. Där framkommer utmaningar som minskande biologisk mångfald, en ojämlik folkhälsa liksom väntade klimatförändringar och extremväder. Specifika utmaningar för Eslövs kommun är att förbättra friluftslivet och att tillgängliggöra åkermark för både människor och andra arter. Potential finns i utpekade landskapsobjekt med höga naturvärden vars förutsättningar som platser för spridning och rekreation är prioriterade för vidareutveckling.

En hög grundpotential framträder för att utveckla mångfunktionella kvaliteter i allmänna grönområden men även på stadens övriga grönytor i Eslövs tätort. Kartläggning visar även att boende i Eslöv har en god tillgång till kvalitativa grönområden men att det finns utrymme för förbättringar i utpekade områden. En bristanalys och förslag till ekologiska och rekreativa grönstråk pekar ut lämpliga områden att prioritera i utvecklingsarbetet.

En "guide för grönplanering" har tagits fram där "10 grundprinciper för en välutvecklad grönstruktur" och "10 gröna verktyg" har formulerats och satts samman i en guide för att tillsammans med Grönplanens ställningstaganden och övrig målstyrning fungera som ett lättillgängligt stöd i det löpande arbetet på förvaltningsnivå.

Bakgrund

I miljö- och samhällsbyggnadsnämndens beslut § 157, 2020 står det att framtagandet av en grönplan ska gå vidare. Sedan tidigare har kommunens översiktsplan och naturmiljöprogram pekat på behovet av en grönplan.

Syfte

Grönplanen är ett styrdokument för planering, gestaltning och förvaltning av grönstrukturen i Eslövs kommun med syfte att:

- Bidra till att uppfylla kommunala, nationella och globala hållbarhetsmål så som FN:s konvention för biologisk mångfald, Agenda 2030 och de 17 globala hållbarhetsmålen samt EU:s strategi för biologisk mångfald.
- Uppmärksamma grönstrukturens betydelse i Eslövs kommun och bidra till ökad kunskap hos tjänstepersoner, politiker och allmänheten.
- Fungera som underlag i planarbete och ge kommunal verksamhet stöd i beslut där avvägningar mellan olika intressen behöver göras
- Bidra till fler och förbättrade ekosystemtjänster och en ökad biologisk mångfald.
- Redogöra för bristområden samt hur den gröna strukturen kan utvecklas med bland annat rekreativa och ekologiska grönstråk.

Avgränsning

Det har tidigare inte funnits någon grönplan för Eslövs kommun och utifrån en begränsad projekttid är det i denna första version fokus på Eslöv som enda tätort. Grönplanens grundprinciper och ställningstaganden är tillämpbara på en kommunövergripande nivå men fysiska åtgärder är framtagna att genomföras i Eslövs tätort.

Relation till andra strategiska dokument

Grönplanen är tänkt som en fördjupad helhetsbild av grönstrukturens alla värden i kommunen samt utgöra en handlingsplan för hur dessa värden ska kunna skyddas och utvecklas. Den ska ses som ett komplement till Översiktsplanen ÖP men också kunna verka fristående från den. Likt ÖP ska Grönplanen inte vara bindande utan ses som en viljeinriktning som ger stöd i beslut när olika intressen krockar med de gröna värdena. Flera förvaltningar inom Eslövs kommun arbetar mer detaljerat med de frågor Grönplanen behandlar på översiktlig nivå.

Grönplanen ska tillsammans med det kompletterande kunskapsunderlaget fungera som underlag till Översiktsplanen där resultatet arbetas in genom avvägningar mellan olika intressen i samhällsbyggnadsprocessen. Översiktsplanen redovisar kommunens

ställningstagande om markanvändning och är överordnad Grönplanen, men i detaljfrågor kan Grönplanen och kunskapsunderlaget fungera fristående som stöd i beslut och avvägningar där grönstrukturens värden krockar med andra intressen.

En Naturvårdsplan kommer tas fram inom kort och då det finns många överlappande beröringspunkter har en diskussion förts för att hitta en lämplig gränsdragning mellan Grönplan och Naturvårdsplan:

- **Grönplan och kunskapsunderlag:** *kartlägger översiktligt och föreslår strategisk utveckling av gröna ytor, volymer och strukturer som främjar biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Fokus ligger på kulturella och klimatreglerande ekosystemtjänster, men också på att studera ekologiska sammanhang på översiktlig nivå för att sedan kunna föreslå åtgärder som skapar generella förutsättningar för ökad biologisk mångfald.*
- **Naturvårdsplan:** *går ner på detaljnivå/artnivå/biotopnivå gällande den biologiska mångfalden och värderar nuläge och föreslår utvecklingsåtgärder.*
- **Koppling mellan planerna:** *Uttekade värden i naturvårdsplanen som behöver skyddas och utvecklas kan redogöras översiktligt i Grönplanens kompletterande kartunderlag och lyftas fram som platser som bör prioriteras i planering och förvaltning. Naturvårdsplanens långsiktiga genomförande blir en metod för att följa upp effekterna av Grönplanens åtgärder som syftar till att gynna biologisk mångfald.*

Metod

Statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt medfinansierar genomförandet av detta projekt.

En viktig utgångspunkt för framtagandet av Eslövs Grönplan och tillhörande kunskapsunderlag har varit skriften *"GRÖNPLANERING – en handledning"* som tagits fram av Kristianstads kommun tillsammans med Tankesmedjan Movium vid SLU, just med syfte att fungera som stöd för andra kommuners gröna planeringsarbete. Stor inspiration kommer även efter genomgång av andra kommuners motsvarighet till grönplan.

Därefter har innehållet i ett flertal av Eslövs kommun styrdokument gått igenom för att säkerställa att Grönplanen och dess underlag tillför ny kunskap, samtidigt som planen ska ha en tydlig koppling till övrig politisk viljeinriktning. Utifrån detta har ett projektupplägg tagits fram anpassat efter kommunens organisation och riktlinjer för styrdokument samt den fortsatta politiska processen. Under arbetets gång har det framkommit ett värde i att utforma Grönplanen till en handlingsplan med ett kompletterande kunskapsunderlag där enbart handlingsplanen antas i Kommunstyrelsen. Värdet ligger i att det kompletterande kunskapsunderlaget därmed kan uppdateras på förvaltningsnivå allteftersom verkligheten förändras.

Kunskapsunderlaget bygger på ytterligare kunskapsinhämtning samt GIS-analyser, fältundersökning, dialog med förskolor, vårdboende och olika föreningar med verksamhet i kommunens utemiljö. En enkät har genomförts i samarbete med Kultur- och fritidsförvaltningen för att få kunskap om hur tonåringar nyttjar de gröna miljöerna i Eslövs tätort samt en uppföljande fördjupning genom promenadintervjuer med 25 tonårsflickor.

Grönplanens ställningstagande och åtgärder bygger på framtaget kunskapsunderlag. Diskussioner har fortlöpande förts med tjänstepersoner inom projektorganisationen samt i förekommande fall med andra personer med särskild kunskap inom området. Under arbetets gång har Miljö- och Samhällsbyggnadsnämndens Presidie fungerat som en politisk förankringsgrupp.

Revidering och uppföljning

Landskap Stockamöller
Foto Christoffer Borg Mattisson

För att Grönplanen och dess kunskapsunderlag ska vara fortsatt aktuell behöver dess olika delar uppdateras med jämna mellanrum. De avsnitt som utgör kunskapsunderlag är delegerat till Miljö- och Samhällsbyggnadsförvaltningen vilket möjliggör kontinuerlig

uppdatering. Grönplanen ska revideras och antas politiskt minst en gång per mandatperiod.

Projektets organisation

Ridtur i Snärjet
Foto Susanne Hultman

Projektstyrning

- Representanter från avdelning för gata, trafik och park: Christel Wohlin - projektägare, Anna Jerleke
- Representanter från miljöavdelningen: Erika Fjellner/Dave Borg, Annika Söderman, Marie Brandt
- Representanter från planenheten: Mikael Vallberg, Moa Åhnberg

Projektledning

- Projektledare: Josefine Erlandsson fr.o.m. september 2021, Matilda Aspersand t.o.m. juli 2021
- Biträdande projektledare: Anna Jerleke

Referensgrupp

- Samtliga från projektstyrningen
- Representant från Barn och utbildning: Per Jönsson/Erik Lensell
- Fritidsstrateg från Kultur och fritid: Rebecca Stewart
- Kommunekolog: Jonas Johansson

Politisk förankringsgrupp

- Miljö- och Samhällsbyggnadsnämndens Presidie

Övriga medverkande

- GIS-samordnare: Susanne Hultman
- GIS-ingenjör: Maria Archila Bustos
- Kommunikatör: Henrik Pässler/Sara Norberg/**Johanna Kulle (inte ännu)**

2. Om grönstruktur

*Den här berättelsen skapades med Esrís Story Map-journal.
Läs den interaktiva versionen på webben på <https://arcg.is/1b0fOW0>.*

För att bevara god livskvalité och välfärd behöver människan en välutvecklad grönstruktur som kan fortsätta leverera nyttor. Vi står också inför en mängd hot och utmaningar som grönstrukturen kan hjälpa oss att hantera. Det handlar om utmaningar som förlust av biologisk mångfald, klimatförändringar, ökat stillasittande och psykisk ohälsa. I en välutvecklad grönstruktur finns det därför stora samhällsekonomiska värden. Detta kunskapsunderlag syftar till att synliggöra grönstrukturens värden och att identifiera skyddsbehov och utvecklingsmöjligheter för att slutligen mynna ut i en Grönplan.

Detta är ett kunskapsunderlag till Grönplanens remissversion.

Innehåll

Höst i Trollsjöparken, Eslöv

Foto Susanne Hultman

GRÖNA BEGREPP

- Vad är en grönplan?
- Vad är grönstruktur?
- Vad är grönplanering?

GRÖNSTRUKTURENS VÄRDEN

- Ekosystemtjänster
- Träd - människans bästa vän?
- Biologisk mångfald
- Natur- och kulturvärden
- Blå värden
- Rekreativa värden
- Pedagogiska värden

BARRIÄREFFEKTER

- Fysiska barriärer
- Psykiska barriärer
- Sociala barriärer
- Buller

HOT & UTMANINGAR

- Minskande biologisk mångfald
- Klimatförändringar
- Vattenkvalitet

- Oskyddad grönstruktur
- Folkhälsa
- Jämlik utevistelse
- Stadsodling
- Attraktivt boende
- Tillgänglig natur
- Samnyttjan
- Kunskapsnivå
- Tradition och attityder
- Förvaltning

Gröna begrepp

Vad är grönstruktur?

Grönstruktur är ett samlande begrepp som används för att beskriva ett nätverk av grönska och vatten, i olika geografiska nivåer. Det omfattar allt från praktfulla finparker och trädgårdar till vild natur. Ibland kallas sjöar, hav och vattendrag för blåstruktur men i grönplanen behandlas dessa också under begreppet grönstruktur. Åkermark räknas vanligtvis inte in i begreppet men har ändå betydelse för funktioner och utvecklingsmöjligheter av grönstrukturens ytor genom att de ofta ansluter till varandra. Förändringar sker dock inom jordbruket som kan aktualisera att också åkermark hanteras närmare inom grönplaneringsbegreppet. Bebyggelse, vägar och torg räknas ofta inte heller till begreppet men avgränsningen är inte alltid självklar; hårdgjord mark kan täckas av trädkronor och det blir allt vanligare med gröna tak och fasader.

([Länk till gröna begrepp Del 5](#))

Vad är grönplanering?

Natur var under lång tid något som ansågs höra hemma utanför tätorterna och som tillhörde naturvårdens arbetsområde. Men genom översiktsplanens införande i PBL har begreppen "*grönplan*" och "*grönstrukturplan*" lyfts från tätortsplaneringen och breddats till att omfatta hela landskapet. På 2000-talet myntades begreppet "*ekosystemtjänster*" som de nyttor människan får av ekosystemen samt "*grön infrastruktur*" som anspelar på trafikinfrastrukturen och de gröna och blå strukturella samband som behöver beaktas i

samhällsplaneringen. Det finns alltså idag fyra övergripande begrepp som används i samband med grönplanering och som till stora delar överlappar varandra.

Grönplanering handlar om att ta tillvara och utveckla grönstrukturens olika värden baserat på en helhetssyn. Genom att planera utifrån sambanden mellan olika natur- och kulturmiljöer och koppla dem till ett grönt nätverk ökar förutsättningarna för arter att spridas och för människor att röra sig. Det är en kontinuerlig process som handlar om park- och naturförvaltning, men också om strategiska frågor som vilka områden som behöver skyddas eller restaureras, eller hur gröna värden ska hanteras i stadsutveckling. Boverket och Naturvårdsverket beskriver grönplanering på följande sätt:

"Ett kontinuerligt arbete utan slut, men med årliga skördar, i form av större biologisk mångfald, bättre klimatanpassade miljöer, välbefinnande, hälsa, omhändertagna kulturvärden och positiva klimatavtryck"

Grönplanering handlar om att göra avvägningar mellan olika värden, men framför allt om att åstadkomma fler gröna värden. Natur och rekreationsområden har dock länge setts som mark som bör skyddas istället för att ses som en tillgång som kan utvecklas. Men precis som gator, vägar och bebyggelse behöver grönområden en infrastruktur som binder dem samman till en fungerande helhet som gör att de kan bidra till nytta med full potential. Bebyggelse, trafikinfrastruktur och grönstruktur behöver samordnas så att grönstrukturen behåller samma värden efter exploatering eller allra helst ökar i kvalitet. Grönplaneringen är med andra ord en nödvändig faktor i en hållbar samhällsbyggnadsprocess.

Vad är en grönplan?

En grönplan är ett strategiskt dokument till för att beskriva, analysera och värdera grönstrukturen i kommunens städer byar och landsbygdens landskap. Den syftar till att klargöra hur kommunen och andra aktörer kan bevara och utveckla grönstrukturen för att gynna biologisk mångfald och samtidigt utveckla fler ekosystemtjänster. Genom att samla alla grönplaneringsfrågor under ett gemensamt paraply underlättas samordning och samverkan mellan olika aktörer och grönplanen kan därför beskrivas som en sambandscentral för att sätta igång, driva och följa upp ett tillväxtarbete för ekosystemtjänster.

Det finns ingen fastställd ordning för hur en grönplan ska utformas och därför kan den tas fram på många olika sätt. I detta projekt har kartläggning och analys separerats till ett kunskapsunderlag som understödjer den slutgiltiga "Grönplanen" - som i detta fall består av en handlingsplan som fastställer hur kommunen ska arbeta för att uppnå uppsatta mål för grönstrukturens utveckling. Tillsammans faller de båda delarna kunskapsunderlag och handlingsplan väl in i definitionen ovan.

Grönstrukturens värden

Det går att peka ut ett mycket stort antal värden som grönstrukturen bidrar med till våra samhällen, vårt välbefinnande och vår grundläggande hälsa. Dessa värden hänger ofta tätt samman med varandra och genom att koppla ihop mindre natur- och kulturmiljöer till en välfungerande helhet i en regional struktur, ökar de gröna miljöernas totala värden. De komplexa sambanden innebär att grönstrukturens värden kan presenteras på många olika sätt. I följande avsnitt beskrivs delar av grönstrukturens värden i olika utvalda teman men först kommer en sammanfattande beskrivning som delar upp grönstrukturens värden i fyra kategorier:

- **Ekologiska värden** avser grönstrukturens betydelse för bevarande av biologisk mångfald, ekosystem och ekosystemtjänster. En grönstruktur med varierade naturtyper och större sammanlänkade områden kan ge dessa ekologiska värden.
- **Sociala värden** avser grönstrukturens betydelse för folkhälsan i form av stärkt livskvalitet och välbefinnande. Gröna miljöer utgör viktiga rum för mänskliga möten och gemensamma upplevelser och för fysisk aktivitet. De utgör fantastiska lekmiljöer för barn, tillför estetiska värden och inspiration. För att dessa värden ska kunna nyttjas till fullo krävs det att allmänheten har nära tillgång till natur- och rekreationsområden och kan uppleva tilltalande landskap i vardagen.
- **Kultuhistoriska värden** avser grönstrukturens betydelse för såväl landskapets och bygdens historia och kulturella identitet. Lämningar av våra förfäders aktiviteter skapar förståelse för vår gemensamma historia och bildar strukturer som tillför landskapet läsbarhet och begriplighet.
- **Ekonomiska värden** avser grönstrukturens betydelse för tillväxt och samhällsekonomiska vinster. Grönstrukturen bidrar med en rad ekonomiska värden i form av areella näringar (*jordbruk, skogsbruk, fiskerinäring, jakt*), friluftsliv och rekreation samt turism som alla bidrar till samhällsekonomiska vinster och tillväxt. Grönstrukturen är viktig vid valet av bostadsort och är en etableringsfaktor för företag och högre utbildningar. Gröna miljöer är en avgörande faktor för ett

samhälle med friska och därmed arbetsföra individer. Grönstrukturen har därmed av stort värde för regioners attraktionskraft och tillväxt.

grönstrukturens värden

Biologisk mångfald

Solskimmer i Abullahagen

Foto Susanne Hultman

Biologisk mångfald är en förutsättning för ekosystemens motståndskraft mot störningar (*resistens*) och återhämtningsförmåga efter störning (*resiliens*). Biologisk mångfald utgör en spridning av riskerna och ger ekosystemen ökad möjlighet till anpassning eller omorganisation så som långvarig torka eller sjukdomsangrepp. Ju fler arter det finns, desto större är chansen att någon art överlever miljöförändringar och att ekosystemets funktioner kan upprätthållas. Den biologiska mångfalden är därmed viktig för ekosystemens förmåga att klara klimatförändringar.

Ett talande exempel på vikten av artdiversitet är Almsjukan, en svampsjukdom som dödar de angripna träden och som drabbat trädsläktet mycket hårt. Före almsjukan utgjorde almar 25 % av Malmös gatuträd men på bara 2 årtionden ledde almsjukan till en radikal förändring av den gröna stadsbilden - år 1985 fanns drygt 23 000 almar på park- och gatumark i Malmö men idag finns bara ett fåtal träd kvar. Med en större artvariation hade det samlade trädbeståndet inte påverkats i samma stora omfattning.

Det finns tre nivåer av biologisk mångfald:

- **mångfald inom arter** (genetisk variation mellan individer och populationer av samma art)
- **mångfald av arter** (artdiversitet)
- **mångfald av ekosystem** (miljötyper/biotoper)

Grönstrukturen innehåller många mätbara nyttoaspekter och ett innehåll med stor mångfald kan helt enkelt ses som en framtida försäkring. Till exempel finns det med stor sannolikhet oupptäckta egenskaper hos specifika växter och djur som kan utgöra grunden till nya livsviktiga mediciner. Vi vet helt enkelt inte vilka utmaningar som kommer möta oss i framtiden, därför har vi inte råd att förstöra det värdefulla kapital som naturen så frikostigt erbjuder oss i form av biologisk mångfald och de ekosystemtjänster vi är beroende av. Dessutom finns det en moralisk aspekt i att bevara alla arter utifrån deras egenvärde.

Värdet av biologisk mångfald och ekosystemtjänster framkommer i ett flertal regionala, nationella och internationella mål såsom Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling:

"Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald"

Agenda 2030 mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald

grönstrukturens värden

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är allt som jordens ekosystem ger till människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Begreppet är ett sätt att synliggöra de gröna produkter och tjänster som samhället är beroende av. Dessa tjänster är helt gratis och därmed är det enkelt att ta dem för givet. Men samtidigt som ekosystemtjänsterna är gratis utgör de stora samhällsekonomiska värden när de likställs med kostnaden att skapa samma tjänster på konstgjord väg. Det man heller inte får glömma bort är att ekosystemtjänsternas värden är mycket svåra och tidskrävande att skapa på naturlig väg. Mycket kan gå förlorat om vi inte tar hand om befintlig grönstruktur på ett bra sätt.

Ekosystemtjänsterna kategoriseras vanligen i fyra kategorier:

- **stödjande:** (förutsättningar för övriga ekosystemtjänster) så som fotosyntes, jordmånsbildning, vattnets kretslopp
- **reglerande:** så som skydd mot naturkatastrofer, pollinering, vattenrening, kolinlagring
- **försörjande:** så som mat, bränsle, medicin, dricksvatten
- **kulturella:** så som rekreation, hälsa, friluftsliv, inspiration, ekoturism

Dessa kategorier berörs i olika omfattning inom detta projekt. Stort fokus ligger på de kulturella ekosystemtjänsternas betydelse för rekreation, hälsa och välmående i tätortsnära miljöer men även på biologisk mångfald.

Biologisk mångfald räknas ofta som en stödjande ekosystemtjänst men precis som Naturvårdsverket förhåller sig detta kunskapsunderlag till biologisk mångfald som ett fristående begrepp. Biologisk mångfald ska ses som förutsättning för ekosystemens långsiktiga kapacitet att leverera tillräckliga ekosystemtjänster. Naturvårdsverket framhåller även att planera utifrån ett ekosystemtjänstperspektiv inte på något sätt står i motsatsförhållande till naturens egenvärde.

Ekosystemtjänster i staden

För en hållbar utveckling av städer och tätorter är det viktigt att samspela med och utveckla naturens ekosystemtjänster, som ger människan nytta vi ofta tar för givna eller inte ser.

Lokalklimat och renare luft

Träd och buskar skuggar, ökar luftfuktigheten och ändrar luftströmmar, vilket ger ett behagligare lokalklimat. Små skadliga partiklar fastnar även på växternas bladverk vilket kan bidra till renare luft.

Hälsa och rekreation

Grönskan stimulerar till lek, motion och utövande samt minskar stress och sänker blodtrycket. Grönskan kan också bidra till en bättre ljudmiljö och skapar på så sätt en hälsosammare miljö för stadens invånare.

Klimatanpassning

Grönytor, våtmarker, öppna vattenytor och annan genomsläpplig mark rensar regn- och smältvatten. Ytorna kan också minska vattenmängder och jämna ut flödet från håftiga regn som ett led i klimatanpassningen.

Grön infrastruktur

Sammanhängande grönytor med växtlighet även på byggnader som takträdgårdar, gröna tak och fasader är viktiga på både kvarters- och stadsnivå för att skapa samband med omgivande landskap. En variation av grönytor ger olika livsmiljöer för djur- och växter och främjar biologisk mångfald och därmed ekosystemtjänster.

Kulturarv

Äldre parker, kanaler, dammar, kyrkogårdar, alléer eller gamla solitärträd berättar om platsens historia och utveckling, skapar identitet för området och kan även locka turister.

Naturupplevelser

Att ha nära till grönområden ger möjligheter till ett dagligt friluftsliv och skolornas utepedagogik. Att studera naturen och dess attraktioner främjar kreativitet, ger kunskaper om naturen och ekosystemen samt inspiration till nytänkande och innovativa idéer.

Stadsodling

Villa- och koloniträdgårdar, hustak och parker kan ge närodlat och egenproducerad mat samtidigt som de bidrar till ökad social gemenskap, rekreation, lärande och hälsa.

Boverket

grönstrukturens värden

Träd - människans bästa vän?

Allmänningen i Eslöv

Foto Susanne Hultman

I detta avsnitt lyfts träden fram som en symbol för ekosystemtjänster då deras mångfunktionella egenskaper bidrar med en stor mängd värden. Äldre och stora träd är viktiga ur en kulturell aspekt för många människor då de symboliserar trygghet, styrka och stabilitet. De är mycket viktiga för platsers karaktär och saknaden och tomheten blir ofta mycket påtaglig när stora träd tas ner. Träd utgör också viktiga livsmiljöer för andra växter och djur. Inget annat svenskt trädslag har så många arter i sin närhet som eken, där trivs fler än 1000 olika lavar, svampar och insekter.

Ekosystemtjänster i skogen

Skogens ekosystem är mångfunktionella och bidrar med flera olika samhällsviktiga funktioner som till exempel produktion av träråvara. De mer synliga ekosystemtjänsterna påverkar och är beroende av andra som inte är så synliga såsom närings- och vattenreglering.

Stadig och säker mark

genom rötternas förmåga att binda mark och vatten.

Livsmedel

såsom bär, svamp och kött från vilt.

Träråvara och bioenergi

genom avverkning av träd till massa- och pappersindustrin och till sågverken och genom grenar, toppar och gallrade träd till bränsle.

Naturupplevelser

med allt vad det innebär för enskilda människors livskvalitet och för turismen.

Pollinering

för både skogens egna arter såsom blåbär och lingon och för jordbruks- och trädgårdsgrödor.

Skadedjursbekämpning

genom att skogens egna små och stora rovdjur och parasiter är naturliga fiender till arter som kan uppträda som skadegörare.

Klimatreglering

genom lagring av kol i träd och mark samt temperaturutjämning.

Näringsstillförsel

och återvinning av näring som skogen behöver ges av svampar och mikroorganismer i marken.

Översvämningskydd

genom trädens vattenupptag och rikligt förnälager (jordskikt med delvis nedbrutet växtmaterial) och vattenmagasinering i så kallade sumpskogar.

[Ekosystemtjänster-i-Skogen A3 \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/ekosystemtjanster-i-skogen)

Träd besitter även särskilt goda reglerande förmågor såsom att:

- *förbättra luftkvaliteten*
- *binda och lagra in kol*
- *skydda mot UV-strålning*
- *dämpa effekter av skyfall*
- *skydda mot brand (lövbärande träd)*
- *reglera temperaturer*
- *reducera buller*
- *dämpa vindhastighet*
- *ge ökad bördighet*
- *minska risken för frostsador på grödor*
- *öka förekomsten av mykorrhiza-svampar*

Mängden bladyta är avgörande för trädens reglerande förmågor: Bladytan på ett enda fullvuxet träd kan motsvara ytan för två fotbollsplaner eller bladytan på 2000 nyplanterade träd. Ett slående exempel på trädens reglerande förmågor framträder genom studier efter den europeiska värmeböljan under 2007 - resultat visar att färre färre människor dog i stadsdelar med många träd än i stadsdelar med få träd. Det går också att ekonomiskt värdera träd, ju större stamomfång desto högre värde anses trädet ha. Ett lokalt exempel från Eslöv är 6 bokar i Stadsparken som sammanlagt har ett värde på närmare 12 miljoner kronor.

"3-30-300-regeln"

I februari 2021 lanserade Cecil Konijnendijk van den Bosch, professor i Urban forestry vid University of British Columbia, en tumregel för hur städer bör arbeta med träd och grönytor. Detta riktvärde som kallas för "3-30-300-regeln" har redan fått stort internationellt genomslag. Styrkan ligger i att regeln är tydlig och enkel och samtidigt visar på trädens mångsidiga egenskaper. Siffrorna belyser värdet av synlighet, kvantitet och närhet till grönska för att i tillräcklig grad bidra till både god folkhälsa och till klimatanpassning. Van den Bosch menar att om 3-30-300-regeln anammas kommer grönskan i våra städer bli mer motståndskraftig och invånarna både fysiskt och psykiskt friskare.

- **3 TRÄD** Alla boende ska kunna se minst tre träd av en hyfsad storlek från sitt hem.
- **30 % TRÄDKRONTECKNING** Studier har visat ett samband mellan trädkronstäckning och bättre mikroklimat, mental och fysisk hälsa. Lummiga stadsdelar uppmuntrar också människor att vara mer utomhus och därmed träffa fler människor, vilket främjar den sociala hälsan.
- **300 METER** som maximalt avstånd till närmaste grönområde. Detta ökar användningen av grönområden, vilket i sin tur har en positiv inverkan på både fysisk och mental hälsa.

Shinrin-Yoku 森林浴 - skogsbad

I Japan år 1978 myntades begreppet "Karoshi" som på japanska betyder "död till följd av överansträngning på arbetet". I hopp om att få befolkningen att må bättre inrättade den Japanska staten 60 naturterapiområden i skogsmiljö som är skyddad från all typ av avverkning. Det specifika syftet var att stärka möjligheten för "Shinrin-Yoku", eller "skogsbad", för att kunna insupa skogens atmosfär med alla fem sinnen. Många av de positiva effekterna från skogsbad är vetenskapligt belagda. Skogsområden i Japan är rika på arter som ädelcypress, japansk tall och ceder som visat sig ha särskilt stora hälsoeffekter.

(skapa ruta)

Frisk av naturen

Forskning om skogsbad och andra naturupplevelser visar att när människan tappar kontakten med naturen kan det medföra stora hälsorisker. Naturen kan hjälpa oss att återställa balansen i våra stressade liv därför att människokroppen är anpassad till naturen. Värdet ligger inte i att höja eller sänka stressnivån utan om att närma sig normalnivån. Riktlinjer för folkhälsa lyfter idag fram fysisk aktivitet, sund kost, måttlighet med alkohol och tobak men säger inget om kontakt med naturen. Detta trots att det finns många belägg för att naturupplevelser kan sänka vårdkostnaderna. Många menar att inom en snar framtid kommer läkare ordinera naturvistelse istället för mediciner. Vistelse i gröna miljöer kan minska stress, stärka immunförsvaret, förbättra kognitiva funktioner, förhöja humöret och skydda mot psykisk ohälsa - och allt detta kan uppnås helt utan biverkningar!

Forskningsresultat

Nedan finns korta beskrivningar av ett antal vetenskapliga resultat som tydligt styrker värdet av vistelse i naturen:

Qing Li, immunolog vid Nippon Medical School i Tokyo, har i studier visat att trädens aromatiska ämnen aktiverar cellerna i vårt immunsystem. Träd utsöndrar aromämnet *fytoconid* vid beröring för att skydda sig mot ohyra och samma sak sker när människor tar på ett träd. Ämnet ökar människokroppens naturliga "mördarsceller" vilka är försvarsceller i de vita blodkropparna som bland annat har till uppgift att förstöra cancerceller. Studier genomförda i japanska skogar har visat att efter tre dagar i skogen aktiveras mördarcellerna. Aktiviteten ökar med upp till 50 % och effekten kvarstår i upp till 30 dagar.

"Forest Bathing Enhances Human Natural Killer Activity and Expression of Anti-Cancer Proteins"

Matilda van den Bosch, läkare och doktor i landskapsplanering med folkhälsoinriktning, har genomfört studier som visar på samband mellan biologisk mångfald, specifika artförekomster och människors hälsa. Kanske det i framtiden kan komma råd om vilka träd som ger vilka typer av terapeutiska fördelar? Andra av Boschs forskningsresultat visar att barns tidiga utveckling påverkas positivt av vistelse i gröna miljöer.

"Different types of urban natural environments influence various dimensions of self-reported health"

Gregory N Bratman, Gretchen Daily m.fl., verksamma på Stanford University, har kunnat påvisa att vistelse i naturen har en känsloregerande effekt och leder till minskad *ruminat*ion. Rumination innebär grubblande och ältande med upprepade tankar som kretsar runt negativa aspekter av jaget vilket är en riskfaktor för depression. Dessa studier studie bekräftar det samband som finns mellan urbanisering och ökad psykisk ohälsa - orsakssambandet är dock inte helt bevisat då samband inte behöver vara detsamma som orsak. I naturen upplever många att de får kontakt med något större än en själv, en teori kopplad till detta är att när fokus flyttas från jaget minskar ruminationen.

"The benefits of nature experience: Improved affect and cognition "

Roger Ulrich, professor i arkitektur vid Chalmers universitet, visade i en uppmärksam studier från 1984 att sjukhuspatienter som kunde se natur utanför fönstret återhämtade sig snabbare och upplevde mindre smärta, de behövde också mindre mängd smärtstillande medicin.

View through a window may influence recovery from surgery"

Yoshifumi Miyazaki, professor i miljövetenskap på Chibauniversitetet i Tokyo, hävdar genom sina studier att människan är gjord för att leva i naturen eftersom hjärnan blir lugn och avslappnad i skogen, i stadsmiljö är den mer aktiv och uppe i varv. Han har i studier visat att aktiviteten i det parasympatiska medvetandet ökar med mer än 50 % i skogen jämfört med i stadsmiljö. Kortisol som är ett vakenhetshormon som utsöndras vid stress, minskar med 12 % av att sitta stilla i naturen jämfört med att sitta stilla i staden. I staden aktiveras kroppens naturliga alarmsystem så att hjärtat slår snabbare.

"Combined Effect of Walking and Forest Environment on Salivary Cortisol Concentration"

Terry Hartig, professor i miljöpsykologi vid Uppsala universitet, har visat genom studier att naturen kan gynna återhämtning. Människor som dagligen vistas i naturmiljöer återhämtar sig snabbare och mer fullständigt från naturens krav, vilket skapar skydd mot psykisk och fysisk ohälsa. Naturen kan hjälp oss att stå emot mental utmattning och kan underlätta vår förmåga att lära nya saker. När människan blir lugn och kan låta tankarna vandra fritt i gröna miljöer återfår hon förmågan att fungera effektivt i kognitiv mening genom ökad koncentration och minnesförmåga.

"Tracking restoration in natural and urban field settings"

Stephen och Rachel Kaplan, professorer i psykologi vid University of Michigan, är upphovspersoner till den välkända teorin om "restorativa miljöer" som går ut på att det räcker med en "*lätt uppmärksamhet*" under vistelse i naturen, ett tillstånd som de även kallar för "*fascination*". Kaplans menar att när man vistas i naturen kan man låta uppmärksamheten upptas helt av landskapet och eftersom denna uppmärksamhet är ursprunglig för människan sker den utan ansträngning. Den "*riktade uppmärksamheten*" som människan använder vid koncentrationsarbete kräver ständig ansträngning. I stadsmiljö måste vi hålla koll på trafiken och möts ständigt av okända ljud och dofter medan vistelse i naturen inte kräver samma uppmärksamhet och våra sinnen får vila - Kaplans menar att det är detta fenomen som leder till återhämtning.

"The restorative benefits of nature: Toward an integrative framework"

Andreas Meyer Lindenberg, psykiater och professor vid Heidelberg University, har forskat på stress kopplat till stadsliv. Hans studier har visat på större aktivitet i amygdala hos människor boende i städer och att graden av aktivitet påverkas av storleken på staden man lever i. Amygdala är den delen i hjärnan som signalerar fara och aktiviteten är starkt förknippad med ångest, skam och oro. Hos människor som bodde på landet var amygdala knappt märkbart aktiverad. Även människor som vuxit upp på landet men flyttar till en stad visade sig ha en fortsatt generell lägre aktivitet i amygdala än de som vuxit upp i stadsmiljö. En hyperaktiv amygdala kan vara det som gör oss mottagliga för ångesttillstånd och depression vilket är allt vanligare hos människor som bor i städer. Meyer menar att grönytor i städer bör få en viktigare roll i processen att göra städer sundare för människan, eftersom det även finns en stark koppling till mängden gröna miljöer man exponeras för och graden av psykiskt välmående.

"City living and urban upbringing affect neural social stress processing in humans"

Birgit Elands m.fl. medlemmar i Forest and Nature Conservation Policy Group vid Wageningen University & Research, har forskat kring gröna miljöer och ofrivillig ensamhet. I studier har de visat att god tillgång till gröna miljöer kan motverka ensamhet och dess negativa effekter såsom hjärt- kärlsjukdomar, stroke, demens, övervikt och förtida död. Urbanisering har fått ensamheten att växa hos befolkningen vilket på många sätt är motsägelsefullt då städer samlar många människor på samma plats. Utevistelse i gröna miljöer tenderar i allmänhet att underlätta social interaktion hos människan och leder även till spontana samtal och möten med grannar och bekanta. Att enbart observera andra människor på avstånd kan också ge upplevelsen av att vara en del av ett sammanhang.

"Promoting social cohesion and social capital increasing wellbeing"

WHO beskriver i sin rapport *"Urban green spaces and health - A review of evidence"* från 2016, att gravida kvinnor är en av de grupper som har störst nytta av gröna ytor i stadsmiljö utifrån påvisade samband mellan barnets födelsevikt och kvinnans närhet till grönområden. Låg födelsevikt är förknippad med spädbarnsdöd och sämre hälsa livet igenom. I vissa studier är sambandet starkast bland kvinnor i grupper med lägre socioekonomisk status. [länk](#)

grönstrukturens värden

Natur- och kulturvärden

Gårdstunga kyrka intill Kävlingeån

Foto Ulf Axelsson

Ordet *Naturmiljö* syftar ofta på ett landskap som är helt opåverkat av människan. Motsatsordet är *kulturmiljö* där landskapet är skapat av människan. Men i verkligheten finns det ingen skarp gräns mellan natur- och kulturmiljöer utan de är sammanvävda i både tätorter och landskapet utanför. Utan mänsklig påverkan skulle nästan all markyta i Sverige vara täckt av skog. Endast strandängar, kalfjäll och vissa myrar är naturligt trädfria - all övrig öppen mark är därmed skapad av människan. Varje bedömning kring vad som upplevs vara natur respektive kultur är därför högst personlig.

Inom planering har dessa värden under lång tid hanterats separat, genom att kulturmiljövården främst fokuserat på bebyggelse och lämningar i odlingslandskapet, medan naturvården värvat om ekologiska värden. Förståelsen för att båda aspekterna ofta behöver värnas inom samma fysiska områden har dock ökat. Idag inser fler att det finns naturvärden i utpräglade kulturmiljöer, såsom städer, precis som det finns kulturmiljövården i utpräglade naturmiljöer, såsom skogar.

Det intima sambandet mellan natur- och kulturmiljö innebär även att många arter är knutna till de kulturlandskap som människan format under århundraden. Men parallellt med människans alltmer effektiva sätt att bruka jorden och skogen har samtidigt allt mindre livsutrymme lämnas kvar åt växter och djur. Den främsta orsaken till att så många arter är utrotningshotade idag beror på att deras livsmiljöer förvinns eller försämras, såsom fallet med de alltmer sällsynta betesmarker och slåtterängar som tidigare var mycket vanliga i det Skånska kulturlandskapet.

Människor som vill uppleva landskapet under utflykter skiljer oftast inte på natur och kultur, utan det är istället helheten som efterfrågas och uppskattas. Både natur och kulturvärden har alltså betydelse för att det ska uppstå rekreativa värden. Landskapets

Pilevall. Foto Paul van de Velde [länk](#)

För vidare läsning: [Träd som biologiskt kulturarv](#) | [Riksantikvarieämbetet \(raa.se\)](#)

Kyrkogårdar

Kyrkogårdar är som öppna historiska arkiv och innehåller mycket rika kulturmiljöer; där finns ett biologiskt, botaniskt, arkitektoniskt, religiöst och etnologiskt kulturarv. De är också mycket skickligt och omsorgsfullt förvaltade. Men så som vi känner dem idag har de inte alltid sett ut. Det var först från slutet av 1700-talet som begravningsplatser började anläggas efter estetiska ideal med geometrisk planlösning i form av kvarter, gångsystem och planteringar såsom trädkransar och alléer. Träden syftade till att dämpa den ohälsosamma miljö som kyrkogårdarna ansågs vara genom sin sundhet och lummighet.

Variation är en viktig nyckel till ett rikt växt och djurliv men också kontinuitet. När en naturmiljö har funnits länge på samma plats har antalet arter samlas på genom åren och också kunnat leva kvar. Så är fallet med de flesta av de skånska kyrkogårdarna. Många av kyrkorna och omgärdande miljöer har rötter ända från medeltiden och innehåller en variation av byggnader, träd, buskar, blommande växter, murar och stenkonstruktioner som utgör både mat och livsrum för olika djur och växter. Där växer ofta många äldre ädla lövträd med höga naturvärden såsom ask, lind, skogslönn, ek och bok. På trädens bark växer mossor och lavar som ofta är beroende av sol och öppenhet och av näringsrikt damm från åkrar eller grusvägar. Många arter är sällsynta och har kunnat leva kvar när andra försvunnit i ett förändrat landskap. Äldre träd kan också ha håligheter i stam och grenar och där kan fåglar häcka och fladdermöss sova om dagen.

Dessa värden finns också inne på tätorternas kyrkogårdar. För boende i städer utgör de för många det närmaste grönområdet. Hit har alla tillträde och många besöker därför miljöerna utan att ha anhöriga begravda där. Det är oftast tyst och fridsamt på en kyrkogård och det estetiska värdet och den stora omsorgen om platsen uppskattas av många.

grönstrukturens värden

Blå värden

Rönne å, Stockamöllan

Foto Håkan Sandberg

Det är lätt att grönstruktur reduceras till enbart en företeelse på torra land men ytvatten i hav, sjöar, åar, bäckar, våtmarker, mossar och kärr räknas också till grönstruktur. Blåstrukturer går dock att särskilja ur begreppet grönplanering och ibland förtydligas vattnets betydelse genom begreppet "*grönblå planering*". Vegetation finns det dock gott om även i vatten - det blå är faktiskt ingenting annat än en reflektion av himlen - under ytan är det grönt och därför kan även vattenmiljöer ses som en självklar del av grönstrukturens värden.

Ekosystemtjänster i sötvatten

Sötvattnets ekosystem är livsviktiga för människor, djur och natur. De bidrar med allt från försörjande ekosystemtjänster som dricksvatten, till stödjande och reglerande tjänster där två exempel är livsmiljöer för olika arter och vattenrening. Sötvattensmiljöer bidrar även till kulturella ekosystemtjänster i form av rekreation och inspiration.

Primärproduktion

i form av alger och andra vattenväxter är föda för växtätare och tillför energi via fotosyntesen. De är ofta mikroskopiskt små men utgör grunden för sötvattens hela ekosystem.

Livsmiljö

Den varierande miljön som uppstår där land och vatten möts skapar gynnsamma livsmiljöer för många arter och bidrar till hög biologisk mångfald.

Vattenrening

Sjöar, vattendrag och våtmarker har en naturligt renande effekt på vattnet. Växtligheten i området närmast vattnet hjälper också till att filtrera och rena.

Flödesutjämning och vattenmagasinering

Dessa två egenskaper hos våtmarker, sjöar och vattendrag bidrar bland annat till att minska risken för översvämningar.

Forskning och utbildning

bidrar till att utveckla vår förståelse för naturen och ger oss viktig kunskap för en hållbar utveckling.

Livsmedel

såsom fisk, skaldjur och dricksvatten.

Naturupplevelser

i form av exempelvis fiske och bad bidrar till livskvalitet, folkhälsa och turism.

Havs
och Vatten
myndigheten

[ekosystemtjanster-i-sotvatten-hires.jpg \(4945×3528\) \(havochvatten.se\)](#)

Unika ekosystemtjänster

Vatten har helt unika egenskaper och alla levande organismer vi känner till idag är beroende av vatten. Vatten i naturlandskapet bidrar till reglering av övergödning och rening av giftiga ämnen. Sjöar, vattendrag och våtmarker bidrar även till flödesutjämning och skyddar mot översvämning.

Sötvatten är utan tvekan världens viktigaste livsmedel och vattenhabitatet bidrar till större biologisk mångfald och viktiga livsmedel som fisk, skaldjur och alger. Människan nyttjar vattenmagasin till bevattning och industriell tillverkning. Vatten används för att framställa mat och dryck, kläder, mobiltelefoner, bilar och böcker. Vi använder vatten för att odla och laga mat, städa, duscha och spola i toaletten. Vi får el och värme från vatten och vatten förflyttar både människor och varor.

Vatten ger oss många nyttor i vardagen som de flesta av oss antagligen inte ens reflekterar över. Utöver att vi måste ha dricksvatten förknippar många den största nyttan av vatten med rekreation. De allra flesta har någon gång besökt en sjö eller en å för en avkopplande promenad, fisketur eller för ett svalkande bad. Det är också en generell uppfattning att sjöar, vattendrag och närliggande miljöer är vackra. Nära tillgång vill vattenmiljöer bidra till ökad fysisk aktivitet och tack vare strandskyddet och allemansrätten finns i Sverige stora möjligheter till vattennära rekreation såsom att åka båt, fiska, åka skridskor, paddla, surfa, snorkla, dyka och ha möjlighet till fågelskådning.

Mycket av det svenska kulturarvet finns i anslutning till vatten eftersom man historiskt varit beroende av närhet till vatten för tillgång till fiske och dricksvatten. Kulturarv i anslutning till svenska sjöar och vattendrag består bland annat av kvarnar, luckdammar och byggnader såsom tvättstugor och badhus. Det finns även ett stort kulturarv i form av målningar, skulpturer, teaterpjäser, operor, sånger och dikter som inspirerats av blanka sjöar, porlande bäckar och brusande forsar. Naturen är en stor källa till konst och kommer fortsätta inspirera till framtida storverk - inspiration räknas till de kulturella ekosystemtjänsterna.

*Det är skimmer i molnen och glitter i sjön,
det är ljus över stränder och näs*

*och omkring star den naruga skogen grön
bakom ängarnas gungande gräs.*

Gustaf Fröding

"Fors under gammal stenbro", 1884. Anders Zorn.

Öppen dagvattenhantering

Till blåstruktur räknas även lösningar för öppen dagvattenhantering såsom anlagda våtmarker, fördröjningsdammar, infiltrationsstråk och regnträdgårdar. Dagvatten är tillfälligt förekommande avrinnande vatten på markytan och utgörs av regn, snö, hagel eller uppträngande grundvatten. Under naturliga förhållanden tränger det mesta av dagvattnet ner i marken. Men i tätortsmiljöer med många hårdgjorda ytor bildas ofta större volymer av ytaavrinning med ett snabbare avrinningsförlopp. Dagvatten är också ofta förorenat vilket skapar ett behov av reningsåtgärder. Dagvattenhantering kan ske i slutna och dolda system men genom att synliggöra dagvattnet kan en mer hållbar och rekreativ miljö skapas. Samtidigt som avrinnande vatten fördröjs och renas skapas ett bättre lokalklimat och genom god gestaltning kan öppna lösningar tillföra många mervärden.

grönstrukturens värden

Rekreativa värden

Kanoter intill Rönne å

Foto Christofer Borg Mattison

Upplevelsevärden

Ju fler upplevelsevärden det finns i ett grönområde desto attraktivare blir det för människors utevistelse. Till de vanligaste aktiviteterna i närmiljön hör promenader, vandring, avkoppling, trädgårdsarbete, cykling, vara ute med barn, vara ensam, sola, njuta av stadsmiljön och bada i sjö eller hav. Den aktivitet som människor mest av allt önskar att ägna sig åt är naturutflykter, medan motionsaktiviteter är de som oftast blir av. Svensk forskning från SLU med Patrik Grahn, professor i landskapsarkitektur, i spetsen har pekat ut åtta upplevelse kvaliteter som behöver finnas i gröna miljöer för att de ska erbjuda alla de hälsoeffekter som det finns potential för såsom återhämtning, sociala aktiviteter, rörelse och lek.

Åtta karaktärer hos hälsofrämjande gröna miljöer:

- **artrikedom/variation:** miljön erbjuder många olika sinnesintryck och det finns mycket att studera med en mångfald av växter och djur.
- **vildhet:** platsen känns opåverkad av människan. Vegetationen ser ut att växa okontrollerat och stigar ser inte anlagda ut.
- **rymd:** området är så stort att det känns som att komma in i en annan värld.
- **rofylldhet:** miljön känns ren och ostörd och man kommer ifrån buller och aktiviteter. Här hörs bara kvitter från fåglar, vind och vatten.

- **lekfullhet/viste:** omslutna, trygga och mindre offentliga platser med plats för enskildhet eller lek. Man får röra sig som man vill och det finns mycket att upptäcka.
- **grönt torg/allmänning:** mötesplatser i form av stora gröna ytor för idrott, fester och andra evenemang. Miljön är robust och tålig med skyddande läplanteringar.
- **samvaro/festlighet:** Platsen ger möjlighet till möten mellan människor. Det finns gott om aktiviteter och upptåg i en trygg och intim miljö, man kan delta eller bara betrakta.
- **kultur:** miljöer som visar tidens gång, innehåller element som funnits på platsen länge eller historiska spår av byggnader, konst, fontäner och strukturerade planteringar.

Vidare läsning: "Landscapes in our minds: people's choice of recreative places in towns"

Storlekens betydelse

Fyra av upplevelsevärdena är knutna till städernas större grönområden. Det finns en kritisk gräns där alltför små grönytor inte kan uppfylla alla 8 eftertraktade upplevelsevärden med följden att vissa hälsoeffekter går förlorade. Vildhet, artrikedom, rymd och rofylldhet hänger alla samman med större grönområden. Storlek kan sägas vara en kvalitet i sig och därmed är kvaliteten känslig för ökad bebyggelse och förtätning.

"Vår forskning visar att ju fler av de åtta komponenterna som finns nära där man bor, desto oftare går man ut och desto längre stannar man ute. Och desto bättre mår man."

Professor Patrik Grahn, 2019

citat från tidningen Arkitekten

Närhetens betydelse

Även avståndet mellan hemmet och närmaste grönområde är av stor betydelse då närhet är en förutsättning för att gröna miljöer ska nyttjas tillräckligt ofta. Världshälsoorganisationen WHO tog 2016 fram rapporten *"Urban green spaces and health"* och där lyfts forskning fram som visar på att människor som bor i stadsmiljöer med mycket växtlighet är mindre stressade, lever längre och har lägre risk för hjärt-kärlsjukdom, högt blodtryck, typ 2-diabetes och mental ohälsa än de som bor i områden med mindre grönska.

Generellt gäller att desto kortare avståndet är till ett grönområde desto oftare besöks det. Förutom närheten vid bostäder är det också viktigt att ha grönområden nära platser för sysselsättning såsom skolor och arbetsplatser. Även gröna utsikter när vi befinner oss inomhus har betydande effekt på människors välmående. WHO uttalar i sin rapport från 2016 att alla människor bör ha ett grönområde på minst 0,5 ha inom ett avstånd på 300 meter, vilket motsvarar en promenad på 5-10 minuter.

Friluftsliv

Naturvårdsverket definierar friluftsliv som vistelse i naturen på allemansrättslig grund utan krav på tävling eller behov av särskilda anläggningar eller motorkraft. Främsta syftet med friluftsliv är att få naturupplevelser och fysiskt och psykiskt välbefinnande. Friluftsliv innebär också ett miljöombyte med möjlighet att komma ut från städerna och uppleva landsbygden. Allemansrätten är en viktig förutsättning som stödjer möjligheterna och tydliggör skyldigheterna för människors vistelse i naturen.

Människor behöver tillgång till friluftsområden av viss storlek för att kunna uppleva specifika värden som är beroende av yta. Ofta går dessa värden inte att uppleva i grönområden som finns inne i tätorter. Som nämnts ovan gäller det särskilt upplevelsevärdena *vildhet, artrikedom, rymd* och *rofylldhet*.

Friluftslivsplanering

Friluftslivet ger oss hälsa, förståelse för naturen och bidrar till regional utveckling. Så många som möjligt ska ha nära till naturen – oavsett vem man är och var i Sverige man bor. Attraktivt friluftsliv och naturturism handlar mycket om information, närbarhet, framkomlighet, upplevelsekvaiteter och service. Särskilt viktigt är att utveckla närbarhet med kollektivtrafik, cykel och gång för att stärka en hållbar mobilitet och minska påverkan på miljön.

Natur som är tillgänglig på olika sätt och som har en viss kvalité är grundförutsättningar för friluftslivet. Att binda samman friluftsområden och tätorter med varandra är därför viktigt både för de lokala invånarna men också för att skapa möjligheter för naturturism där besökare kan nyttja kollektivtrafik. Eftersom områden kan sträcka sig över kommungränser bör friluftsområden planeras genom samverkan med andra grannkommuner.

Friluftsliv för alla

Begreppet friluftsliv väcker många olika associationer. Utifrån naturvana och syfte med att ta sig ut i skog och kan människor delas upp i fem kategorier av "naturkonsumenter". Indelningen är inte vetenskaplig utan har tagits fram genom djupintervjuer inom Boverkets projekt "*Landskapets upplevelsevärden*". För ett välutvecklat friluftsliv kan dessa kategoriseringar vara lämpliga att utgå ifrån för att lyckas med att erbjuda något för alla.

- **Naturnovisen** är ovan vid naturen och håller sig till utmärkta slingor och stigar. I gruppen ingår människor som har begränsad vana, tradition eller möjlighet att vistas i naturen.
- **Skogsmullen** är van vid naturen och besöker den ofta i sällskap med familj och vänner. De söker en kombination av lättillgänglig och orörd natur, samtidigt som de vill kunna använda ordnade grillplatser upptäcker de gärna naturen utanför leder.
- **Den hängivna naturvandraren** har stor naturvana, känner sig trygg i skogen och räds inte att övernatta där. Denna grupp besöker helst stora skogsområden där de kan uppleva tystnad, orördhet och vandra långt.
- **Den aktivitetsinriktade** ser naturen som en stor träningsarena. Denna kategori behöver stora och ibland iordningställda ytor för att kunna ägna sig åt ridning, cykling, fiske, klättring, löpning och orientering.
- **Den professionella naturkonsumenten** har ofta ett uttalat mål för sina utflykter såsom att uppleva orrspel, upptäcka fjärilar eller jaga. Gruppen söker sig till områden med stora naturvärden och har ofta ekologi och biologi som specialintresse. I kategorin ingår biologer, fältbiologer, ornitologer, botaniker, jägare m.fl.

grönstrukturens värden

Pedagogiska värden

Varje människa har något att lära sig av vistelse i gröna miljöer och bland de med störst nytta av grönstrukturens pedagogiska värden finns barnen. Tidig naturkontakt lär barnen att läsa av naturen och utveckla känslomässiga band till den. Den som känner vördnad inför naturen tar också ofta väl hand om den - att erbjuda barn kvalitativa gröna miljöer kan därför ses som en investering i hållbar samhällsutveckling. Barn och unga under 18 år utgör så mycket som en femtedel av Sveriges befolkning så det är välinvesterade satsningar.

Enligt FN:s barnkonvention har alla barn rätt till en god uppväxtmiljö och forskning visar tydligt att den fysiska omgivningen har stor betydelse för barns utveckling, välmående och lärande. Barn lär genom lek och den utvecklar deras fantasi, kreativitet och sociala förmågor. Utevistelse leder till ökad fysisk aktivitet vilket har stor betydelse för barns kroppsuppfattning, motoriska utveckling samt kognitiva förmåga. Barn och unga behöver utrymme och söker sig till utemiljöer som erbjuder fysiska utmaningar och kompiskontakter.

Lek uppstår där barn möts. Det är därför viktigt att tillgodose behovet av mötesplatser i planering och utformning av de miljöer där barn lever, bor och vistas. De utemiljöer som barn har störst chans att utnyttja i vardagen är platser närmast hemmet samt skol- och förskolegårdar. Även allmänna grönytor i anslutning till skolans och förskolors utemiljöer har betydelse för fler tillfällen med längre utevistelse.

Det är alltså av mycket stor vikt att utveckla bra utemiljöer som bidrar till grundläggande hälsa och omvärldsförståelse. Här kommer några fler anledningar till varför gröna miljöer är viktiga för barn:

- En hög grad av utevistelse verkar förebyggande på både övervikt och benskörhet. Skelettet behöver byggas upp före puberteten för att hålla hela livet. En stark benstomme bildas när barn både kan accelerera och stanna tvärt och det

kräver stora ytor.

- Utevistelse i gröna miljöer bidrar till bättre nattsömn och koncentrationsförmåga. Undervisning som växlar mellan inne- och uteaktivitet tenderar att ge både högre och fler godkända betyg men också mer bestående kunskaper.
- Rymliga gröna miljöer ökar antalen tillfällen för samspel mellan olika åldrar och kön.
- Grönare skolgårdar innebär fler typer av aktiviteter som gör att barn med olika intressen och behov bättre får plats i leken.
- Grönska förbättrar ofta det sociala klimatet och gör det lättare för barn att samarbeta och komma överens.
- Samband mellan teori och praktik kan studeras. Teknik för ekosystemtjänster såsom öppen dagvattenhantering kan ge tillfälle till både lek och experiment.
- Olika biotoper och naturmiljöer bidrar med flora och fauna att studera.
- Inhämtat naturmaterial kan utgöra pedagogiskt underlag i ett stort antal skolämnen.
- Sand, jord, gegg, grus, vattenpölar, rännor och kanaler, is och snö, grenar, kottar, pinnar, stenar och löv är naturmaterial som lockar till lek och socialt umgänge.

Lekens drivkrafter

Barn behöver lekar som får dem att pröva sitt mod och bedöma risker. Det bidrar till ökad självkännsdom och självkänsla. Skrubbsår och blåmärken kan därför ses som en rättighet. Att söka gränser för sin förmåga är en av lekens största drivkrafter. Det handlar om möjligheten att med "skräckblandad förtjusning" ta sig an fysiska risker, men också om social dynamik mellan barn och i förhållandet till vuxna, där barn som enskilda och grupp får en chans att hitta sina gränser.

Ellen Beate Hansen Sandseter, professor vid *Queen Margaret University*, har beskrivit hur barn använder sig av möjligheterna till kalkylerat risktagande och sammanfattat dem i sex punkter:

1. utforska höjder (*klättra, klänga, hoppa, balansera*)
2. uppleva hög fart (*springa, gunga, glida, cykla, skejta*)
3. utforska gränser för vad som är farligt (*eld, is, vatten*)
4. testa vanliga verktyg (*tälja, hugga, såga*)
5. kämpa (*tävla, slåss med pinnar, brottas*)
6. testa vara själv (*gömma sig i, dra sig undan*)

För vidare läsning:

["Children's Risky Play from an Evolutionary Perspective: The Anti-Phobic Effects of Thrilling Experiences"](#)

Utformning och växtval

Natur är intimt förknippad med fantasi och rollekar och trigger barn till lekfull rörelse där de hoppar, klättrar, klänger och balanserar. Lek och utforskning av miljön och de naturmaterial som finns tillhands är en viktig del för att platsen ska upplevas som barnens egen. I en lummig, rymlig och varierad miljö, som växlar mellan stora öppna ytor och ytor med träd och undervegetation, uppstår en dynamik som får leken att växla mellan fartfyllda och mer lugna platsbundna lekar. Höjdskillnader är också oemotståndliga för barn, med en varierande nivåskillnad med trappor, slänter, utsiktsplatser och lågpunkter skapas rumslighet och

lockelse till fysiska utmaningar. Om dessa kriterier uppfylls tenderar barnens fysiska aktivitet att öka samtidigt som barnen får ett automatiskt solskydd.

Barn vistas mycket ute på platser där de exponeras för kraftigt solljus. En medveten planering av barns utemiljöer kan på ett avgörande sätt inverka på både fysisk aktivitet och UV-exponering. Attraktiva lekredskap såsom sandlådor och gungor under skuggande träd kan utlösa ett omedvetet solskydds beteende. Skuggiga platser ger förutom solskydd också möjlighet till svalka.

Tidigare nämndes att grönska tenderar att få barn att komma bättre överens. Det är därför en bra idé att placera vegetation intill platser där många barn skall samsas, exempelvis vid sportytor och entréer.

Eftersom slitaget i barns lekmiljöer är särskilt stort är ett anpassat växtval mycket viktigt. Arter som skjuter nya skott från både grenar, stam och bas tål att grenar bryts av och används i leken. Arter med fruktsättning ökar chansen att få se djurliv. En tät flerskiktad vegetationen skapar en bra lekmiljö på en relativt liten yta. Låga och klätternvänliga buskträd blir lätt till en skog ur barnets perspektiv. Med rätt artblandning bildas täta bryn mot omgivningen, samtidigt som insidan består av spännande hålrum, tunnlar och vindlande stigar.

Skötsel aspekter

Det är lämpligt att anpassa skötselåtgärder till barnets ögonhöjd. Lågt sittande grenverk ger barn möjligheter att iaktta hur blad spricker ut på nära håll, de kan dela en blomknopp med fingrarna, plocka och smaka på sura bär och njuta av mogen frukt. Utomhus är en av få platser där barn får påverka helt fritt, de kan sätta egna spår och skapa sina egna världar. Vegetation och löst material stimulerar fantasin och barn kan sätta egna spår genom att bygga kojor, barkbåtar och rista i sten. Det är dock lätt hänt att ogenomtänkta skötselinsatser ödelägger dessa typer av möjligheter; låga grenverk är i vägen för den som är fullvuxen och halvfärdiga kojor ser skräpiga ut.

Förvaltare som inser dessa aspekter har lättare att respektera barns lek och städar inte bort spåren mer än nödvändigt.

Barriäreffekter

Nedan presenteras ett antal barriäreffekter som kan göra grönstrukturen mindre tillgänglig för människor men också utgöra hinder för arters rörelsemönster och spridningsförmåga. I en välutvecklad grönstruktur krävs insatser som bryter, överbryggar eller dämpar barriäreffekterna i så stor mån som möjligt.

Stambanan skär rakt igenom Eslöv

Foto Christoffer Borg Mattisson

barriäreffekter

Fysiska barriärer

Järnvägsundergång Marieholms station

Foto Håkan Sandberg

Det finns ett flertal fysiska barriärer och strukturer i landskap och tätorter som verkar begränsande, såsom trafikflöden, industriområden, åkermark och vattendrag. Värt att påpeka är att för vissa växter och djur kan trafikinfrastruktur och vattendrag samtidigt fungera som viktiga kommunikations- och spridningskorridorer. För människors framkomlighet kan effekten av fysiska barriärer dämpas med exempelvis broar, tunnlar och trygga övergångsställen i tätorter och med beträdd längs åkermark. Djuren kan behöva faunapassager i form av vägtunnlar och ekodukter samt att vandringshinder i vattendrag behöver plockas bort. Ofta kan passagelösningar kombineras för både människor och djur.

Odlingslandskapets ofta vidsträckta fält med monotona livsmiljöer utgör en barriäreffekt som kan minskas genom att utveckla gröna korridorer eller ekologiska grönstråk mellan större vegetationsområden. Dessa korridorer behöver inte nödvändigtvis vara helt sammanhängande då många arter kan passera mindre miljöer som inte är optimala för arten. Gröna korridorer tvärs över fält och åkrar gynnar även rekreativa värden om de samtidigt tillgängliggörs för människor. Så länge vissa sträckor kan ske via befintliga gång- och cykelvägnät, behöver inte heller rekreativa grönstråk bestå av helt sammanhängande grönstruktur för att fungera barriärbrytande.

barriäreffekter

Psykologiska barriärer

Det finns även psykologiska barriärer där exempelvis upplevelsen av lukt, ljus, buller kan utgöra hinder. Kulturskillnader, mänskliga föreställningar och känslor såsom otrygghet kan också påverka grönstrukturens tillgänglighet. I Sverige är naturen ganska ofarlig, medan den i många länder förknippas med farliga djur, giftiga växter eller rester av utplanterade minor. Det kan finnas en upplevelse om att inte höra till ett sammanhang och därmed att man inte är välkommen. Det kan finnas ryktesspridning om platser som bör undvikas eller rädslor som att inte korsa en park nattetid eller att inte springa på ett löpspår ensam i mörkret. Avlägsna och folktomma platser upplevs generellt som skrämmande. Dålig uppsikt är också en vanlig otrygghetsfaktor. Generellt är det viktigt att involvera brukarna kring psykologiska barriärer, det kan bland annat göras genom dialog och trygghetsvandringar.

barriäreffekter

Sociala barriärer

Discgolf i Trollsjöparken, Eslöv

Foto Susanne Hultman

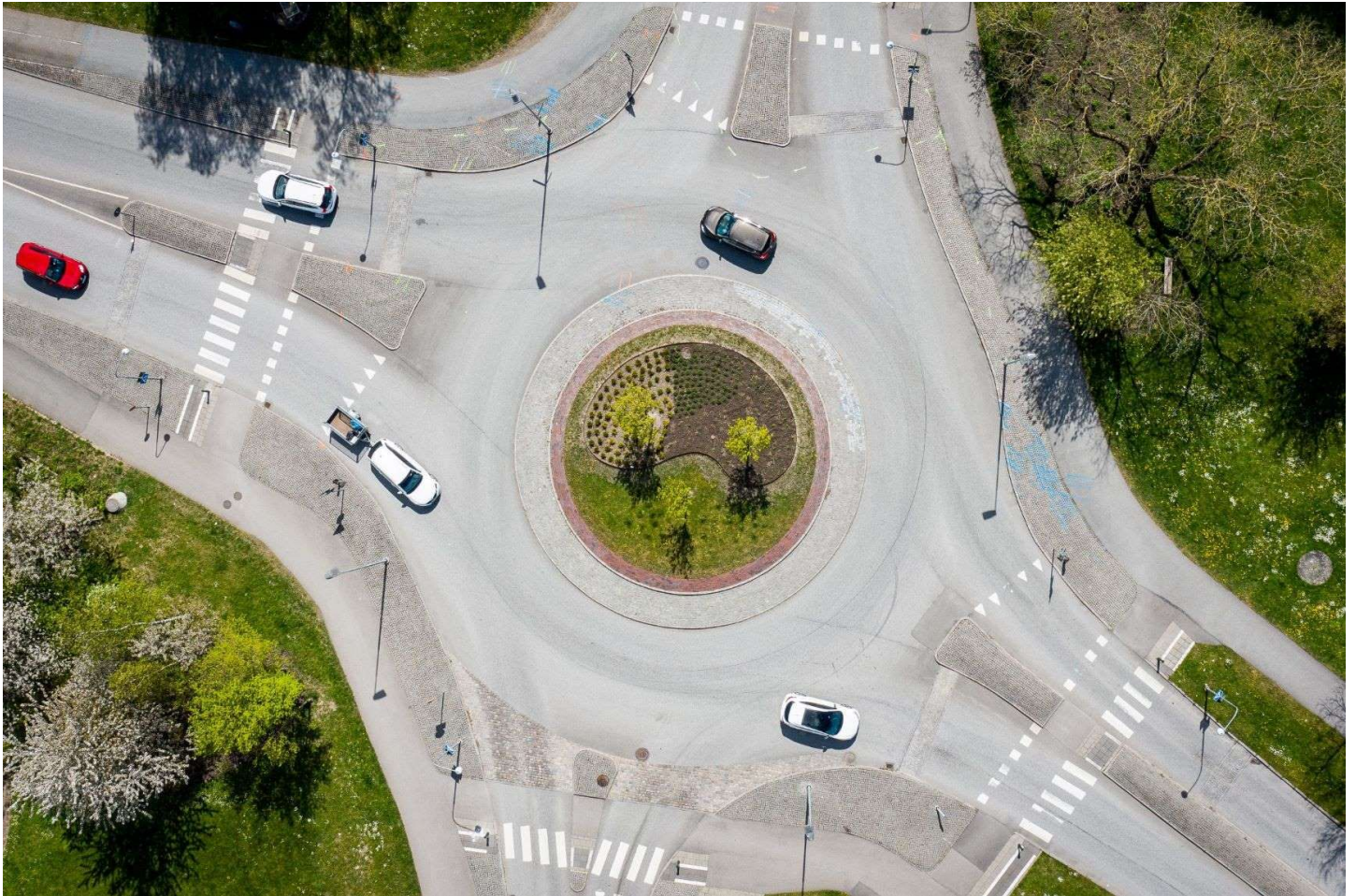
Sociala förutsättningar påverkar också människors tillgång till utevistelse i gröna miljöer. Socioekonomiskt svaga grupper såväl som personer med utländsk bakgrund har inte lika stor tillgång till fritidshus eller egen trädgård som andra grupper. Alla har inte heller tillgång till bil eller cykel för att kunna ta del av ett större utbud av naturupplevelser. Det är även kostsamt att besöka djurparker, sitta på uteservering eller hyra kanot för en dag.

Satsningar på upplevelserika grönområden och tätortsnära friluftsliv ger mervärden åt alla, vilket är en viktig aspekt när olika intressen och kostnader ställs mot varandra.

Enligt Hälsointitutets rapport från 2009 var då nästan femte svensk född utanför Sverige eller har minst en förälder som är det. Naturintresset varierar stort hos människor med utländsk bakgrund precis som hos de med svensk bakgrund. Statistiken visar dock att utrikes födda personer oftare är mindre friluftsjaktiva än personer med svensk bakgrund. Eftersom det inte går att tillskriva gruppen några övriga gemensamma nämnare är det svårt att ta reda på vad de egentliga orsakerna till dessa skillnader är. Vissa aspekter som kan gälla för delar av gruppen kan dock vara viktiga att vara medveten om för att kunna åstadkomma förändringar.

I många länder är skogarna privatägda och det finns inget som motsvarar den svenska allemansrätten. För den med en sådan kulturell bakgrund kan det finnas en ovana vid att vistas i naturen och en okunskap kring rättigheter och skyldigheter som allemansrätten medför. I andra kulturer är det centrala syftet med att träffas utomhus att umgås med familj och vänner, det är alltså inte vistelsen i naturen i sig som är det viktiga. Vissa kan därför vara helt oförstående till varför någon vill vandra ensam i skogen.

Buller

Rondell vid stadshuset, Eslöv

Foto Christoffer Borg Mattisson

Höga bullernivåer kan innebära att en annars attraktiv plats mister hela sitt vistelsevärde. Bullernivåer påverkar också människors hälsa både psykiskt och fysiskt. Negativa hälsoeffekter för människan är bland annat störd sömn, ökad stressnivå samt hjärt- och kärlsjukdomar. För djur kan konsekvenser av buller innebära minskad reproduktiv framgång, ökad dödlighet och minskad populationstäthet. Gröna miljöer som samtidigt är tysta har därför ett särskilt stort rekreativt värde och ju större och bredare ett grönområde är, desto tystare är det.

En metod för att förbättra ljudmiljöer är att bevara och utveckla grönska och samtidigt nyttja markens topografi. I urbana miljöer kan vegetationsklädd mark minska buller genom att det dämpas av det porösa ytskiktet. Tät grönska i flera skikt minskar också bullernivåer. Människors upplevelse av buller kan dessutom minskas genom att ljudkällan döljs visuellt av växtlighet men också genom att den maskeras av andra ljud med träd som rör sig i vinden, fågelkvitter eller porlande och forsande vatten.

Hot och utmaningar

Byggarbetsplats i Eslöv

Foto Håkan Sandbring

Det finns ett flertal direkta hot mot grönstrukturen såsom sjukdomar, brand, översvämning, torka och stormar. Människor kan även aktivt förändra, skada och reducera grönstrukturen genom att fälla träd, föra in invasiva arter, förgifta mark och vatten, exploatera och hårdgöra tidigare obebyggda grönytor, eller genom ensidig odling där monokulturer begränsar andra arters livsutrymme och riskerar att utarma jordarna.

En låg andel grönstruktur, eller en grönstruktur som inte skapar rätt förutsättningar, begränsar mängden ekosystemtjänster och mångfalden av livsmiljöer. I detta avsnitt beskrivs de hot och utmaningar som kommuner behöver bemöta och ta sig an gällande grönstrukturen. Detta för att på kort sikt öka människors livskvalitet och på lång sikt säkerställa att samma värden finns kvar för framtida generationer.

hot & utmaningar

Minskande biologisk mångfald

Bi i arbete

Foto Ulf Axelsson

Idag minskar den biologiska mångfalden drastiskt och rödlistan över hotade arter växer med mycket oroande takt för varje år. I Sverige är var femte art rödlistad och hälften av dessa är hotade. Vildbin tillhör den allra viktigaste gruppen pollinatörer, idag är en tredjedel av dessa arter rödlistade. I Eslövs Naturmiljöprogram kan du läsa mer om rödlistade arter: [Naturmiljöprogram \(eslov.se\)](http://Naturmiljöprogram(eslov.se)).

Den artutrotning som nu sker kallas av vissa forskare för det 6:e massutdöendet. Det är naturligt att arter dör ut, men inte alls med dagens hastighet.

För att skapa strukturer som gynnar goda livsmiljöer och arters spridning behövs en variation av livsmiljöer. Vi behöver även minska användandet av främmande arter. Icke inhemska växter har inte samma betydelse för insekter och småkryp då de saknar den evolutionära historik av samexistens som krävs för att arterna ska anpassa sig till varandra.

Helt nya studier gjorda i Malmös parker visade att mängden insekter och spindlar kunde vara två till tre gånger högre på inhemska träd än på icke inhemska träd. (skapa ruta)

Val av trädarter har stor betydelse för insektslivet i en stad

Vi behöver även undvika mönster av fragmentering med livsmiljöer separerade från varandra och istället stärka samband och kopplingar för att öka arters möjlighet till spridning. Idag ligger kärnområden för biologisk mångfald i många fall som isolerade öar, att utveckla gröna korridorer som kopplar samman dessa värden är en mycket viktig åtgärd för att förebygga en omfattande utarmning av både flora och fauna.

Ljutföroreningar och biologisk mångfald

Belysning fungerar bärkraftbrytande för människor som i grunden är anpassade till dagsljusförhållanden; belysning skapar ökad trygghet och välbefinnande men ökar även människors möjligheter att utöva viktiga aktiviteter både inomhus och utomhus under fler av dygnets timmar. De vetenskapliga beläggen ökar dock för att så kallade "*ljutföroreningar*" i form av artificiellt ljus har betydande ekologiska konsekvenser. För nattaktiva djurarter, såsom de flesta däggdjur, groddjur och många insekter och fåglar kan förlusten av nattmörkret leda till ökad predation, svårighet att hitta föda, ändrade konkurrensförhållanden eller att djur lockas till farliga miljöer såsom belysta vägar.

De ekologiska konsekvenserna påverkas av ljuskällans egenskaper och för att samtidigt kunna nyttja de positiva aspekterna för människan är det därför viktigt att välja belysning med anpassad effekt, riktning, ljusspridning, flimmer med mera. Även ljusets omfattning i tid och rum har betydelse. För mörkerberoende arter kan det krävas sammanhängande mörka områden eller korridorer. Vissa tider på dygnet och året kan vara kritiska för till exempel födosök, reproduktion eller förflyttning.

Himlaglim (även kallat himmelsströljus) består av ljus på himlen över städer eller andra områden med mycket belysning. Himlaglim är oftast svagt jämfört med de flesta direkta ljuskällor men bidrar ändå till att stora naturområden i och kring städerna lysas upp nattetid. De ekologiska effekterna av himlaglim är väldigt lite studerade men styrkan motsvarar ungefär densamma som månens ljus, vilket många djur har anpassat sig till. Det är därför mycket troligt att denna typ av ljutförorening påverkar arter och ekosystemfunktioner.

Vissa naturmiljöer kan vara särskilt känsliga för ljutföroreningar. De ekologiska effekterna kan bli betydande om ljutföroreningarna påverkar skyddade områden eller hotade och prioriterade arter. Åtgärder kan då krävas enligt miljöbalkens hänsynsregler liksom förordningarna om områdesskydd och artskydd.

hot & utmaningar

Klimatförändringar

Klimatförändringar påverkar förutsättningarna för människor, djur och hela ekosystem. En viss mängd naturkatastrofer är oundvikligt men de förväntas öka både till antalet och i styrka. Väntat är ett klimat med fler extremväder; det kommer bli varmare, torrare och blötare och det ger följder för liv och samhällsekonomi. Samtidigt kan utarmning av ekosystem även påverka klimatet och naturens förmåga att klara klimatförändringar. Högre biologisk mångfald sammanfaller ofta med ökad sannolikhet att viktiga funktioner bibehålls även i en framtida förändrad miljö; om en art påverkas negativt av miljöförändringar kan ofta en annan art delvis ersätta dess funktion. Den biologiska mångfalden är därmed viktig för ekosystemens förmåga att klara klimatförändringar.

En reducerad grönstruktur kan förvärra problemen som följer med klimatförändringar ytterligare, medan en välutvecklad grönstruktur kan dämpa klimatförändringens effekter både på kort och lång sikt genom fler ekosystemtjänster och ökad biologisk mångfald. En välutvecklad grönstruktur skapar förutsättningar för friska hav, ett rikt växtliv och välmående jordar som kan hantera skyfall genom anpassade översvåmningsytor, sänka temperaturer, dämpa vindar samt fånga upp och lagra koldioxid - utan dessa viktiga kolsänkor skulle uppvärmningen gå ännu snabbare

Negativa effekter av klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald är två parallella kriser där det inte alltså inte går att lösa den ena krisen utan att ta hänsyn till den andra. Åtgärder för att begränsa klimatförändringarna och anpassning till deras konsekvenser och åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden kan i många fall samordnas för att öka synergierna.

En utveckling genom naturbaserade lösningar kommer dock inte automatiskt utan måste vara ett aktivt mål i förvaltningen. Effekterna på klimat och biologisk mångfald hanteras dock ofta skilda från varandra i samhällsdiskussionen och i förvaltningen. Att anpassa grönstrukturen för att dämpa effekterna av klimatförändringar kommer innebära stora investeringar. Men kostnaderna för en klimatanpassningsåtgärd måste vägas mot kostnaderna för att inte genomföra några åtgärder alls.

Översvämningar

Översvämningsrisken och därmed vattenkvaliteten kommer påverkas av ett förändrat klimat, men det är också ett nutida problem på grund av förändrad markanvändning, där mark som dikats ut har bebyggts och stora ytor har hårdgjorts. Högre och mer fluktuerande grundvattennivåer innebär att fler föroreningar tränger ner i marken och transporteras via dagvattenledningar, ytvatten eller grundvatten ut i vattendrag, sjöar och hav. Ökad risk för ras och skred nära vattendrag är också ett problem som till viss del kan hanteras genom stabilitetsförbättrande åtgärder där växtlighet fungerar som ett viktigt erosionsskydd.

Viktiga åtgärder för att dämpa effekterna vid skyfall är minskade hårdgjorda ytor, vegetationsytor som planeras som översvämningssytor, fördröjningsdammar och våtmarker.

Värmeböljor

Fler och längre värmeböljor kan få negativa effekter på många samhällsfunktioner, leda till ökad brandrisk och utgöra stor fara för människors allmänna hälsa. Ett varmare klimat kan förstärkas ytterligare på grund av den så kallade *"urbana värmeö-effekten"* också känd som *"urban heat island effect"* som innebär att tätbebyggda områden är varmare än sitt omland. Den byggda miljöns fysiska struktur och byggnadsmaterial lagrar värme under dagen och avger värme under natten. När svala nätter uteblir får svaga grupper såsom sjuka, äldre och barn svårt att återhämta sig från värmen. Skillnaden i temperatur mellan stad och landsbygd kan ibland vara så stor som upp till tio grader Celsius.

Grönska, parker, vatten och natur sänker temperaturen lokalt och kan bidra till att dämpa den urbana värmeö-effekten. Temperatursänkningen beror dels på skuggverkan, dels på avdunstning och transpiration från bladen (evapotranspiration) samt på effekten av avdunstning från växtbädden (evaporation). Växtlighet i flera skikt, det vill säga en mix av gräs, örter och olika stora buskar och träd ger en större volym av vegetation, vilket leder till mer avdunstning och därmed en större temperaturminskning. På samma sätt har träd med täta lövkronor mer bladmassa än träd med gles krona, och de skuggar desto bättre. Genom ett effektivt användande av stora träd kan komforttemperaturen sänkas på torg och gator där människor ofta rör sig. Träd har stor förmåga att sänka temperaturen lokalt, men även generellt i städer. Även på landskapsnivå har större skogsområden en nedkylande effekt på närliggande städer och andra fastigheter.

Svalkande och törstiga träd

Många tror att det är trädens skuggor som gör att luften svalare därunder, men det är bara halva sanningen. Temperaturen i luften sjunker också genom att trädens kronor avger stora mängder vatten, och det är i sin tur en effekt av hur törstigt trädet är. En fullvuxen lind med en krondiameter på 14 meter kan i juli månad förbruka 670 liter vatten om dagen. En del av det vattnet andas sedan trädet ut genom sina löv och bidrar på så sätt med extra skön svalka. Luften i parken kan vara hela 5 grader lägre än i kvarteren runtomkring. Temperaturskillnader får också luften att röra på sig och spridas som friska fläktar genom staden.

(skapa ruta)

Försörjningsgrad

I en värld där frågor kring länders självförsörjningsgrad hamnar allt högre upp på agendan kan en välutvecklad grönsstruktur utgöra skillnad mellan liv eller död. Ett förändrat klimat kommer sannolikt försämra möjligheten för odling i länder som idag exporterar jordbruksprodukter som andra länder gjort sig beroende av. Covid 19 har också satt fingret på hur många nationer i första hand sett till sina egna intressen i en akut kris, nästa pandemi kommer förr eller senare och ingen vet hur allvarligt den kommer drabba mänskligheten.

En rad internationella rapporter har konstaterat att dagens lantbruk behöver förändras i grunden för att klara utmaningar med klimatförändring och livsmedelsförsörjning. För att klara matförsörjningen kommes sannolikt användningen av perenna grödor med djupa rötter behöva öka; de är torktåliga, binder högre mängd kol och samtidigt ökar de den organiska halten i jorden vilket gynnar grödan i form av ökad vattenhållande förmåga.

Framtidens lantbruk behöver också utvecklas från att utarma till att främja biologisk mångfald. En sådan utveckling anses vara fullt möjlig och en nygammal metod som sprids över världen är "[agroforestry](#)", eller [skogsjordbruk](#) som det kallas på svenska. Det huvudsakliga problemet för den biologiska mångfalden i intensivt odlade jordbruksområden är förlust och fragmentering av viktiga livsmiljöer som betesmarker, slåtterängar och våtmarker men även trädmiljöer. Dessa miljöer är i många fall avgörande för viktiga ekosystemtjänster såsom vattenförsörjning, pollinering och naturlig skadedjurskontroll. Förändrade brukningsmetoder kan initialt innebära ökade kostnader för jordbrukssektorn men på sikt kan investeringarna på många sätt återbetalas genom gynnande effekter även för jordbruket.

Detta kunskapsunderlag berör inte försörjningsgraden i någon högre utsträckning då jordbruket av tradition inte anses vara en kommunal angelägenhet. Men i efterverkningarna av Covid 19 kan detta mycket väl bli en aktuell fråga. En kommun som tagit sig an detta i sin grönsstrukturplan är [Vaggeryds Kommun](#).

Kulturarv och klimatförändringar

Kulturarvet utsätts för ständiga risker men med klimatförändringarna kan skador bli allt vanligare. Kulturarv kan skadas av plötsliga händelser men också av långsammare förändringar. Förebyggande arbete blir ännu viktigare där väl underhållna byggnader eller fornlämningar är bättre rustade att möta de ökade riskerna.

Skaderisker med koppling till klimatförändringarna är till exempel:

- **nollgenomgångar**, när temperaturen växlar kring vattnets fryspunkt utgör det en risk för frostsprängning och saltutfällningar i exempelvis murkonstruktioner.
- **brandrisk** förändras i takt med högre temperatur och perioder av torka.
- **översvämning** kan förstöra materiella föremål men också försvåra driften i miljöer som är beroende av hävd. Våta marker utgör en ökad risk för körskador från maskiner nödvändiga vid drift.
- **jordskred och erosion** vid översvämning och kraftig nederbörd kan snabbt skada och förstöra kulturarv.
- **högre temperatur och ökad luftfuktighet** ger ökad risk för röta, mögel och skadedjursangrepp. Nedbrytningen av material går snabbare.
- **Igenväxning** kommer öka på grund av förändrad temperatur och nederbörd.
- **Torka** stressar växtligheten, den bli mer känslig för skadeangrepp och kan i värsta fall helt torka bort.

På [Klimatanpassning.se](#) som drivs av Nationellt kunskapscentrum för klimat-anpassning vid SMHI finns mer information kring detta samlat. [Kulturarv](#) | [Klimatanpassning.se](#)

hot & utmaningar

Vattenkvalité

Vattenmiljö i Eslövs kommun

Foto Ulf Axelsson

EU:s vattendirektiv ställer krav på god ekologisk status i vattendrag och i hav. För att kunna fortsätta njuta av rent vatten och friska hav, sjöar och vattendrag måste vi helt ändra vårt sätt att använda och behandla vatten. Efter användning har det ofta förorenats med kemiska ämnen, mikroplaster eller matlagningsolja och en del föroreningar och orenheter kan finnas kvar i vattnet även efter avancerad avloppsvattenrening. I slutänden lämnar vi därför ofta tillbaka något helt annat till naturen än det vatten vi tog ut, dessutom återlämnar vi det inte alltid på samma plats som vi tog det ifrån.

När volym eller kvalitet ändras i en vattenmiljö sker förstås en direkt lokal påverkan, men eftersom många stora vattenförekomster är sammanbundna kan lokala problem också bli till ett större regionalt problem. Miljögifter i sjöar och vattendrag förekommer främst i anslutning till större städer, industrier, vägar och områden med intensivt jordbruk. Vi lever idag med konsekvenserna av alla de föroreningar som tidigare släppts ut i vattnet, såsom äldre tiders kvicksilverutsläpp, och på samma sätt får framtida generationer leva med konsekvenserna av dagens utsläpp.

Näringsbelastning från övergödning av åkermark och föroreningar från industri har länge varit ett problem som ett förändrat klimat med ökad nederbörd tyvärr kommer förvärra ytterligare. Om industriområden, reningsverk med mera översvämmas kan det leda till

"föroreningsstötar" som kan få stora konsekvenser på närmiljön för både människor och växt- och djurliv. En ökad avrinning kan också ha stor påverkan på vattenfärg och leda till att vattnet blir brunfärgat på grund av så kallad "brunifiering" av sjöar och vattendrag. Brunifiering är en effekt av förhöjda grundvattennivåer som leder till att vattnet passerar ytliga jordlager som innehåller mycket humus. Även algblooming är ett problem som förväntas öka med klimatförändringarna genom varmare vatten och allt tidigare blomning.

Hot mot rekreativa värden

Människan har på många sätt förändrat vattnets kretslopp vilket påverkar ekosystemen. Rekreation vid vatten är en ekosystemtjänst som skadas avsevärt av negativ mänsklig påverkan då många upplevelsevärden påverkas av hur välmående ekosystemen är. Rekreation leder till hälsofrämjande värden men bidrar även med stora ekonomiska värden i form av sysselsättning inom turistnäringen, inte minst på landsbygden och i glesbygd. En fin och orörd natur värderas ofta högt i rekreationssammanhang, medan övergödda och syrefattiga sjöar producerar mindre av estetiska och rekreativa värden. Människor önskar strandnära promenader i fina och rena miljöer, de vill inte bada i vatten som är brunt eller som kan orsaka sjukdom, den fiskeintresserade vill ha god fångst och på restauranger vill besökare helst äta lokalt fångad fisk som är fri från gifter.

Vilka lösningar finns det?

Vägen till en hållbar användning av vatten och vattenresurserna går via effektivitet, innovation, minskat slöseri, återanvändning, återvinning och genom naturlig rening. Ekosystemens naturliga rening är ofta det billigaste och effektivaste sättet att rena vatten, samtidigt kräver vattenvårdande åtgärder i form av nyskapade våtmarker och öppna dagvattenlösningar stora areal och stora investeringar. Både människan och den biologiska mångfalden hotad av otillräcklig vattenkvalitet - kostnaderna för en åtgärd måste därför vägas mot konsekvenserna för att inte genomföra några åtgärder alls.

Catskill Mountains är ett skogsområde 16 mil nordväst om New York som länge försett staden med rent dricksvatten. Men skogsavverkning och bebyggelse har gradvis förorenat vattnet och under 1990-talet stod man inför ett dilemma: att antingen bygga ett reningsverk för 9 miljarder dollar eller att restaurera och skydda ekosystemen i Catskill Mountains. Man valde det senare alternativet och genom att låta naturen själv rena dricksvattnet fick man en slutnota på 2 miljarder dollar. Man gjorde alltså en enorm ekonomisk besparing - samtidigt som man tryggade områdets natur- och kulturvärden.

(skapa ruta)

hot & utmaningar

Oskyddad grönstruktur

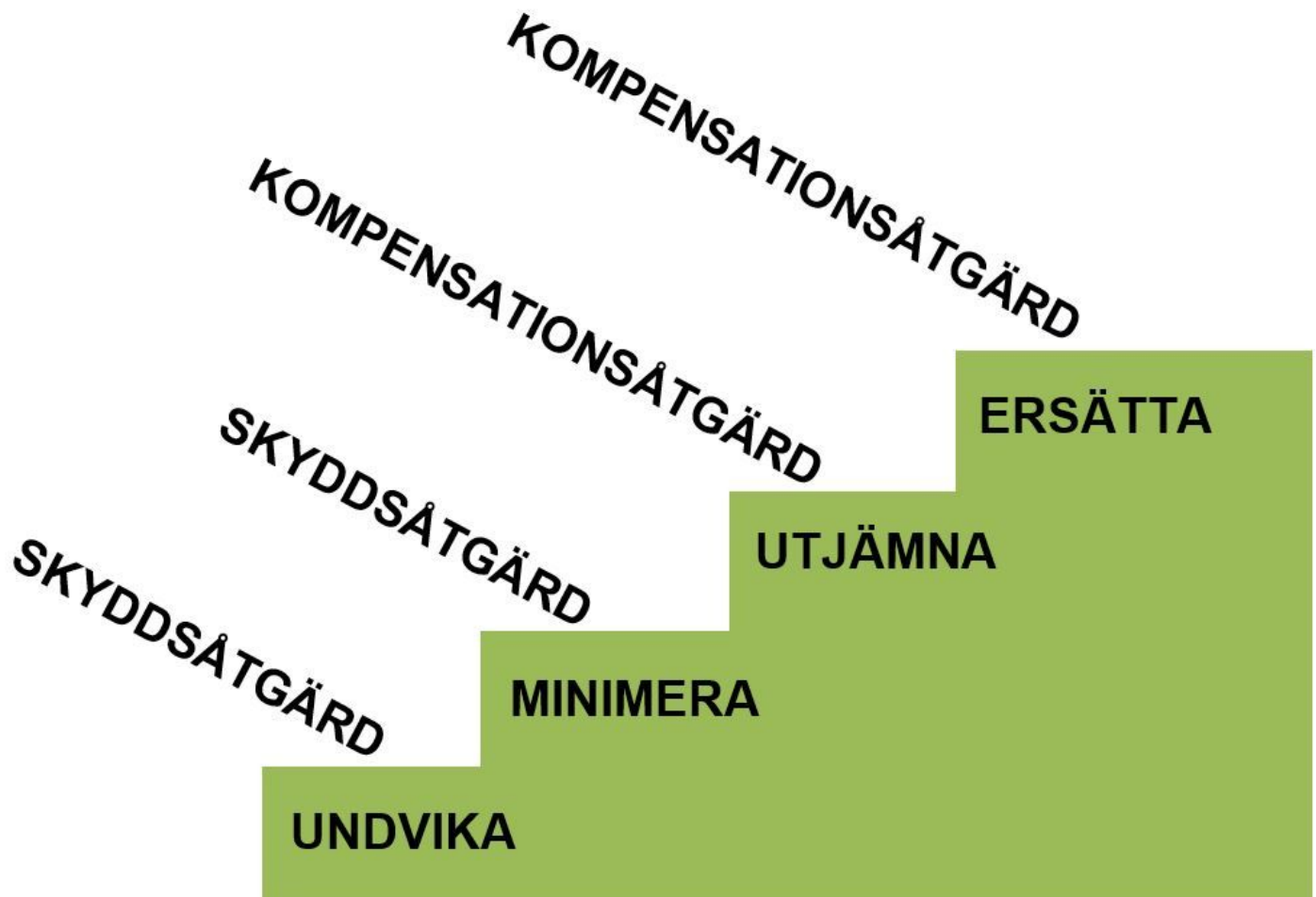
Ett dilemma inom grönplaneringen är att kommuner endast har rådrum över den kommunalägda marken, medan ekosystemtjänster och ekologiska samband sällan påverkas av administrativa gränser. Stora delar av grönstrukturen står helt oskyddad och de rekreativa och ekologiska värdena är beroende av hur samtliga markägare väljer att förvalta sina ägor. Det är lika viktigt att både kommuner och privata markägare tar sig an uppdraget att främja biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Hur kvartersmark och trädgårdar ser ut och sköts får effekt på tätorternas karaktär men också på mikroklimatet och på möjligheten att omhänderta dagvatten. Om en trädgård hårdgörs spelar liten roll, men om det sker i hundra till påverkas stadens ekologi och vattenbalans.

Grönplaneringens analytiska kartor är ofta värdeseparerande vilket är nödvändigt för ett faktabaserat utvecklingsarbete. Men för att grönplaneringen ska kunna leda till önskade och förbättrande effekter krävs det att arbetet i alla skeden relateras till den faktiska grönstrukturen. Olika slags ägar- och förvaltersamverkan skulle kunna vidga grönplaneringen till att omfatta all den mark, vatten och växtlighet som är relevant i sammanhanget, oavsett ägande.

Skadelindringhierarkin

Grönplaneringen behöver integreras tidigt i samhällsbyggnadsprocessen. Ju tidigare gröna frågor behandlas desto lättare att använda sig av den så kallade "*skadelindringshierarkin*" och möjliggöra kompensationsåtgärder där exploatör eller kommun står för kostnaderna. Skadelindringshierarkin utgörs av fyra steg som kan illustreras som en "*kompensationstrappa*" eller "*åtgärdstrappa*". Även då stor miljöhänsyn tas vid exploateringar uppstår ofta negativa konsekvenser för naturmiljön och i vissa fall kan denna påverkan uppvägas genom ekologisk kompensation, exempelvis genom skötselåtgärder, restaurering av skadade miljöer, skapande av nya livsmiljöer eller genom att långsiktigt skydda naturområden som tidigare saknat skydd.

1. **UNDVIKA** I första hand ska skador och negativ påverkan vid exploatering undvikas genom god planering. Ett alternativ är att välja en annan bättre lämpad plats.
2. **MINIMERA** I andra hand ska skadan minimeras genom hänsyn vid utformning av verksamheten.
3. **UTJÄMNA** I tredje hand ska efterbehandling eller lindrande åtgärder utjämna negativa effekter så långt det är möjligt. Värdet återskapas på platsen eller i närområdet.
4. **ERSÄTTA** Det är först om skada förväntas kvarstå trots ovanstående åtgärder som kompensation är aktuell genom åtgärder på annan plats eller ersättning av annat värde.

Kompensationstrappa/åtgärdstrappa

Lagligt skydd

Genom lagligt skydd kan värden för kommande generationer hindras från att förstöras eller försvinna. Lagligt skydd kan säkerställa framtiden för vårt gemensamma natur- och kulturarv, bevara biologisk mångfald och tillgodose behovet av friluftsområden. Miljöbalken reglerar skydd av olika områden och de nedanstående alternativen är alla relevanta verktyg att ha i åtanke vid långsiktig grönplanering. [Länsstyrelsen i Skåne](#) har sammanställt en bra information på sin hemsida om hur olika typer av natur och grönstruktur kan skyddas.

- nationalstadsparker
- naturreservat
- kulturresevat
- naturminnen

- biotopskyddsområde
- djur- och växtskyddsområde
- strandskyddsområde
- miljöskyddsområde
- vattenskyddsområde

hot & utmaningar

God folkhälsa

I det moderna samhället finns det många utmaningar för människors psykiska och fysiska välmående såsom stress, depression, ångest samt fetma och ett ökat stillasittande. Under 2020 skrevs antidepressiv medicin ut till mer än 1 miljon svenskar fördelat på 14 procent av landets kvinnor och 7 procent av männen. Användandet är högst i gruppen äldre över 75 år, där hämtade 26 procent av kvinnorna och 16 procent av männen ut denna typ av läkemedel under 2020.

En välutvecklad och sammanhängande grönstruktur har stor potential att bidra till ökad folkhälsa genom att inspirera till rörelse, bidra till ökad social sammanhållning och erbjuda kravlösa platser för minskad stress. Även stadsodling och koloniverksamhet är viktiga i folkhälsoarbetet. Grönskan behöver finnas nära i vardagen, korta avstånd är särskilt angeläget för de som har begränsade möjligheter att röra sig en längre sträcka såsom barn, gravida, äldre och funktionsvarierade.

Friluftaktiviteter och fritidsintressen ställer ofta krav på marktillgång för att kunna utövas. När områden formas för specifika aktiviteter innebär det i vissa fall att andra typer av aktiviteter exkluderas. Befintliga exempel på detta är golfbanor och fotbollsplaner som tar stora areal i anspråk samtidigt som de nyttjas av ett begränsat antal människor. Det finns fler sporter att utöva liksom det finns många som inte alls lockas av att tävla eller ägna sig åt organiserade aktiviteter. Det är därför viktigt att kunna erbjuda ett brett utbud av olika typer av ytor för spontan fysisk aktivitet som kan locka fler till ökad utevistelse och bättre hälsa.

hot & utmaningar

Jämlik utevistelse

I samhället finns det människor som vill men, som av olika skäl, inte kan spela varken fotboll eller golf. Vissa fysiska eller psykiska tillstånd kan försämma de generella möjligheterna för aktiv utevistelse, i andra fall utgör bristen på pengar ett hinder. Vidare finns det även de som upplever att det helt enkelt saknas ett utbud som lockar dem till utevistelse. Men oavsett intressen, förmågor, inkomst eller bakgrund har alla samma rätt till upplevelserika miljöer där man kan få utmana sig själv, testa sina gränser eller bara vara. Att utveckla mångfunktionella grönområden med ett innehåll som kan erbjuda något för alla är en mycket stor utmaning.

Statens folkhälsoinstitut, som numera infogats i Folkhälsomyndigheten, tog 2009 fram vägledningen "[Grönområden för fler](#)". Där framgår det att i ett samhälle under förändring - med hög invandring och kulturell mångfald, ökade inkomstskillnader och urbanisering - kommer kraven på friluftsliv och rekreation att öka. I handledningen poängteras det därför att det är angeläget att identifiera hinder som kan uppstå utifrån etnicitet, genus, levnadsform och funktionsnedsättning samt urskilja faktorer som kan minska dessa hinder. I följande beskrivningar tas det därför fasta på identifikation av dessa prioriterade grupper och de potentiella hinder de kan möta i sin vardag.

Yngre barn

Barn är de främsta brukarna av utemiljön och använder den för många syften; transport, lek, rekreation och samvaro med andra barn (läs mer i avsnittet "[pedagogiska värden](#)"). Små barn leker helst nära hemmet. Barn har en hög utvecklingskapacitet och den främjas ytterligare genom att de får möjlighet att utforska sin närmiljö på egen hand. Barn har olika krav på tillgänglighet beroende på ålder. Det yngre barnet tar sig till grönområden i sällskap med vuxna, medan de lite äldre ofta själva tar sig till lekmiljöer om avståndet är kort och vägen dit är trygg. När den fysiska miljön planeras måste det därför ske utifrån barnets perspektiv.

Att motarbeta hinder för rörelse är den bästa metoden för att främja fysisk aktivitet. Barn ska helst kunna röra sig fritt och självständigt mellan hem, skola och kompisar men trafikbarriärer utgör ofta stora hinder. En lösning är att separera gång-, cykel- och biltrafik från varandra och sänka fordonens hastighet.

Unga flickor

Redan som små tar flickor inte samma plats i leken. Att stimulera unga flickors lek på lekplatser kan i förlängningen leda till att de som äldre känner sig bekväma på idrottsplatser och andra offentliga platser. Här kan lekplatser med många typer av aktiviteter skapa minskad konkurrens. Hoppa, klättra, gunga, cykla och snurra runt är roliga lekar för alla, liksom klätterställningar, kompisingor, sandlådor och vattenlek. Lekar i naturmiljöer får pojkar och flickor att leka tillsammans som allra bäst. Där får leken en utforskande karaktär som ofta leder vidare till mer fartfyllda aktiviteter, men också till rofyllda stunder och skapande lekar med lösa material såsom kojbyggen.

Äldre barn och tonåringar

Redan innan barn övergår i tonåren slutar lekplatser att vara särskilt spännande. Sedan följer en mellanperiod där man varken är ett lättroat barn, eller är vuxen med fördelar såsom pengar och friheten att ta sig dit man vill. Äldre barn kan också uppleva parker dit föräldrar går med barnvagnar som barnsliga och efterfrågar platser som inte är lika småbarnsaktiga. Men utevistelse är fortsatt viktig, både för att utöva fysisk aktivitet och för att utveckla självständighet och sociala förmågor. Frånsett alla fotbollsplaner som nästintill finns på varje svensk ort, är tonåringar en närmast bortglömd grupp när det kommer till fysisk planering av utemiljöer.

Inom idrottsvärlden är det ett välbekant fenomen att en hög andel tonåringar lämnar föreningsidrotten under tonåren och det gäller särskilt bland tjejer. På gruppnivå föredrar tjejer och kvinnor sport och fysisk aktivitet utan tävlingsmoment och de undviker traditionella föreningsaktiviteter men samma inställning finns inom hela gruppen. Centrum för idrottsforskning menar att idrottsföreningar bör satsa mer på hälsa och motionsidrott och mindre på prestation och tidskrävande tävlingar för att behålla fler ungdomar inom verksamheten. Många vill träna men snarare göra det för hälsans skull och för att ha kul. Dagens ungdomar vill dessutom kunna påverka när och hur ofta de vill träna. Många väljer därför att träna i egen regi och det gör det särskilt viktigt att erbjuda unga en god tillgång till anpassade utemiljöer där innehåll och utformning bjuder in till fysisk aktivitet.

I tonåren ändras de ungas inställning till sin närmiljö. Många vill då gärna ha mötesplatser där man får kontakt med andra människor och där händelser utspelar sig. Ungdomar är i ett stort behov av "*frizoner*" att råda över själva och där de inte begränsas av vuxenvärldens normer. Medan vuxna ofta vill skapa "*normzoner*" med tydliga regler för att ungdomarna inte ska "hänga på gatan" (exempelvis fotbollsplaner). Men frizoner är viktiga för att ungdomars vistelse på offentliga platser ska fungera, för om de inte finns tenderar ungdomar att drivas ut i "*förbudszoner*" med följder som vandalism, våld och kriminalitet.

För att locka ungdomar är det lämpligt att anpassa miljöns utformning utifrån hur offentlig man vill vara; ibland vill man vara "*on stage*" och mitt i blickfånget; ibland är man hellre "*off stage*" som åskådare; eller så vill man vara privat "*back stage*" utan att känna sig iakttagen. Det bör vara enkelt att växla mellan dessa positioner då det skapar dynamiska platser där man kan vistas under längre stunder.

Men vilka som finns på en plats och vad man gör där är mer intressant än hur den fysiska omgivningen är utformad. Utevistelsen hos äldre barn och unga bygger därför i huvudsak på att det finns attraktiva "hängplatser". Hängplatser bör finnas väl utspridda för att kunna nås från hemmet och de bör kombineras med miljöer och funktioner som bjuder in till rörelse, fysisk utmaning och kraftmätning.

Inslag som kan locka tonåringar till utevistelse och spontan fysisk aktivitet:

- Viktigast på en hängplats är bra sittplatser med *bänkar och bord* men även *murar, trädäck, hängmattor, hängstolar, gungsoffor, vilonät, soltrappor, läktare eller solsoffor med parasoll* fungerar att slappa i eller sitta på. *Sittplatser med tak, vindskydd och grill* är också populära inslag på en hängplats. Dessa platser bör finnas både "off stage" och "back stage".

- Gestaltningen får gärna vara inspirerande, annorlunda och uttrycka nytänkande.
- Wifi samt möjlighet att kunna ladda sin mobil
- En kombination av organiserad idrott och spontanidrott bidrar till ökad spontan aktivitet. Den organiserade idrotten kan inspirera till träning och skapar liv, rörelse och trygghet på platsen.
- Interaktiva element med ljud och ljus som förenar digital teknik med fysiska objekt. Möjlighet att koppla upp telefonen till dj-bord, högtalare eller utebio. Ungdomar vill ha möjlighet att kunna förändra och påverka sin omgivning. Att spela upp musik är en metod för att ta platsen i "besittning".
- Andra ungdomliga inslag: *multiarena, utegym, parkour, tuffare hinderbana, klätterställning, klätterräddning, klätterräddning, klätternät, skate, pingis, graffittivägg, studsmatta, twister, kompisgunga, slackline, zipline.*

Tonårstjejer

Enligt Centrum för idrottsforskning minskar flickor drastiskt sin fysiska aktivitet när de träder in i tonåren. De är utomhus i ungefär samma grad som pojkar men ägnar sig mer åt sociala aktiviteter. Den ojämnställda spontanidrotten tycks bland annat bero på att förväntningar på idrottslig prestation ibland krockar med sociala förväntningar om att flickor ska vårda sina vänskapsrelationer och uttrycka sig feminint med sina kroppar. Äldre flickor som egentligen skulle vilja hoppa in i den spontana fotbollsmatchen, kan ibland välja bort att delta eftersom de inte vill spela på killarnas ofta hårdhänta och dominanta villkor.

Tonårstjejer på en generell nivå upplever oftare än jämnåriga killar att det inte finns något att göra utomhus. Det behövs därför riktade insatser för att skapa gröna och lekfulla miljöer utan krav på prestation och förväntningar. Men målsättningen bör inte på något sätt vara att gestalta efter kön, utan målet är istället fler inkluderande och multifunktionella platser för en större mängd användare.

Tillsammans med de generella punkterna för tonåringar kan dessa faktorer locka tonårsflickor till ökad utevistelse och spontan fysisk aktivitet:

- Variation av aktiviteter samlade på samma plats minskar konkurrensen och kan erbjuda något för många.
- Tonårstjejer uppskattar ofta omsorgsfullt utformade miljöer med många varierade hängplatser. Det får gärna finnas blommande växtlighet och platsen ska vara välskött. Förhoppningen är att ökad trivsel kan öka användandet av miljön och att platsens övriga innehåll lockar flickorna att gå från passivitet till aktivitet.
- Trygghet är viktig för tonårstjejer, främjande faktorer är genomsiktlig växtlighet och belysning, många andra på samma plats, placering av funktioner intill gångstråk, bänkar placerade utmed väggar och att allt är helt och rent.
- Tjejer tenderar att umgås tajt i mindre grupper. Studier visar att flickor på förskolor leker mer inomhus och på mindre ytor. En metod kan därför vara att skapa platser som känns mer som inomhus med tak och väggar, exempelvis plugghus eller andra inneslutande sittplatser som erbjuder värme. Bersåer och pergolor är bra rumsbildande element.
- Gröna miljöer med inslag av små rumsligheter för avskildhet, kan bidra till att flickor känner sig mindre exponerade och bekväma med att träna på offentlig plats. Samtidigt måste platsen vara överblickbar och orienterbar.
- Att utföra exempelvis yoga eller dans i öppna grupper med en instruktör kan ge ökad motivation då många tjejer uppskattar halvorganiserade träningsformer där man kan försvinna i mängden.

- Att det är tydligt hur man ska använda redskap och ytor bidrar till att tröskeln till fysisk aktivitet på offentliga platser sänks, exempelvis genom icke-stereotypa bildguider på gymredskap.
- Platser med möjlighet till att spela hög musik kan leda till dansaktivitet vilket attraherar många flickor. Högtalare får gärna finnas placerade intill en hårdgjord yta eller scen.
- Rosa och lila färger är ovanliga i offentlig utemiljö, men inslag av dessa kulörer kan göra att platsen attraherar flickor.
- Fräscha toaletter i nära anslutning
- Anslutande café-verksamhet

De äldre

Sverige har en av världens äldsta befolkningar och enligt SCBs statistik för år 2021 var 25 procent 65 år eller äldre. Den äldsta åldersgruppen 80 år och äldre växer fortast. År 1970 fanns det 190 000 i denna ålderskategori, idag är de över en halv miljon. År 2070 beräknas den äldsta befolkningsgruppen utgöra 1,3 miljoner individer - det är 782 000 fler än år 2020 eller en ökning med 140 procent.

När en större del av livet sker utanför arbetet blir också fritiden viktigare och det ökar behovet av rekreativa miljöer med hög grad av tillgänglighet och ett innehåll som tilltalar de äldre. Samhällets åldrande befolkning ställer därmed nya krav på grönstrukturen och dess utformning. Det finns fyra hörnpelare för ett gott åldrande och en välutvecklad grönstruktur kan gynna åtminstone nr 1, 3 och 4:

- 1) fysisk aktivitet
- 2) bra matvanor
- 3) social gemenskap
- 4) delaktighet, meningsfullhet och att känna sig behövd

Tidsperioden efter pensioneringen är de flesta fortfarande friska, vilket ger förutsättningar för ett aktivt liv. Äldre ägnar sig gärna åt aktiviteter som samtidigt ger motion, till de vanligaste hör nöjes- och motionspromenader, trädgårdsarbete samt att ströva i skog och mark. Promenader ökar kraftigt hos äldre individer, inte minst bland de allra äldsta. I åldersgruppen 75–84 år promenerar var tredje pensionär minst två gånger i veckan. Andra aktiviteter kan vara att gå ut med hunden, jakt, fiske samt svamp- och bärplockning.

Äldre uppskattar natur där det finns bänkar att vila på och natur att promenera i för att sedan nå ett mål, exempelvis en utsiktsplats, en brygga eller en historisk plats. Även en plantering med perenna växter kan vara en målpunkt där man kan följa årstidens växlingar. Igenkännandet är viktigt för många äldre. Detta kan innebära naturmiljöer som innehåller växter och djur som de känner igen. Också platser med historisk anknytning kan ge en känsla av trygghet och mening, platser som påminner om de miljöer man vistades i som ung, exempelvis folkparker och parker med äldre byggnader. Många äldre är intresserade av lokal kulturhistoria, och därför är det viktigt att sköta och framhäva det historiska värdet hos tätortsnära forn- och kulturminnen.

Äldre påverkas mer av värmeböljor och därför är skugga viktigt för dem. Skyddade och omgärdade platser kan fungera som oaser och saknas det stora träd kan lövtaket ersättas av exempelvis en skuggande pergola. Fallolyckor är mycket vanliga och kan undvikas genom att åtgärda ojämnheter. Ett viktigt inslag är tillgänglighetsanpassade sittplatser och de bör finnas utplacerade med lagom avstånd från varandra för att möjliggöra många pauser.

Individer som lider av kroniska krämpor som begränsar deras rörelseförmåga är också i behov av varierad utevistelse och bör få stöd till detta. Även ensamhet är vanligt bland äldre samtidigt som sällskap är ett vanligt motiv för att ta sig ut. En variant för att få ut de

som sällan kommer ut, skulle kunna vara att kommuner samverkar med föreningar där naturintresserade medlemmar kan ställa upp som individuellt promenadsällskap för äldre.

För äldre personer med funktionsnedsättning i särskilt boende, är närmiljön särskilt viktig. Både för att det ska vara enkelt att gå ut och röra sig men också i form av en hälsobringande grön utsikt från fönster, balkong eller uteplats. En annan aktivitet som på senare år blivit populärt på omsorgsboenden runt om i landet, är att erbjuda åkturer i en eldriven lådcykel, ett både enkelt och roligt sätt att få ta del av gröna omgivningar.

Individer med funktionsnedsättning

Av befolkningen anser sig nästan var fjärde (23 procent) ha någon form av funktionsnedsättning som exempelvis rörelsehinder, hörsel- eller synnedsättning eller psykisk ohälsa. Det är viktigt att kunna utveckla det som fungerar och inte bara vårda det som inte fungerar. Här kan tillgängligheten och närheten till grönområden vara av stor betydelse för möjligheten till fysiska aktiviteter. Möjligheten att vistas där många människor rör sig ger också förutsättningar för social gemenskap. Men idag finns många hinder i vardagen som försvårar för personer med funktionsnedsättning att vara delaktiga på jämlika villkor.

Den nationella funktionshinderspolitiken har slagit fast att det är vårt gemensamma ansvar att bygga ett Sverige där människor med funktionsnedsättning har lika rättigheter och möjligheter som andra medborgare. Politiken poängterar vikten av att identifiera och åtgärda befintliga hinder. Lika viktigt är att nya miljöer ska planeras utifrån universell utformning, så att de i största möjliga utsträckning ska kunna användas av alla.

Naturen är ofta inte tillgänglig för personer med funktionsnedsättning, men de bör självklart erbjudas samma möjligheter att kunna besöka grönområden och friluftsanläggningar. Stigar ska helst dras så att alla kan njuta av en varierad naturmiljö, gärna nära sjöar och vattendrag samt intill natur- och kultursevärldheter. För människor med nedsatt rörelseförmåga innebär tillgänglighet främst att det ska vara möjligt att förflytta sig självständigt och säkert i miljön. För att bevara naturupplevelsen så långt det är möjligt krävs det att ytbeläggningen på stigar ska smälta in i omgivningen, samtidigt som de måste utformas med en jämn, hårdgjord och halkfri yta. Det bör också finnas möjlighet att undvika branta lutningar, trappor, höga trösklar, trånga passager och tunga grindar utan att behöva ta långa omvägar.

Den som använder teknikkäpp och vit käpp ska kunna följa ledstråk och kontrastmarkeringar för säkrare orientering. Här kan det underlätta med en ytbeläggning med ljusare färg, stockar utlagda längs ena sidan av stigen, målade i avvikande färg, ledstänger eller nylonrep på lagom höjd. Överallt där stigen går högre än omgivande terräng bör det finnas någon form av stoppkant, exempelvis måste skyddsräcken monteras vid branter och sjökanter.

För personer med psykisk funktionsnedsättning är det särskilt viktigt att miljön är lugn och harmonisk med ett minimum av ljud- och ljusstörningar, samt att det finns tillgång till avskildhet vid behov. Genom att välja utrustning med lättbegriplig utformning kan den fysiska miljön kan göras tillgänglig för personer med nedsatt kognitiv förmåga.

En förutsättning för att ett grönområde ska bli tillgängligt och kunna besökas av alla är att det finns bra information i form av till exempel informationstavlor och kartor. Informationen ska vara lättbegriplig och innehålla viktiga upplysningar såsom promenadslingors längd, var det finns hinder samt bänkar och toaletter. För personer med synnedsättning bör layouten på skyltar ges bästa möjliga läsbarhet och finnas i alternativa format som kan uppfattas med andra sinnen, till exempel reliefkartor och talsyntes. När det gäller information riktad till personer med nedsatt kognitiv förmåga bör den vara enkel, tydlig, konkret och kortfattad. På informationsskyltar är det lämpligt att använda symboler. Symboler och talsyntes hjälper även den med svåra läs- och skrivsvårigheter.

Ofta är funktionsnedsättningar åldersrelaterade vilket gör att nästan alla människor någon gång i livet får försämrade möjligheter till att ta del av sin omgivning. Med tanke på den åldrande befolkningen är tillgänglighet därför en allt viktigare fråga som berör de allra flesta.

Grupper som vistas i grönområden i mindre utsträckning än andra

Socioekonomiskt svaga grupper och människor med utländsk bakgrund nyttjar generellt grönområden i mindre utsträckning än andra grupper. Bland dessa är dessutom graden av fysisk aktivitet lägre och ohälsan större. De har inte heller i lika stor utsträckning tillgång till fritidshus eller egen trädgård, vilket ger dem sämre förutsättningar att vistas i gröna miljöer. Rätt utformade grönområden ger alternativa möjligheter att träffas utomhus för dem som inte har en egen yta att samlas på, även koloni eller odlingslotter kan fylla denna funktion.

Investeringar på allmänna platser och tätortsnära friluftsliv ger mervärden åt alla, vilket är en viktig aspekt när olika intressen och kostnader ställs mot varandra. Att delta i aktiviteter som är fria för allmänheten skapar också möjlighet för stunder där alla upplevs mer som jämlikar. För att attrahera breda befolkningsgrupper kan satsningar göras på promenadstråk med naturliga målpunkter, grillplatser, mötesplatser, fiskevatten och dess närmiljöer samt på marker för bär- och svamplockning.

Människor med låg inkomst har ofta inte möjlighet att ta del av aktiviteter som kostar pengar. Resor, inträdesavgifter, medlemsavgifter och utrustning kan utgöra stora utgifter. Det fria utbudet av upplevelser och aktiviteter är därför särskilt viktigt för denna grupp. Satsningar på denna grupp gör störst nytta i områden med övervägande flerfamiljshus. Att rikta insatser kring flerbostadsområden når dessutom individer från alla möjliga samhällsgrupper som av olika anledningar valt bort tillgång till egen trädgård. Boendesituationen innebär även att många behöver dela på samma gröna miljöer. Ett varierat utbud på väl tilltagna ytor är därför viktigt i dessa boendemiljöer av många anledningar.

Enligt Folkhälsoinstitutet rapport från 2009 var nästan var femte svensk är född utanför Sverige eller har minst en förälder som är det. I rapporten framgår att naturintresset varierar stort hos människor med utländsk bakgrund precis som hos de med svensk bakgrund. Men statistik visar dock att utrikes födda personer oftare är mindre friluftsjaktiva än personer med svensk bakgrund. Eftersom det inte går att tillskriva gruppen några övriga gemensamma nämnare är det svårt att ta reda på vad de egentliga orsakerna till dessa skillnader är. Vissa aspekter som kan gälla för delar av gruppen kan dock vara viktiga att vara medveten om för att kunna åstadkomma förändringar.

I många länder är skogarna privatägda och det finns inget som motsvarar den svenska allemansrätten. För den med en sådan kulturell bakgrund kan det finnas en ovana vid att vistas i naturen och en okunskap kring rättigheter och skyldigheter som allemansrätten medför. Även rädsla för obekant flora och fauna, språk, otrygghet, och brist på information kan utgöra hinder. För att undanröja dessa hinder är det viktigt med tydlig information på många språk om allemansrätten, fiskekort, om vanliga svamp- och bärarter och var det finns upplevelserika utflyktsmål.

hot & utmaningar

Stadsodling

Intresset för odling och självhushållning har ökat de senaste åren. Många önskar närproducerad och obesprutad mat för att minska sin negativa miljöpåverkan, samtidigt som det berikar livet att odla och skörda helt egna grönsaker. Begreppet stadsodling syftar i detta kunskapsunderlag på urban eller tätortsnära odling i alla möjliga former i villaträdgårdar, koloniträdgårdar, odlingslotter, balkongodling, takodling men även inomhus. Trots alla uppräknade alternativ är begränsad yta ofta ett problem för odlingsintresserade i tätbebyggelse, inte minst för dem utan egen trädgård. Att skapa fler möjligheter för gemensamhetsanläggningar för stadsodling på kommunal mark är därför en utmaning.

Odling och ekosystemtjänster

Det största utbytet av ekosystemtjänster finns bland de försörjande och de kulturella tjänsterna. Men precis som andra grönytor kan stadsodling påverka den naturliga vattenbalansen positivt, bidra till ett bättre lokalklimat, bättre luftkvalitet, kolinlagring och utjämning av extrema väderhändelser. Dock har en mer permanent och högvuxen vegetation en generellt större effekt.

Det finns tyvärr även risker för negativ påverkan så som användandet av eventuella bekämpningsmedel. Gödsling kan bidra till näringsläckage och om man använder dricksvatten till bevattning påverkas vattenbalansen negativt. Om artfattiga gräsytor eller hårdgjorda ytor odlas upp kan stadsodling innebära en ökad biologisk mångfald, men mångfalden kan också minska om artrika ängsytor eller ruderatmark tas i anspråk. Utfallet av hur ekosystemen och dess tjänster påverkas beror självfallet på valet av plats och hur odlingen bedrivs. Skogsträdgårdar är ett möjligt alternativ för att odla mer i samklang med ekosystemen där odlingen främst består av fruktbärande träd, buskar och perenna örter, som är planterade i flera skikt för att efterlikna brynmiljöer och lundar.

Med stadsodling skapas förutsättningar för en högre självförsörjningsgrad genom lokal matproduktion samtidigt som gammal kunskap bibehålls och kan föras vidare till nya generationer. Det skapas också möjlighet för att ingå i ett naturligt kretslopp där de egna matresterna och växtrester från odlingarna blir till kompost och odlingsjord. Stadsodling skapar många andra mervärden såsom fysisk aktivitet, gemenskap mellan unga och äldre samt bidrar till integration genom att människor med olika kulturell bakgrund får tillfälle att mötas under samma förutsättningar. Stadsodling bidrar dessutom till miljöer med varierad karaktär.

Lämpliga platser

Viktigt att tänka på vid valet av platser för stadsodling är markens egenskaper och hur läget fungerar ur ett socialt perspektiv. För att skapa sociala mervärden är det viktigt att det är en plats med högt vistelsevärde, med avseende på omgivning, vindförhållanden, skugga, buller, naturvärden, rekreation med mera. Mark som sparats som byggreserv, eller andra ytor med extensiv skötsel och lågt användande är ofta lämpade platser. Det är också viktigt att utgå ifrån hur marken är reglerad i detaljplan. Alla ska ha tillträde till allmän platsmark och dessa ytor får inte lov att nyttjas för egen vinning och inte mer än tillfälligtvis upplåtas för en enskild verksamhet. Kvartersmark däremot kan hanteras friare av kommunen vid önskemål om både fritidsodling och kommersiell odling liksom områden som klassas som jordbruksmark.

Skolträdgårdar

Under 1800-talet var praktiskt arbete i så kallade skolträdgårdar en del av undervisningen. Ett av de stora syftet med dessa var att få barnen att föra över kunskapen om nya grödor och metoder till sina mindre upplysta föräldrar. Skolträdgården har återuppstått på vissa svenska skolor som ett sätt att ge eleverna kunskap om kretsloppstänkande och ett hållbart samhälle - vilket också är en del av läroplanen. Hos [Kulturen i Lund](#) finns ett fint exempel på en pedagogisk skolträdgård.

Stadsbruk

Ett så kallat stadsbruk är en form av stadsodling, men all stadsodling är inte stadsbruk. Stadsbruk är varken en hobby- eller fritidsodling eller en lantbruksverksamhet utan ett eget mellanting. För att definieras som stadsbruk krävs en fysisk koppling till staden och odlingen ska ha ett förhållande till stadsborna samt en affärsmodell som är anpassad för närheten till staden. Genom stadsbruk kan både ekonomiska och sociala effekter skapas i och kring staden i form av arbetstillfällen och försörjning, men bidrar på samma sätt med de mervärden som finns beskrivna ovan. Under ett samarbetsprojekt kring just stadsbruk har SLU tagit fram en guide för kommersiell odling i staden som riktar sig både till kommuner, andra markägare och intresserade eller blivande aktörer: [stadsbruk.pdf \(slu.se\)](#)

”Jag bjuder med mig mina vänner till odlingarna, det är en oas som gör mig till världens rikaste människa.”

Citat från stadsbruksodlare i Malmö

Exempel: stadsodling i Lund

[Lunds kommun](#) stöder aktivt initiativ från medborgare som vill odla på parkmark. Intressenter kan kontakta kommunens odlingssamordnare och få hjälp med att hitta en plats och se över vilka möjligheter som finns till vattenförsörjning och förvaring av redskap. I vissa fall erbjuds även kostnader kopplat till anläggningen. För att få odla på parkmark krävs en föreningsbildning, alternativt kan grupper bildas via ett studieförbund eller innefattas i en kommunal verksamhet. Ett annat grundkrav från kommunens sida är att odlingen ska planeras långsiktigt för att finnas länge på platsen och därför upprättas en verksamhetsplan som sträcker sig tre till fem år framåt i tiden. Ingen arrendavgift tas ut i enlighet med plan-och bygglagen som fastställer att allmän plats är till för alla, det är heller inte tillåtet att odla i kommersiellt syfte. Istället förbinder sig föreningen att sköta även angränsande ytor, men också att vara ambassadörer för sin odling och bjuda in besökare och nya medlemmar. Ansvarsfördelningen mellan kommun och odlingsgrupp regleras i en skriftlig överenskommelse. Föreningen organiserar och finansierar sedan självständigt den löpande verksamheten.

Exempel : Hälsoträdgården i Kristianstad

Odling kan även bestå i att skapa skönhetsvärden och behöver inte uteslutet handla om ätbara grödor. Hälsoträdgården i Kristianstad är ett bra exempel på att göra detta tillsammans med andra. Trädgården fungerar som en uppskattad mötesplats för alla åldrar med växthus och orangeri och sköts om i kommunal regi tillsammans med grupper och föreningar. Trädgården är alltid öppen för alla och en dag i veckan får vem som helst delta i det praktiska trädgårdsarbetet. Kommunens väljer själva att beskriva platsen på detta sätt:

" Trädgården är en läkande miljö, en aktivitets- och arbetsplats men också ett intressant och spännande besöksmål."

Exempel : stadsbruk i Växjö

Det största stadsodlingsprojektet i Växjö är Ekobacken. Det är en central mötesplats i staden med KRAV-godkänd ekologisk odling av grönsaker och blommor. Syftet med platsen är inspiration och kunskapsutbyte, att skapa arbetstillfällen och möjliggöra odling i olika former och av olika aktörer. Fram till och med 2020 utgjorde projektet ett samarbete mellan det sociala kooperativet Macken och Växjö kommun. Kommunen har dragit vatten och gjort investeringar i form av personalutrymmen, förråd och växthus. Macken har ansvarat för odling och försäljning. Under 2021 tog Café de luxe över ansvaret i samarbete med studieförbundet. Ekobacken utgörs dels av näringslivslotter som hyrs av andra företagare, dels av odling för försäljning i en egen butik i backen samt en kollektivodling. Odlingen är uppmärksammas på grund av den höga kvaliteten och dess estetiska utformning. I Ekobacken samsas snörräta rader för effektiv produktion med fantasifulla arrangemang av grönsaksbäddar.

hot & utmaningar

Attraktivt boende

Lagerhuset i Eslöv, arkitekt Gunnar Asplund

Foto Håkan Sandbring

Den fortsatta urbaniseringen kräver förtätning av städer och tätorter för att inte exploatera värdefull jordbruksmark. Men att förtäta och samtidigt behålla kvaliteter och funktioner som skapar ett attraktivt boende är en stor utmaning. Att samordna utvecklingen av bebyggelse, trafikinfrastruktur och grönsatser och se dem som en helhet ökar möjligheterna för ett hållbart samhälle med fungerande lösningar. Ju tätare bebyggelse desto viktigare är det att bevara och utveckla tätorters grönytor sett både till kvantitet och kvalitet. Ju fler invånare desto fler måste dela på samma ytor och dess funktioner. Det finns dels en gräns för hur mycket slitage en grönyta tål och dels skapar alltför stor trängsel minskad rörelsefrihet samt svårigheter att finna avskilda platser.

Pandemieffekt

WSP har sammanställt statistik från bland annat svensk mäklarstatistik, KI/Region Stockholm och Mistra Sport & Outdoors. WSP har även genomfört en enkätstudie bland 1 800 svenskar. Enkätsvaren visar att under pandemin har fler insett hur viktigt det är att det finns platser där man kan ses och interagera med andra människor. Det framgår även tydligt att betydligt fler besöker naturområden en eller flera gånger i veckan än före pandemin.

En annan studie från sammanställningen pekar på att många kommer fortsätta vistas i naturen oftare och under längre tid samt önskar upptäcka nya områden. Covid 19 har alltså fått människor att i högre utsträckning uppskatta stadernas grönområden och

dessutom besöka dem mer. Människor har samtidigt blivit mer medvetna om hur mycket bättre vi mår när vi kan vistas i det gröna.

Grönområden tillhör topp tre av vad man tycker är viktigast att ha i närheten av sin bostad. Pandemin har visat på de negativa effekterna av ett urbant boende, fler längtar efter en egen trädgård och man vill säkra sin närhet till grönska och utevistelse. En tydlig indikation på den ökade efterfrågan på närhet till natur och grönska är att villapriserna stigit med 18,8% på 12 månader jämfört med 10,3% för bostadsrätter (svensk mäklarstatistik maj 2021).

Den nyväckta naturlängtan kommer sannolikt minska när andra nöjen kommer igång igen efter pandemin. Men troligt är att "återupptäckten" av naturen kommer bidra till att fler söker sig dit kontinuerligt. Det kommer säkerligen även uppstå ett högre tryck på de tillgängliga miljöer som finns och bevarandet och underhållet kommer bli allt viktigare för att upprätthålla goda funktioner. Kommuner behöver av demokratiska skäl satsa på det invånarna behöver, efterfrågar och uppskattar och hälsosamma miljöer står högt på kravlistan. Dels för att stärka sitt "varumärke" och attrahera fler invånare men framför allt för att växa med hållbara ekosystem.

hot & utmaningar

Tillgänglig natur

Skåne har lägst andel allemansrättslig mark i landet, samtidigt är Skåne en av Sveriges mest befolkningstäta regioner. Den allemansrättsliga mark som finns är inte heller per automatik tillgänglig. Detta ger ett stort besöksstryck på de besöksvänliga områden som finns, vilket kan resultera i skador på känsliga miljöer. Det är en utmaning att öka tillgängligheten utan att utarma grönstrukturens naturvärden, samtidigt är det viktigt för folkhälsan skull och för att stärka Skånes attraktionskraft. Att tillgängliggöra tätortsnära grönområden är särskilt viktigt då ett minskat behov av att resa också innebär minskad klimatpåverkan.

En förutsättning för en sådan utveckling är att kommuner och andra myndigheter samverkar med markägare på landsbygden för att skapa förståelse för de skilda behov som finns. En annan viktig del i utvecklingen är att ta hänsyn till den lokala identiteten i grönstrukturen. Om landskapet utarmas på vad som uppfattas som traditionella uttryck kan attraktivitet för boende och turism gå förlorad. Samtidigt som vidsträckta blommande rapsfält är artfattiga och utgör stora barriärer, har de ett stort attraktionsvärde då de för många är sinnebilden av Skåne.

hot & utmaningar

Samnyttjan

Trollsjökväll, Eslöv

Foto Susanne Hultman

En förtätad stad innebär ofta att mängden grönyta minskar samtidigt som många funktioner ska samsas på ännu mindre ytor. Begreppet "*samnyttjan*" används för att beskriva en planerad och formaliserad uppdelning av markytor där användningen effektiviseras. Historiskt har markytor delats upp efter funktion av främst praktiska skäl, där varje verksamhet har en egen yta avsatt för ett specifikt ändamål. I en tätbebyggd stad finns mindre möjligheter till sådana uppdelningar och ur ett resurshushållningsperspektiv är det inte alltid önskvärt. Förhoppningen är att samnyttjan kan ge plats för fler funktioner, men det för också med sig utmaningar som behöver hanteras. Lagutrymmet för att använda allmän plats för enskilda ändamål är litet, vilket gör att samnyttjan ofta kan vara juridiskt utmanande.

Informell samnyttjan

Aktiviteter som inte kräver några speciallösningar fungerar ofta att utöva parallellt som ett naturligt inslag i användningen av en plats. Detta kan ses som en *informell samnyttjan* - vilket också ofta är den primära funktionen på en allmän plats. I en traditionell park fungerar det ofta någorlunda problemfritt att några har picknick medan andra cyklar eller kastar frisbee.

Formell samnyttjan

Formell samnyttjan innebär att flera verksamheter planerar för användningen av samma plats och att dessa aktiviteter kan kräva fysiska speciallösningar. Formell samnyttjan ställer ofta högre krav på reglering och planering för att säkerställa att en aktivitet inte tränger ut en annan. Vid användandet av grönytor handlar det ofta om att använda delar av parkytor för organiserad verksamhet

under utvalda delar av dygnet. En vanligt förekommande idé är att låta utomhusytorna för förskoleverksamhet utgöras av en närliggande park.

Detaljplaneprocessen

Detaljplanen kan inte säkerställa att samnyttjande kommer att ske, den kan däremot skapa förutsättningar för det via såväl plankarta som planbeskrivning. Planbeskrivningen kan förtydliga avsikten med markanvändningen och eventuell samnyttjande. Det finns därmed utrymme för att beskriva att syftet med den allmänna marken är att den används för specifika allmänna ändamål som i vissa fall kan innebära olika typer av anläggningar, mindre byggnader, särskild utformning med mera. Detaljplanen kan inte lösa administrativa och/ eller ekonomiska överenskommelser. Det behöver styras i avtal kopplade till detaljplaneprocessen.

Positivt och negativt

Det finns potential att skapa positiva synergieffekter med samnyttjande genom att det uppstår en bättre situation för alla samlade aktiviteter. Ett exempel är hur dagvattenlösningar i ett grönområde kan bidra med boplatser för vattenlevande djur samtidigt som det skapar möjlighet till pedagogiska vattenstudier. En annan fördel kan vara att en plats befolkas under en större del av dygnet och på så vis ökar tryggheten. Men tyvärr kan samnyttjande i andra situationer leda till att en typ av aktivitet tränger bort en annan. Organiserade idrottsytor skapar mer plats för idrott, men sker ofta på bekostnad av mindre varierad växtlighet och begränsad möjlighet till rekreation för andra.

Att kunna se när samnyttjan ger positiva effekter, eller när det uppstår en situation av *"win-win"*, och när det leder till *"win-lose"* eller i värsta fall *"lose-lose"*, är mycket utmanande i arbetet med grönplanering. För att lyckas krävs en genomgripande förståelse av alla värden som en offentlig grönyta bidrar med.

hot & utmaningar

Kunskapsnivå

Kunskapen om vad grönstruktur är och betydelsen av dess värden är generellt låg i vårt urbaniserade samhälle. Kunskapsnivån behöver öka bland planerare och beslutsfattare, men också hos skötselaktörer, jord- och skogsbrukare och befolkningen i allmänhet. Kunskap är nyckeln till förståelse och utan förståelse är utsikterna för en hållbar utveckling begränsad. Grönstrukturen berör många olika aktörer och det uppstår ofta konflikter mellan olika intressen, till exempel mellan markägare och besökare om slitage, nedskräpning och svårtillgängliga marker. Här behöver samverkan och dialog utvecklas för att skapa förståelse för de olika behov som finns.

Beslutsprocessen

Den kommunala grönstrukturen har ofta svårt att hävda sig mot andra intressen i beslutsprocesser. Tid och resurser behöver därför läggas på att ta fram omfattande beslutsunderlag som kan klargöra grönstrukturens långsiktiga värden så att beslutsfattare tar större hänsyn. Kunskapen som finns på området behöver tas på stort allvar så att grönstrukturen inte utvecklas åt fel håll.

Delaktighet

Medborgare besitter ofta stor kunskap om hur gröna miljöer i deras närområden används, men alltför ofta tas den kunskapen inte tillvara. De kan peka på faktiska behov och föreslå utvecklingsmöjligheter som kan optimera och öka användningen. För att ta tillvara på detta engagemang behöver dessa brukare ges möjlighet att delta i grönplaneringen. Även barn och ungdomar måste få möjlighet att bli mer delaktiga i beslutsprocesser som rör deras egna miljöer. Delaktighet stärker samtidigt demokratin och skapar större förståelse för grönstrukturens betydelse.

Mobiltelefonen som pedagogiskt verktyg

Mobiltelefoner kan fungera som ett pedagogiskt verktyg som samtidigt lockar till ökad utevistelse och fysisk aktivitet. Mobilspelet *Pokémon Go* är väldigt populärt och får barn och ungdomar, men även vuxna, att bege sig utomhus och bli mer fysiskt aktiva. Genom att fånga små virtuella djur och monster finns det potential för att utbilda allmänheten om riktiga djur och miljö- och naturfrågor. Nationellt resurscentrum för biologi och bioteknik har tagit fram en enkel vägledning för detta "[Så kan figurerna i Pokémon Go användas för att diskutera biologi](#)".

En annan populär aktivitet är "*geocaching*", som fungerar som en digital skattjakt där man med hjälp av sin smartphone letar efter en gömd låda. Skatten består av småsaker (nyckelring, klistermärke eller liknande), en loggbok och en penna som någon har gömt, tagit koordinaterna på och sedan publicerat på internet. Här finns även ledtrådar och en allmän beskrivning av området. Intresserade kan sedan lägga in koordinaterna i sin GPS och leta upp skatten. Då skatten hittas går det att skriva en rad i loggboken. Man kan ta ett föremål från cachen, men endast om man lämnar ett nytt föremål i utbyte. Det finns olika svårighetsgrader på gömma och terräng och ibland utvidgas cachen till en så kallad multicache, där man måste hitta flera platser på vägen till slutmålet. Vem som helst kan skapa en egen geocache och den går att samordna med andra aktiviteter. Mer information finns på www.geocaching.se och www.geocaching.com.

hot & utmaningar

Tradition och attityder

Blåklöcka i Abullahagen

Foto Malva Kauranen

Det finns en djupt rotad traditionell inställning till hur grönytor ska se ut och hur de ska skötas; *gräset skall hållas kortklippt, falla löv, frukt och bär skräpar ner liksom död ved och risiga buskar, träd ska tas ner när de skuggar ut kvällssolen* och så vidare. Att få människor att ändra inställning och beteende kan faktiskt vara den allra största utmaningen med att lyckas skapa en välutvecklad grönstruktur. Det är viktigt att arbeta på många fronter för att förmedla de gröna strukturernas värden. En föregångare i ett sådant arbete är den danska kommunen Hjørring: [Blomstrer vildt](#) | [Naturkommunen](#)

Vikten av synlig omsorg

Tecken på omsorg i ett landskap tycks bidra till en positiv uppfattning av det. De trädgårdsmässiga miljöer som finns i våra urbaniserade tätorter har bidragit till att de landskap som ser prydliga ut uppfattas som omskötta, därmed blir de också attraktiva och önskvärda. Det finns numera en universell association mellan prydlighet och omsorg, med andra ord; är miljön inte prydlig finns det ingen omsorg och det gör platsen oattraktivt och ej önskvärd. Detta förklarar delvis varför långgräs och ängsmarker i städer ofta betraktas som misskötta ytor. I det tidigare jordbrukssamhället, före urbaniseringens intåg, var det istället slåtterängen som kännetecknade god skötsel och omsorg om gården - då var det inslag av näringsgynnade växter i ängen som kunde få andra att tro att gården inte sköttes. Detta är ett slående exempel på hur mänskliga ideal förändras över tid eftersom den klippta gräsmattan kan sägas härstamma från välskötta ängar och betesmarker.

För att lyckas genomföra en förändrad skötsel är det av största vikt att informera allmänheten om syftet och tydliggöra platsens nya värden. Genom informationsskyltar och broschyrer skapas acceptans och förståelse för det nya utseendet. När det framgår vilka

värderingar som ligger bakom förändringen så inser vi också att platsen förvaltas med omsorg. I förlängningen kan detta också bidra till att vi som människor förstår att vi genom förändring faktiskt kan påverka miljön i positiv riktning.

Attityder till långt gräs

Den klippta gräsmattans prydliga estetik signalerar omsorg. En klippt gräsmatta visar att någon varit där och har sett till att platsen är omskött. Denna prydlighet signalerar i sin tur omsorg om de medborgare som ska vistas på platsen. Negativa åsikter om långt gräs handlar ofta om utseendet, många anser att det ser ovårdat och misskött ut. Det klagas på maskrosor och ogräs och det finns rädslor om att de ska spridas in i den egna trädgården. Vildare typer av landskap upplevs generellt som mer otrygga, många är rädda för fästingar, ormar, sniglar, gnagare eller andra skadedjur. Högt gräs kan också upplevas försämra möjligheten att utöva aktiviteter så som sport, lek eller att rasta hunden. Vissa uttrycker oro för ökade allergiska besvär. Många har egentligen inget emot högt gräs i sig men vill inte ha det nära den egna bostaden.

Från gräsmatta till blomstrande äng

Fler och fler kommuner i Sverige beslutar sig för att lägga om skötseln från kortklippt gräsmatta till mer friväxande ängsmark. Linköpings kommun har satsat i stor skala på att utveckla ängsytor, deras projekt är väl värt att ta del av och det beskrivs utförligt i detta examensarbetet "[Från gräsmatta till blomstrande äng](#)" skrivet av Sara Axelsson, SLU 2021. Den konventionella klippta gräsmattan står alltså idag inför en betydande förändring. Bakgrunden är att den ifrågasätts ur ett hållbarhetsperspektiv både sett till miljö- och ekonomiska aspekter.

Det främsta motivet till att klippa färre ytor ligger i att gynna biologisk mångfald och i synnerhet vilda pollinatörer. Hävdade och artrika gräsmarker så som slåtter- och betesmarker har minskat drastiskt sedan mitten av 1800- talet vilket gett upphov till en stor minskning av livsmiljöer för många arter i blomrika gräsmarker. De försvinnande livsmiljöerna hotas även av klimatförändringar samt användning av bekämpningsmedel.

Ängen är ett tydligt exempel på en naturtyp som skapats genom mötet mellan människa och natur. Dess kulturhistoriska koppling skapar förankring och stadsängar öppnar därför upp för många möjligheter. Med dem följer hög biologisk mångfald i de allra mest vardagliga landskapen, i parker eller utmed gång och cykelvägar. Ängarna bildar nära natur och utgör en möjlig inkörsport till en större medvetenhet hos allmänheten kring naturmiljöers positiva värden.

Ekologiska aspekter har inte tidigare tagits i beaktning eller tillåtits styra skötseln av stadens gräsmattor. Det har alltid varit sociala, funktionella samt estetiska värden som har styrts. Grönytor kan delas in i vistelseytor som ofta används och restytor som sällan eller aldrig nyttjas. Restytor kan ibland uppgå till så mycket som 50 % av en kommuns ytor. Att omvandla en oanvänd gräsmatta till en äng med nya upplevelsevärden, kan därmed vara ett exempel på hur en restyta kan förvandlas till en uppskattad vistelseyta. Eftersom det oftast finns en överrepresentation av klippta restytor kan populära gräsmattors funktioner bibehållas samtidigt som fler positiva värden tillförs på väl valda platser.

Gestaltningens värden

Värdet av estetik för att skapa förståelse, acceptans och intresse för ekologiskt viktiga landskap ska inte underskattas. Gestaltning som framhäver tecken på omsorg kan användas medvetet i syfte att få människor att lättare ta till sig nya landskap som inte självklart rymms inom deras normer. Tilltalande landskap kan utgöra ett skydd för bevarandet av grönstruktur då omtäckta platser inte riskerar att exploateras på samma sätt. En allmän förståelse för värden i gröna närmiljöer kan samtidigt leda till att man även värderar andra miljöer högre. Hållbara och attraktiva miljöer skapar stolthet över att saker sker i en positiv riktning för miljön. Genom att förstärka naturvärden med omsorgsfull gestaltning kan landskapet bli både ekologiskt och kulturellt hållbart.

När städer förtätas blir de ekologiska kvalitéterna extra viktiga att säkerställa. Det är en stor fördel om de ekologiska värdena kan kombineras med rekreations- och upplevelsevärden. Genom särskilda design- och skötselmetoder kan ängar upplevas som mer omskött, tillgängliga, trygga och stimulerande delar av den urbana grönstrukturen. Gestaltningssmetoden bör lyfta fram de ekologiska och pedagogiska upplevelsevärdena och skapa sociala platser som bjuder in till lek och utforskande.

Nedan följer några enkla riktlinjer som både kan öka acceptansen hos människor och det ekologiska, kulturella, estetiska och sociala värdet på ängar i tätortsmiljö:

- Klippta gångar tillgängliggör och höjer upplevelsevärdet. Den styrda rörelsen förmedlar användningsmöjligheter och påverkar upplevelsen av rumsligheter och det omkringliggande landskapet.
- Det är viktigt att kunna erbjuda olika typer av gångar, både för den som vill och inte vill beträda de mer vilda ytorna. En smal klippt gång kan bli mer äventyrlig och informell, medan bredare klippta passager kan blir mer tydliga och officiella.
- Bygga strukturer såsom träspänger och trädäck eller hårdgjorda murar och gångar kan höja känslan av kontroll och trygghet. Bänkar, naturlekplatser och konstverk är andra positiva inslag.
- Blommande och fruktbärande träd och buskar samt perenner kan adderas i anslutning till ängsytor. Äldre trädgårdsväxter knyter an till ängen som kulturmiljö. Dessa kan också ha betydelse för biologisk mångfald, då nya sorter inte har lika stor rikedom på nektar eller doft. Informationstavlor intill perenner, kryddväxter och medicinalväxter kan bidra med pedagogiska och kulturhistoriska värden.
- En blomsteråker med ettåriga åkerogräs kan förstärka blomningen. Exempel på inhemska arter som är lämpliga för en anlagd blomsteråker är kornvallmo, blåklint och åkerklätt. De kan anläggas permanent intill en flerårig äng men också temporärt på ytor i väntan på exploatering.
- Stationer för att mata djur eller boplatser i form av fågelholkar och insektshotell är andra inslag som visar på omsorg.
- En välbekant och konventionell layout med sammanhängande block eller grupper av växter, planteringslådor eller växtbäddar skapar igenkänning och därmed trygghet.
- Strukturbildande element i raka linjer och rektangulära former skapar tydliga mönster och "ordning" i landskapet. Växter i rader, klippta buskar, flätade pilstaket, gärdesgårdar och stenmurar kan rama in vilda ytor.
- Klippta häckar är formstarka och rumsindelade element som talar till den mänskliga skalan. De skapar stor igenkänning då häckar är välförankrade kulturella inslag i många trädgårdar. Andra formklippta växter kan också fungera.
- Tydliga kanter och klippta remsor närmast hårdgjorda gångar tydliggör omsorg. Liksom ogrärensning i gångar, och prydighet i form av tvättade bänkar och avsaknad av skräp.

En viktig aspekt att ha i åtanke är att under merparten av året är en äng oftast inte högvuxen. Om ängen klipps en andra gång på hösten tar tillväxten på höjden inte fart igen förrän under maj. Nedanstående gestaltungsaspekter stärker värdet av ängsytor under hela året:

- Blickfång är viktiga, de ökar orienterbarheten och markerar en plats kulturella sammanhang. Formstarka inslag som kontrasterar mot det vilda upplevs ofta som blickfång. De får en extra stor betydelse i monotona, öppna och horisontella landskap. Då gräset är kortvuxet kan blickfång bidra till skulpturala effekter.
- Formstarka eller formklippta vintergröna växter kan tillföra upplevelsevärden och färg under vintersäsongen.
- Vårlökar kan tillföras för att förlänga och förhöja ängens blomsterprakt och prydnadsvärden.
- Lekmöjligheter i form av stockar och stubbar placerade i ängen bli en äventyrlig hinderbana som fungerar året runt.
- Förändring av platsens topografi kan skapa intressanta platser med rum för fler ekologiska nischer samt ett mer varierat landskap under hela året. Sänk- och holmar kan skapas och grunda dammar kan bli viktiga livsmiljöer.
- En äng måste inte vara öppen utan träd och buskar kan adderas för att efterlikna en löväng. Detta skapar rumslighet och en mer varierad upplevelse.
- Element som kulturhistoriskt hänger ihop med ängen såsom gärdesgårdar, stenmurar, stenrösen, stenblock och hamlade träd bidrar starkt till platsernas upplevelsevärden. De kan fungera som tecken på omsorg och skapar visuell och rumslig struktur.
- Hamlade träd och stensamlingar utvecklar även den biologiska mångfalden. Stenrös och murar värms upp snabbt på våren och bidrar till ett positivt mikroklimat och de är viktiga bo- och övervintringsplatser. Pollinatörer som fjärilar trivs på de varma stenarna och de är växtplatser för olika typer av lavar.
- Andra gynnande inslag kan vara böljande, vågformade murar av död ved och gamla trädstammar eller kraftiga grenar kan placeras rakt uppställda – de kan bli hem för solitärbin samtidigt som de bildar skulpturala blickfång.

hot & utmaningar

Förvaltning

Eftersatt skötsel, Sallerupskolan

Foto Malva Kauranen

Förvaltningsfasen är den längsta fasen i grönplaneringen och de gröna miljöernas skötsel är därför avgörande för hur de rekreativa och ekologiska värdena bevaras och utvecklas. Det är viktigt att följa upp intentionerna i grönplaneringen i all förvaltning genom att utforma skötselplaner. När tiden går kommer också förutsättningarna ändras allteftersom vegetationen åldras och användningen av områden förändras. Planeringen av skötseln kräver därför både löpande skötselåtgärder och periodisk förnyelse av grönytor.

Det är viktigt för alla kommuner att vårda och utveckla den grönstruktur som redan finns. Att förvalta stora arealer park- och naturmark, skolgårdar, vårdboenden och idrottsanläggningar kräver stora resurser som ofta är begränsade. Risken med ett bristande underhåll är att det bygger upp behov av framtida åtgärder och skapar en underhållsskuld.

Att vänta för länge med en åtgärd kan på sikt riskera att vegetation skadas och när åtgärderna väl blir av, blir de ofta onödigt radikala. Kontinuerlig förnygring är ett bättre alternativ för att bevara ekologisk funktionalitet framför total nedskärning som förnygringsmetod - dessutom ser det senare alternativet sällan trevligt ut. Särskilt gatuträd behöver tidig och kontinuerlig uppbyggnadsbeskränning och kan mista sitt skönhetsvärde om detta försenas, eller så har träden hunnit växa på ett felaktigt sätt så att risken för stormskador ökar.

Eftersatt skötsel kan också leda till att den viktiga omsorgsaspekten försvinner (se avsnitt om tradition och attityder), kontinuerliga skötselinsatser är alltså väldigt viktiga. För ökad förståelse från befolkningen är det värdefullt med samråd och särskilt inför större åtgärder för parkförnyelse. Det är en stor utmaning att effektivisera skötseln och samtidigt höja ekologiska kvaliteter och upplevelsevärden.

Referenser

Ajanki, J och Atteson, J. (2020) *Hur kan skogsbad skölja bort stressen hos den urbana människan?*, Examensarbete

Axelsson, S (2017) *Från klippt gräsmatta till blommande äng*, Examensarbete

Boverket (2007) *Del 2 Teori och metod till projektet Landskapets upplevelsevärden*

Boverket (2007). *Bostadsnära natur. Inspiration & Vägledning*. Karlskrona: Boverket

Boverket (2010). *Mångfunktionella ytor. Klimatanpassning av befintlig bebyggd miljö i städer och tätorter genom grönstruktur*. Karlskrona: Boverket

Boverket (2013). *Planera för rörelse! En vägledning om byggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen*. Karlskrona: Boverket

Boverket (2015). *Barn och ungas utemiljöer*. [Länk](#)
(2022-02-28)

Boverket (2017) *Stöd till utvecklingsprojekt för jämställda offentliga miljöer i städer och tätorter - slutrapport*

Boverket (2019). *Biologisk mångfald ger motståndskraft*. [Länk](#) (2021-06-18)

Boverket (2019). *Mer grönska reducerar ljud*. [Länk](#) (2021-06-18)

Boverket (2019). *Grönska och vatten reglerar temperaturen vid värmeböljor*. [Länk](#) (2022-02-28)

Boverket (2020). *Ekosystemtjänster i den bebyggda miljön. Vägledning & metod*. [Länk](#) (2021-06-18)

Centrum för idrottsforskning (2018) *Resurser, representation och "riktig" idrott. Om jämställdhet inom idrotten*

Centrum för naturvägledning i samarbete med Albaeco (2017) *Upptäck ekosystemtjänster i den svenska naturen*

Croner, M (2018) *Tjejers villkor på spontanidrottsplatser. Hur man kan stimulera unga tjejers spontana fysiska aktivitet på en idrottsplats - en fallstudie om Alby Folkhälsopark*. Examensarbete

Eriksson, C (2018) *Livsmedelsproduktion ur ett beredskapsperspektiv - Sårbarheter och lösningar för ökad resiliens*

Eslövs kommun (2015). *Folkhälsorapport*.

Eslövs kommun (2018). *Översiktsplan Eslöv 2035*.

Eslövs kommun (2020). *Dagvatten- och översvämningsplan för Eslövs kommun*.

Eslövs kommun (2020). *Naturmiljöprogram. Mål och ställningstaganden*.

Eslövs kommun (2020). *Naturmiljöprogram. Områden med höga naturvärden*.

Eslövs kommun (2021). *Lekplatsplan. Målsättning och utvecklingsplan för lekplatser på allmän platsmark i Eslövs kommun*.

Folkhälsomyndigheten (2009). *Grönområden för fler. En vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa*. Östersund: Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten (2018). *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/18*. (Grundrapport)

Grahn, P. & Stoltz, J. (2021). *Movium fakta nr 3. Urbana grönområden. Indikationer för hälsa och välbefinnande*.

Grönwall, Ewa (2017) *Kyrkans begravningsplatser förr och nu*

Havs- och vattenmyndigheten (2015) *Ekosystemtjänster från svenska sjöar och vattendrag*

Helldin, J.O. (2013). *Trafikbuller i värdefulla naturmiljöer II*. Centrum för biologisk mångfald (Slutrapport)

Jansson, Schneider, Mårtensson, Kylin, Fridell (2021) *Rum för skolans utemiljö – fördjupad analys kring yta för utemiljö på skola och förskola*

Jordbruksverket (2021). Åkerlandskapet. [Länk](#) (2021-06-18)

Livsmedelsverket (2019) *Handbok för klimatanpassad dricksvattenförsörjning*

Naturvårverket (2007) *God ljudmiljö... mer än bara frihet från buller*

Persson, A. & Smith, H. (2014). *Biologisk mångfald i urbana miljöer. Förutsättningar, fördelar och förvaltning*. Lund: Lunds universitet

Projektet Stadsbruk (2016) *En kommersiell guide för odling i staden*

Region Skåne (2012) *Grönstruktur i Skåne*

Ruhsman, M. (2017) *Inte än, men snart mer jämställda aktivitetsytor?!, Examensarbete*

Regionmuseet i Skåne/Landsantikvarien i Skåne *Vägar till skånska kyrkogårdar*

Region Skåne (2012). *Grönstruktur i Skåne. Strategier för en utvecklad grön struktur*.

Region Stockholm (2021). *Hur kan vi överbrygga fysiska och sociala barriärer? Inspiration och goda exempel*.

SLU (2017). *Ekosystemtjänster i Eslövs kommun med fokus på kulturella ekosystemtjänster. Ett Movium partnerskapsprojekt*. Alnarp: SLU

Tidningen Biodiverse 3 2020. *Förlusten av mörker*

Tidskriften Landskap (2021-05-14) *3-30-300-regeln – ett tydligt sätt att skapa gröna, friska städer*

WHO (2016). *Urban green spaces and health. A review of evidence*. Köpenhamn: WHO

Älvstranden Utveckling AB med stöd av White Arkitekter (2021) *Samnyttjan och barns friyta i den täta staden*.

Foto:

Bilder från Eslövs kommuns bildbank eller fria bilder från pixels eller bixabay där inget annat anges.

Kartor: *

Miljö och Samhällsbyggnad och Kommunledningskontoret

Geodata har hämtats från nedanstående myndigheter:

Med upphovsrätt ©:

Lantmäteriet Geodatasamverkan, Eslövs kommun

Öppen data (CC0):

Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelserna, Trafikverket

**källa kopierad från Föp Östra Eslöv, behöver justeras*

3. Eslövs Kommun

nuläge & potential

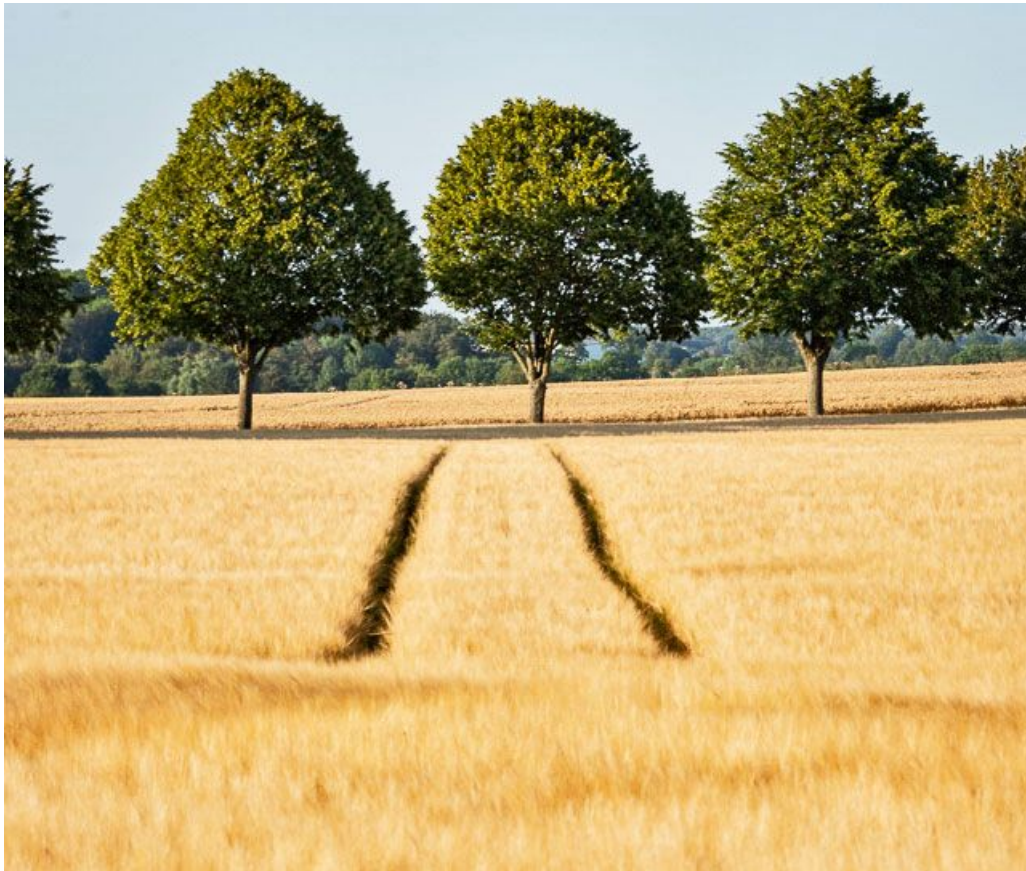
*Den här berättelsen skapades med [Esrís Story Map-journal](#).
Läs den interaktiva versionen på webben på <https://arcg.is/0Omye8>.*

Den kartläggning och analys som presenteras i det här kapitlet ger en bild av styrkor och svagheter hos grönstrukturen i Eslövs kommun. Även utvecklingsmöjligheter för att hantera nuvarande och väntade utmaningar presenteras. Kapitlet är kommunövergripande och beskriver i huvudsak landsbygdens landskap. Beskrivning av förutsättningar och möjligheter ger en grund till de ställningstagande och åtgärder som presenteras i Grönplanen.

Detta är ett kunskapsunderlag till Grönplanens remissversion.

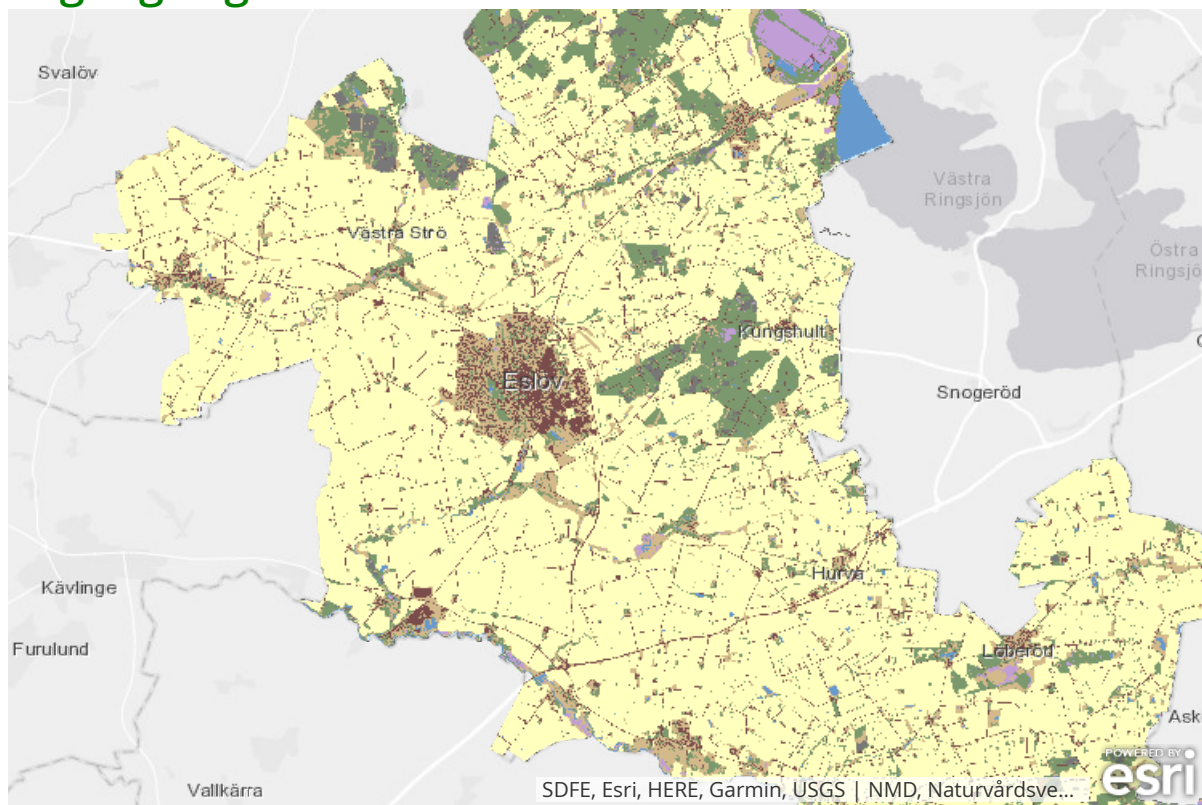
Innehåll

- [Utgångsläge](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)
- [Naturvärden](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)
- [Blå värden](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)
- [Kulturvärden](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)
- [Rekreativa värden](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)
- [Barriäreffekter](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)
- [Hot & Utmaningar](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)
- [Utveckling av grönstråk](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)

Landskapsvy i Ellinge
Foto Susanne Hultman

Utgångsläge

marktäcke

Marktäcke, grupperad

- Öppen våtmark
- Åkermark
- Öppen mark
- Exploaterad mark
- Vatten
- Skog
- Temporärt ej skog

Eslövs kommun ligger i centrala Skåne och ingår i en tillväxtregion. Här finns den flerkärniga strukturen typisk för regionens övriga landskap och kommunen består av en huvudort, elva tätorter och landsbygd. I huvudorten Eslöv bor närmare 60 procent av invånarna. Kommunens yta är 42 400 hektar varav ungefär 1640 hektar är kommunägd. Omkring 18 procent av den kommunägda marken är parkmark.

Åkermarken är dominerande i Eslövs kommun och utgör närmare 70 procent av markytan. Skogsmarken domineras i sin tur av lövträd och produktionsskog. Andelen allemansrättslig tillgänglig mark är låg, men tillgången varierar i kommunen. I norr tillhandahåller skogsbygden mer allemansrättslig mark jämfört med den bördiga slättbygden i söder. Av kommunens yta är 22 procent naturmark och 3,6 procent är värdefull naturmark.

Mer information om landskapet, naturtyper och kulturmiljön finns i kommunens [Naturmiljöprogram](#) under *Natur och kulturmiljö*.

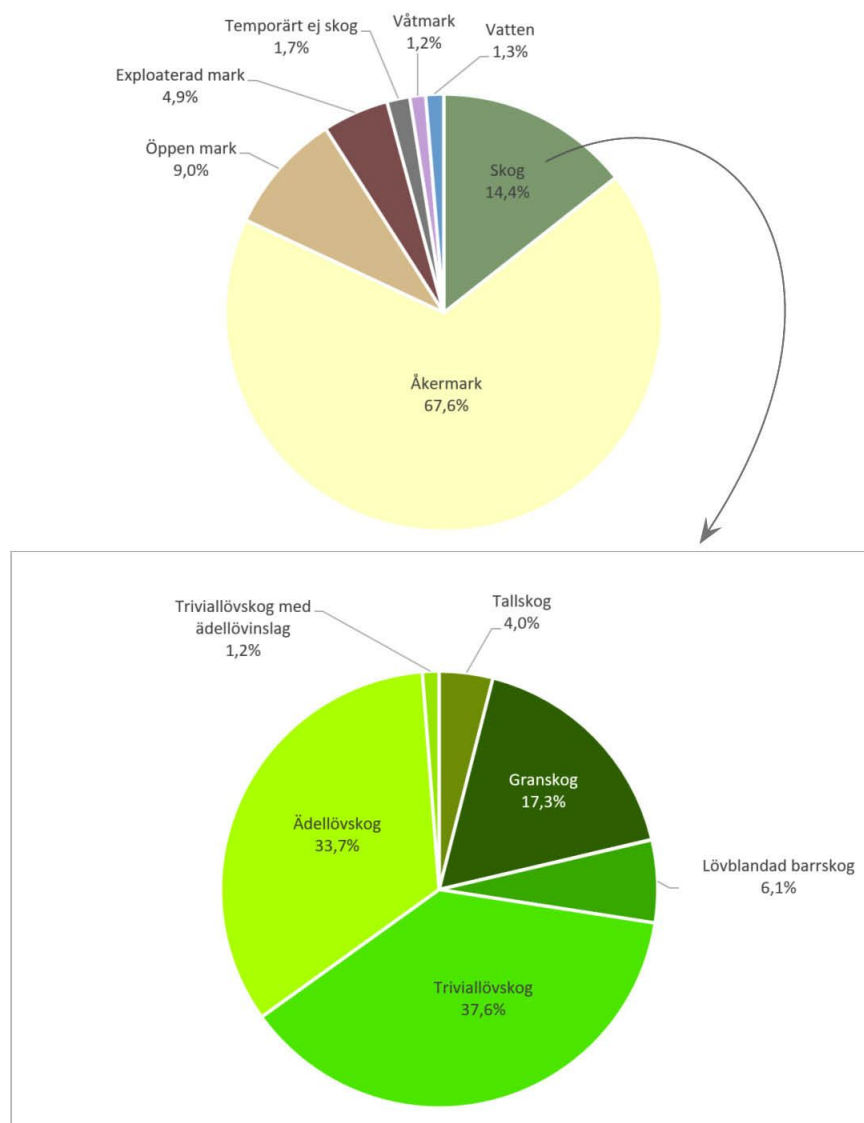
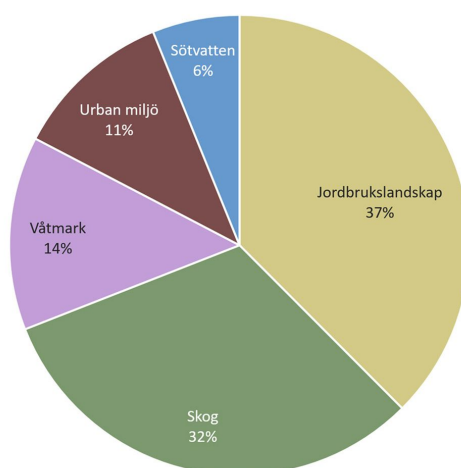
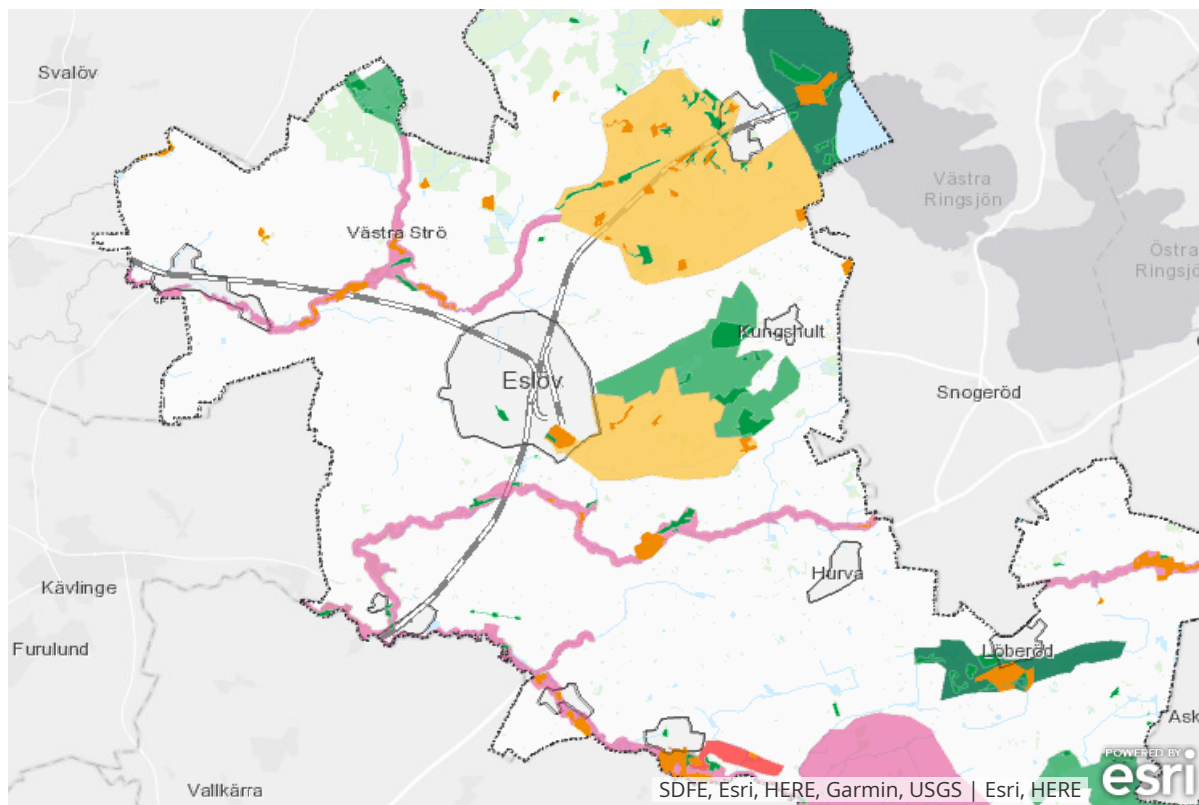

Diagram som visar fördelningen av marktäckningen i Eslövs kommun. Analysen utgår från den nationella marktäckedatan (2018) som också syns i kartan till höger. Analysen är gjord utifrån 10 meters upplösning.

Diagrammet visar hur fördelningen av landskapstyper skulle se ut om betydelsen för de rödlistade arterna var avgörande. Det ger en fingervisning och inte en komplett bild då det utgår från de närmare 500 rödlistade arter från Eslövs kommun som har rapporterats in i Artfaktas databaser. I jordbrukslandskapet ingår åkermark, men de är knappt 19 procent av de observerade rödlistade arterna som har åkermark som en viktig biotop.

Naturvärden

landskapsobjekt och värdekärnor

Värdekärna betesmark

Värdekärna lövskog

Landskapsobjekt

Dalgång

Kulturlandskap

Sandmark

Dominerade av värdekärnor med lövskog

Övriga landskapsobjekt

Eslövs Naturmiljöprogram har pekat ut nitton landskapsobjekt med höga naturvärden. De utgörs av ett flertal värdekärnor vilket är områden med så höga naturvärden att de bedöms ha stor betydelse för den biologiska mångfalden och innehåller arter som är karaktäristiska för specifika naturtyper. Landskapsobjekten bedöms kunna fungera som som lämpliga spridningsområden och kompletterar värdekärnorna genom att samla gemensamma naturtyper inom ett område.

I kartan till höger har landskapsobjekten slagits samman till fem liknande karaktärer i kategorierna: *dalgångar*, *kulturlandskap*, *sandmarker*, *landskapsobjekt dominerade av värdekärnor med lövskog* och *övriga landskapsobjekt*.

En inventering har också gjorts av skyddsvärda träd (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{1*}

Skyddad natur

Kommunens dominerande åkermark utgör endast en viktig biotop för omkring 19 procent av de rödlistade arterna som har observerats inom kommunen. Det kan ses som ett exempel på att viktiga biotoper för de respektive landskapstyperna behöver värnas och utvecklas. Kartan nedan visar att merparten av naturvärden inom landskapsobjektens areal inte är skyddad, inte heller när man samtidigt tittar på riksintresse för kulturmiljövården.

visa skyddad natur (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) ^{2*}

(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)

Biologisk mångfald och spridning

De storskaliga förändringar som skett i det skånska landskapet i modern tid hotar förekomsten av rödlistade arter som många gånger är specialister. Effektiv jordbearbetning, utsädesrensning och kemisk ogräsbekämpning är huvudorsakerna till att arter anpassade till dessa miljöer har blivit mycket sällsynta. Idag ligger kärnområden för biologisk mångfald i många fall som isolerade öar i Eslövs öppna jordbrukslandskap. För att förhindra ytterligare utarmning av flora och fauna måste mönster av fragmentering och livsmiljöer separerade från varandra undvikas.

Kartans områden är prioriterade att bevara och utveckla genom kompletterande grönstråk som skapar spridningssamband inom och mellan de olika landskapsobjekten. Idag är åkermarken många gånger ett hinder för spridningen av värdefulla arter, men enkla åtgärder kan göra situationen bättre. Exempelvis kan stråken utgöras av läplanteringar, blommande remsor och småvatten. Stråken kommer inte få samma landskapsekologiska värde men är lämpliga att utveckla för spridningen av generalister men också för människors rekreation. Även banvallar och vägrenar utgör idag tillflyktsorter för den vilda floran och faunan i det skånska slättlandskapet och har därmed en viktig roll för bevarandet av traktens biologiska mångfald.

Kommunens ansvarsarter

Att arbeta med riktade insatser för arter vars existens är hotad är en möjlighet att hejda förlusten av biologisk mångfald. Förekomsten av specifika arter är ofta begränsad till ett visst område. I Skåne har länsstyrelsen föreslagit ansvarsarter för varje kommun som grundar sig på att varje art har en relativt stor del av sin nationella förekomst i just den kommunen. Genom att fokusera naturvårdsarbetet på en eller ett par arter kan man samtidigt gynna flera andra arter som har liknande krav på livsmiljön. Flera fynd av dessa arter har gjorts inom landskapsobjekten.

Eslövs kommuns ansvarsarter:

Insekter: almbloombeck, blomvassbeck, batavsandbi, stäppbandbi

Fåglar: sånglärka, stare

Kärlväxter: humlesuga, kärnäva

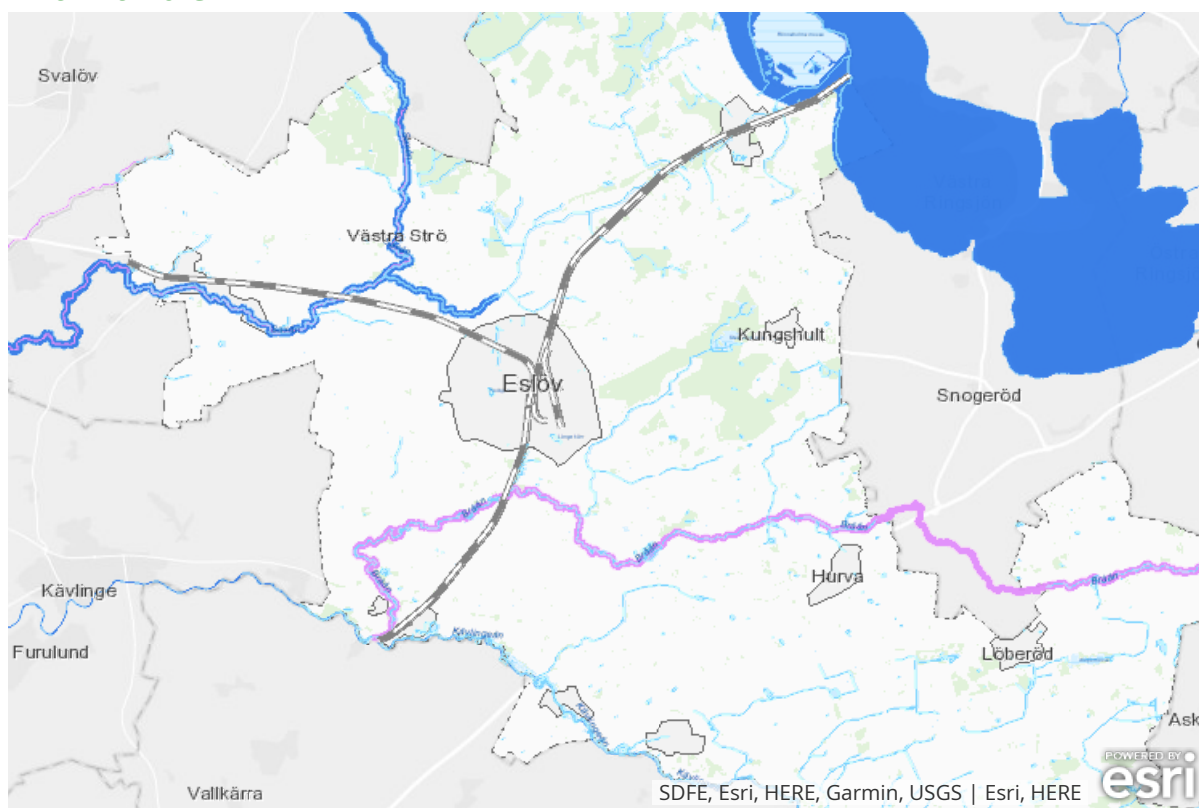
Lav: askvårtlav

Svampar: grisspindling, pälssticka

Ansvarsarten humlesuga. Foto Alex Hyde [länk](#)

Blå världen

värdefulla vattendrag

Värdefulla vattendrag

- Särskilt värdefullt vatten
- Värdefullt vatten

Vattenlandskapet i Eslövs kommun har förändrats kraftigt under de senaste 200 åren. Då bestod cirka 25 % av ytan i jordbruksområdena av våtmarker, sjöar och mindre vattendrag, idag återstår endast en liten del av de öppna vattnen till följd av utdikning och uträtning av vattendrag för att vinna odlingsbar mark. Kommunen är också fattig på sjöar med enbart delar av Vombsjön och Västra Ringsjön inom kommungränsen.

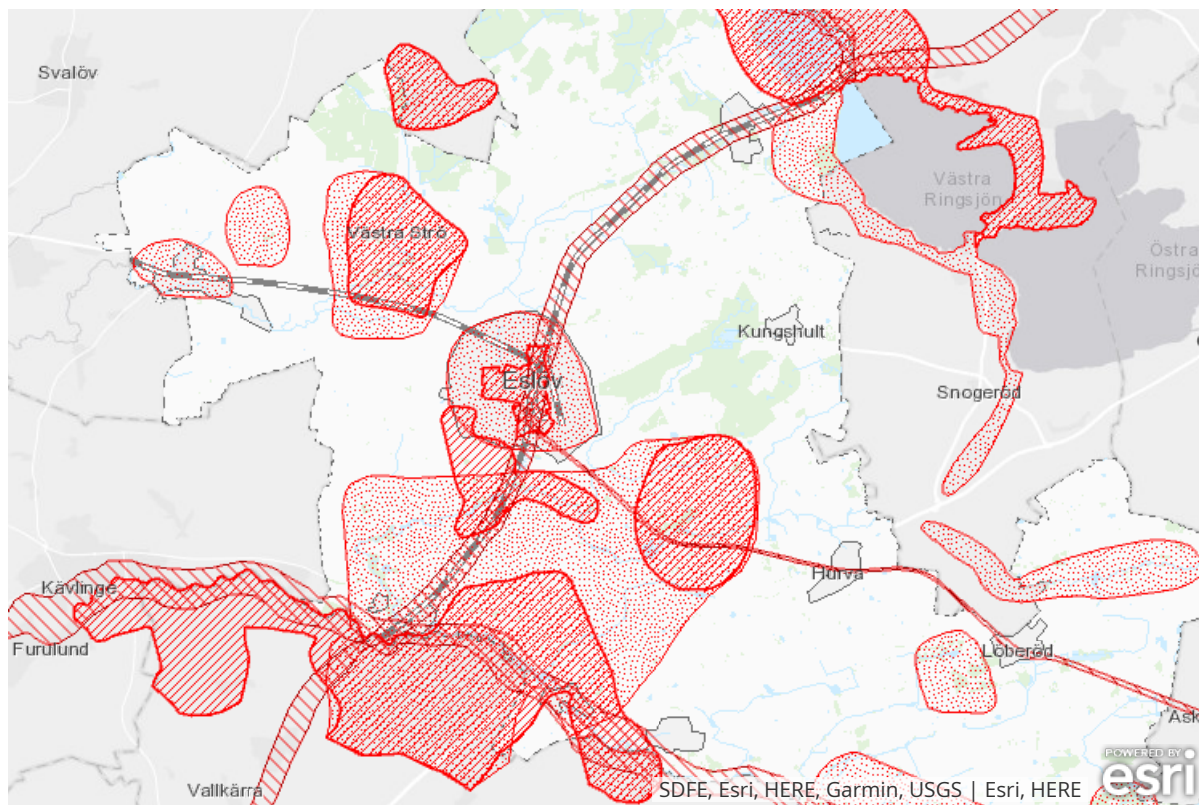
I kommunen finns sex vattenmiljöer som är klassade av Länsstyrelsen i Skåne som värdefulla utifrån natur-, fisk/fiske- och kulturmiljövärde. Dessa är klassade för att uppnå det nationella miljökvalitetsmålet *"Levande sjöar och vattendrag"* och på sikt ska de få ett långsiktigt skydd och även restaureras där behov finns. Fram till dess ska stor hänsyn tas för att miljöernas värden inte ska hinna förstöras.

nationellt värdefulla vattenmiljöer i Eslövs kommun:

- **Borstbäcken** – nationellt värdefull utifrån naturvärde
- **Bråån** – nationellt särskilt värdefull utifrån naturvärde
- **Kävlingeån** – nationellt särskilt värdefull utifrån fisk/fiskevärde
- **Västra Ringsjön** – nationellt särskilt värdefull utifrån natur-, fisk/fiske- och kulturvärde
- **Rönneå** – nationellt särskilt värdefull utifrån natur- och kulturvärde
- **Saxån** – nationellt särskilt värdefull utifrån naturvärde
- **Vombsjön** – nationellt värdefull utifrån naturvärden, nationellt särskilt värde full utifrån fisk/fiskevärde

Ingen av kommunens vattenförekomster uppnår *"God ekologisk status"* enligt Vattendirektivet men trots miljöproblem finns det fortfarande höga naturvärden. Både Rönne å och Kävlingeån har ett artrikt fisksamhälle och ovanliga arter av små bottenlevande djur har påträffats påträffas i Saxån–Bråån, Kävlingeån och i Rönne å. Bland fiskarna kopplas de högsta naturvärdena till förekomsten av de två små bottenlevande arterna sandkrypare och grönlång, samt lax i både Kävlingeån/Bråån och Rönne å.

Kulturvärden

kulturmiljö

Riksintresse för kulturmiljövård

Kulturmiljöstråk

Särskilt värdefulla kulturmiljöer

I detta avsnitt redogörs landskapets kulturmiljöer översiktligt genom sammanfattande beskrivningar från andra kommunala dokument. Naturmiljöprogrammet ger en bredare beskrivning av kulturlandskapets framväxt, med exempelvis kartor över historiska och nutida alléer. Det finns även flera intressanta kartläggningar att ta del av i kommunens [Kulturmiljökartan](#).

Kartan intill visar riksintresse för kulturmiljövården vilket betyder att dessa kulturmiljöer ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada dess värden. Kartan visar även "särskilt värdefulla kulturmiljöer" samt "kulturmiljöstråk" och utgör värden som bör bevaras, vårdas och utvecklas ur ett regionalt perspektiv - de är utpekade i "[Kulturmiljöprogram för Skåne](#)" framtaget 2006 av Länsstyrelsen i Skåne.

[visa platser med värdefulla kulturanläggningar och lämningar \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#) 4*

Spår från järnvägens guldålder

Det var på 1850-talet som staten beslutade att dra en järnväg från Malmö till Stockholm och en station behövdes i höjd med Västra Sallerup och Eslövs by. S snabbt växte järnvägsnätet fram och 1911 erhöll Eslöv sina stadsrättigheter. Under 1900-talet fortsatte utbyggnaden av järnvägen och andra orter som till exempel Billinge, Harlösa, Hurva, Löberöd, Flyinge, Örtofta, Stehag och Marieholm växte och fick ökad betydelse.

[visa järnvägar år 1900 \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#) 5*

Utbyggnaden av det Svenska järnvägsnätet var viktig både för rikets och skåne-regionens ekonomiska tillväxt - under järnvägens guldålder kring 1900 var Skåne landets järnvägstätaste landskap. Men under främst 1950- och 1960-talen började järnvägarna läggas ner till förmån för privatbilismen och spåren av detta syns i de nedlagda banvallarna som finns kvar ute i landskapet och inne i Eslöv och de gamla stationsbyggnaderna.

Slottslandskapet

Eslövs kommun är den mest slottstäta kommunen i Sverige och slotten representerar olika tidsepoker och varje slottsmiljö har sin historia. Det öppna landskapet ger möjlighet till flera utblickar och landmärken syns på långt håll. Rikemän på gods och större gårdar har anlagt alléer, trädtrader och dungar liksom parker och större trädgårdar. Parker finns vid slotten Hjuläröd, Löberöd, Skarhult, Ellinge och Trollenäs. Parkerna hyser ofta gamla träd viktiga för insektsfaunan, fladdermöss, mossor, lavar och svampar.

Trollenäs slott. Foto Ulf Axelsson

Kyrkogårdar

I Eslövs kommun finns 20 kyrkor tillhörande Svenska Kyrkan som utgör viktiga kulturhistoriska objekt både i landskapet och i tätorterna. Kyrkogårdar och begravningsplatser är öppna historiska arkiv med ett rikt biologiskt, botaniskt, arkitektoniskt, religiöst och etnologiskt kulturarv. Stehags kyrka är en av de allra äldsta i Lunds stift, troligtvis byggd under 1100-talets mitt i romansk stil. Där återfinns även gravvårdar som daterats från samma tid.

Vidare läsning: [Kyrkor i Eslövs kommun](#)

Vattenlandskapet

Vattendragen är och har varit livsnerven för många av kommunens kulturhistoriskt intressanta platser. Tidiga bosättningar, slott och samhällen har vuxit fram längs med Kävlingeån, Saxån, Bråån och Rönne å. Genom att tillgängliggöra kommunens vattendrag och sjöar, skulle många av kommunens historiska platser och vackra kulturmiljöer synliggöras. Genom att återskapa historiska vattenförekomster och sträckningar kan landskapet på nytt berätta sin historia samtidigt som det skulle ge plats för en större variation av inhemsk flora och fauna.

Industrimuseet i Stockamöllan invid Rönne å. Foto Ulf Axelsson.

Fornminnen och övriga lämningar

I landskapet finns många värdefulla spår från människans äldre historia som exempelvis gravhögar och odlingsrösen. De ger en tidsdimension åt landskapet och är viktiga för att även kommande generationer ska förstå historien. Hela det svenska jordbruket har under senare delen av 1900-talet förändrats drastiskt från små jordbruk till större jordbruksenheter för att göra driften mer rationell. Samtidigt har åar rätats ut och bäckar kulverterats, utdikningen av våtmarker har fortsatt, stengärdesgårdar, åkerholmar och mangelgravar har ansetts vara hinder och tagits bort eller lagts igen.

I anslutning till jordbruksmark är många av just nämnda landskapselement idag skyddade genom biotopskydd liksom alléer och hamlade pilar. Men alla markägare besitter varken kunskap eller förståelse för dessa värden. Till exempel är det sannolikt att nya stenar tillförs efterhand på odlingsrös i pågående jordbruksdrift, vilket i vissa fall kan skada rösenas kulturmiljövärden. De strukturer som finns kvar behöver identifieras och bevaras.

För att bevara synliga, kända fornminnens karaktärsdrag är skötseln av dem viktig. Markskötseln kan också vara en fortsättning på den hävd som en gång funnits, det vill säga slåtter- och/eller beteshävd. Om hävdkontinuiteten är lång är artrikedomen oftast hög. Eslövs kommun sköter med hjälp av bidrag från länsstyrelsen sju fornminnen. Skötseln omfattar huvudsakligen slåtter samt röjningar av buskar så att gravhögar och stensättningar hålls synliga.

Thulestenen, Västra Strö. Foto Ulf Axelsson

Fornlämningar i Eslöv där skötsel sker:

- Thulestenarna vid Västra Strö (runstenar, järnålder)
- Gravhögar vid Getinge och Killehög (gravhögar, bronsålder)
- Stenvägbro vid Hjularöd (valvbro av sten, mitten av 1700-talet)
- Galgbacken vid Gunnaröd (gravfält, järnålder)
- Röse i Åkermark vid Gunnaröd (röse, bronsålder)
- Hörahög i Abullahagen (gravfältet från järnåldern)
- Stenbocks vadvägg där Magnus Stenbock gick över Rönne å med sin här (ligger i Höörs kommun).

Värdet av ett kulturmiljöprogram

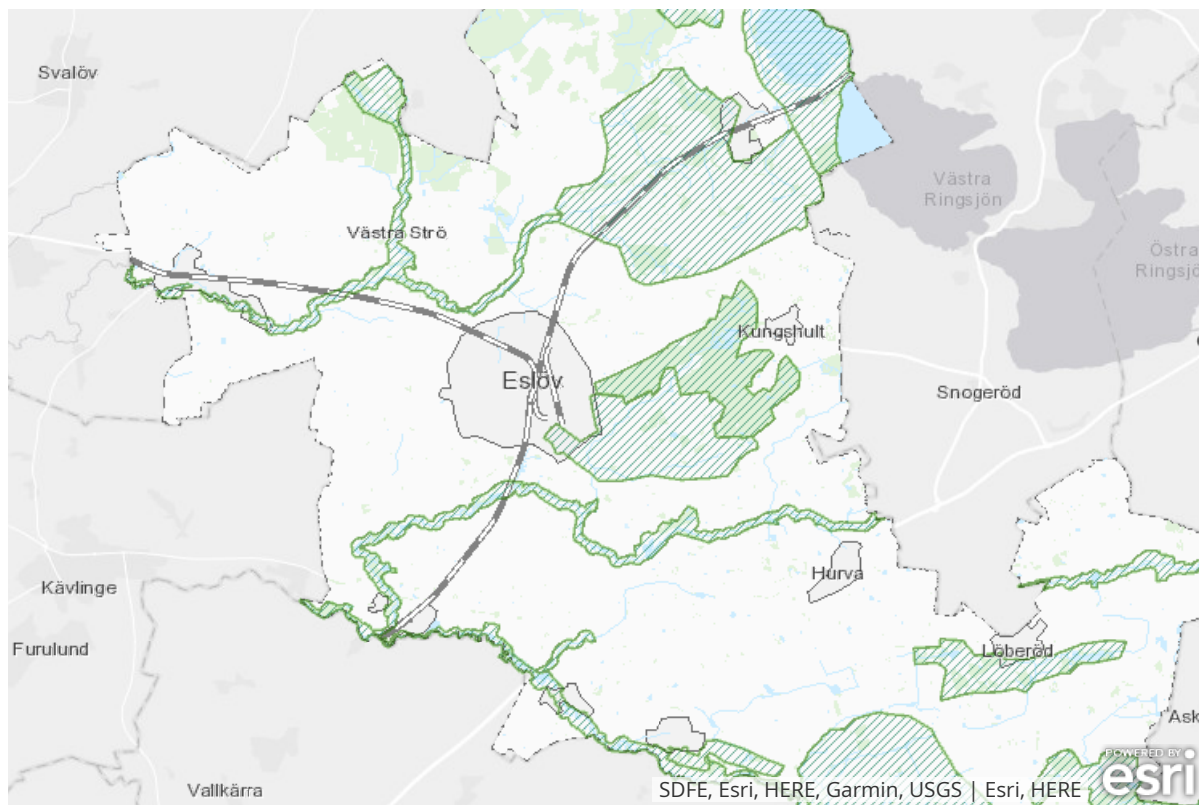
År 2019 antog Eslövs kommun *"Plan för framtagandet av Eslövs kommuns kulturmiljöprogram"*. Det långsiktiga målet är att säkerställa kulturhistoriska värden och ge möjlighet att tillhandahålla ett planeringsunderlag inför framtida exploateringar eller andra förändringar utan att kulturvärdena påverkas negativt. I ett sådant kulturmiljöprogram bör kommunen peka ut och analysera kulturmiljövärden och kulturmiljöer både utifrån kulturhistoriska värden och naturvärden. Fler biologiska kulturarv kan behöva identifieras eftersom de kan hinna gå förlorade om de inte sköts rätt. Det är alltså viktigt att kommunen tar fram ett kulturmiljöprogram även utifrån ett grönpilleringsperspektiv.

För att tolka biologiskt kulturarv behöver man ofta granska både humanistisk och naturvetenskaplig kunskap från nya vinklar där en ökad samsyn kan fungera som en brygga mellan natur och kultur. Riksantikvarieämbetet beskriver hur en sådan kartläggning kan gå till.

[Biologiskt kulturarv | Riksantikvarieämbetet \(raa.se\)](#)

[Biologiskt kulturarv - växande historia \(diva-portal.org\)](#)

Rekreativa värden

friluftsliv landskapsobjekt

Landskapsobjekt

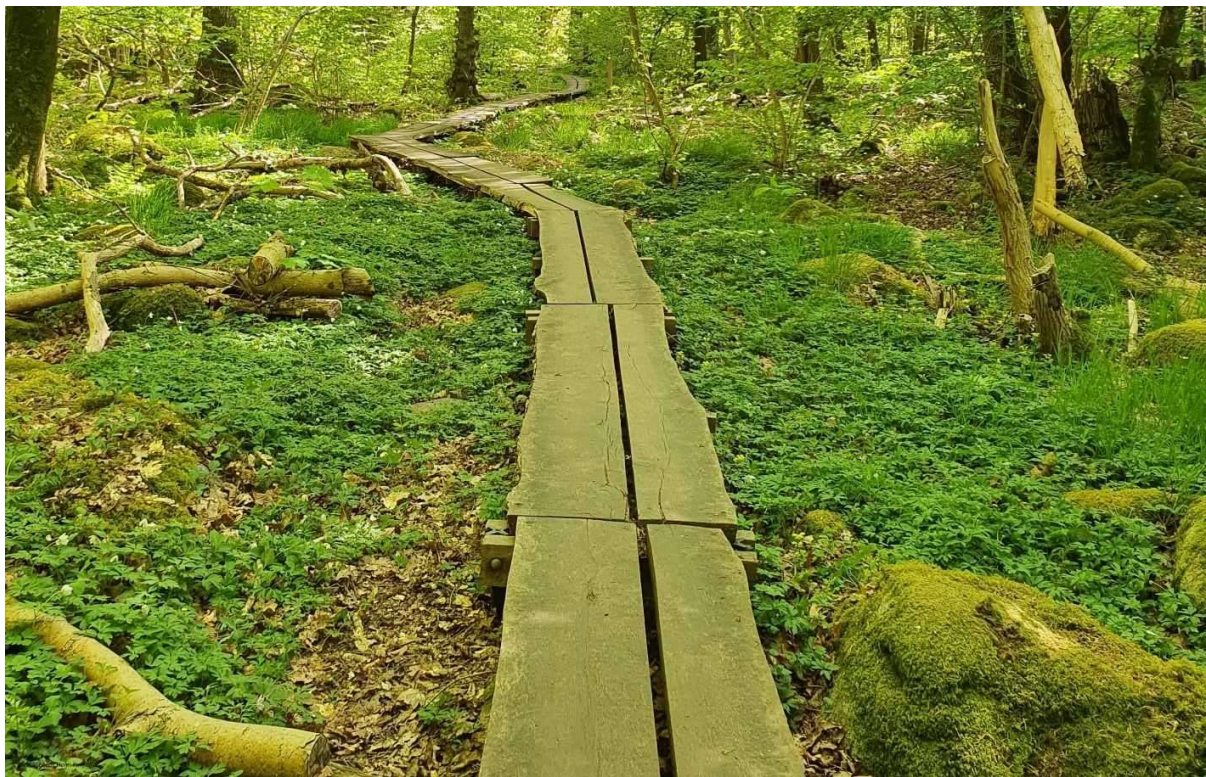
Friluftsliv

Flera faktorer styr hur attraktivt ett område är för friluftsliv, bland annat tillgänglighet, variation av naturmiljöer, närhet till vatten och inslag av kulturhistoriskt intressanta miljöer. Frånvaron av störande buller har också betydelse för hur attraktivt ett område anses vara. Förutsättningar för rekreation och friluftsliv varierar mycket mellan kommunens olika delar. På slätten finns endast mindre naturområden eller småbiotoper som mägergravar och alléer, vilket innebär att fast man bor ute på landet är tillgången till natur liten. I norra delen av kommunen finns ett rikligt utbud av både skogar och öppna gräsmarker.

Natur- och kulturvärden är båda viktiga för ett attraktivt friluftsliv. Naturmiljöprogrammets landskapsobjekt innehåller båda delar och är därför identifierade som särskilt viktiga utvecklingsområden för friluftslivet. Friluftsliv och naturvård är två intressen som har mycket gemensamt och som oftast kan kombineras. Det kan dock uppstå konflikter på störningskänsliga områden. I kommunen gäller det framför allt lokaler som fungerar som rast- eller häckningslokaler för fåglar, till exempel strandängar kring vattendragen och andra våtmarker, men även sandiga marker är känsliga.

För att undvika att djur störs eller att vegetation slits kan man till exempel kanalisera människors rörelse genom att anlägga stigar och placera spänger där marken är fuktig eller blöt. Ridning och terrängcykling bör hänvisas till egna leder på mindre känslig mark men också för att minska konflikten med annat friluftsutövande. Det har visats att när man utövar friluftsliv håller man sig gärna till markerade stigar. Det är också viktigt att områden som människor hänvisas till har tillräckligt stor yta.

Spång vid Stenshuvud. Foto Rebecca H Kan [länk](#)

Värdefull landskapsbild

Ett flertal kulturvärden finns redan inom landskapsobjekten men ofta är det intressant nog att kunna blicka ut över ett tilltalande och öppet kulturlandskap. I Eslövs kommuns översiktsplan från 2001 pekades område med värdefull landskapsbild pekats ut. I Naturmiljöprogrammet från 2019 lades även Braåns dalgång till. Ordet landskapsbild används främst i syfte att beskriva den visuella helhetskaraktären och bygger på estetiska värderingar och bedömningar. Dessa landskapsvyer sammanfaller mycket väl med landskapsobjekten.

[visa värdefull landskapsbild \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#) 6*

Befintliga utflyktsmål

Utflyktsmål finns utpekade i kartan nedan med hjälp av förskola, skola och föreningar i kombination med befintlig geodata om var det finns eldstäder, vindskydd och liknande, även Naturmiljöprogrammets förslag på lämpliga besöksmål finns med.

[visa friluftsliv utflyktsmål \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#) 7*

vattenaktiviteter:

- Kävlingeån
- Rönneå
- Ringsjön, Sjöholmen badplats

för vandraren:

- Stockamöllan
- Bosarps jär
- Gyaskogen
- Eslövs allmänning
- Snärjet
- Skarhults kronopark
- Flyinge ängar
- Harlösabäckens dalgång
- Trollestigen
- Laddran (Marieholm)
- Rövarkulan (Höörs kommun)
- Skåneleden
- Örtöfta

för fågelskådare:

- Rönneåns dalgång
- Strandängar vid Gårdstånga
- Rönneholms mosse
- Abullahagen
- Snärjet
- Skarhults Kronoskog
- Skarhults våtmark
- Strandängar vid Vombsjön
- Dammarna vid Ellinge reningsverk
- Dammarna vid Örtöfta sockerbruk (ligger vid kommungränsen i Lunds kommun)
-

för växtintresserade:

- Rasbranter i Rönneåns dalgång
- Strandskog vid Ringsjön
- Abullahagen
- Östra Strö fålad
- Flyinge ängar
- Borstbäckens dalgång
- Gyaskogen
- Rövarekulan (Höörs kommun)

Tillgänglighet

Kommunen har anlagt slingor i Gyaskogen vid Stehag, vid Laddran i Marieholm, i Örtofta vid Bråån och Trollestigen vid Saxån/Trollenäs. Ett förslag till att förbinda Gryby med Snärjet gjordes i början av 2000-talet men har aldrig förverkligats.

Lokala föreningar har skapat strövstigar vid Flyinge, Gårdstånga och Stockamöllan. Skåneleden löper genom kommunens östra delar. Rönneå är en populär kanotled, här paddlar varje år flera tusen kanotister och i Stockamöllan finns kanot att hyra. Även Kävlingeån används för kanoting.

visa vandrings slingor och leder (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 8*

visa cykelrundor i naturen (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) (ej utmärkta i fält) 9*

För vidare läsning:

[Åpromenaden Örtofta](#)

[Natur & äventyr | Visit MittSkåne \(visitmittskane.se\)](#)

Stor potential

Landskapsobjekten utgör tillsammans med tilltalande landskapsvyer, befintliga utflyktsmål och kulturmiljöer redan idag en mycket god grund för en fortsatt utveckling av friluftslivet. Kommunens gamla banvallar är också intressanta att utveckla till kulturstråk samtidigt som de kan fungera som länkar mellan tätorterna. Värt att notera är även att dagens kollektivtrafiklägen möjliggör för fler än lokalbefolkningen att ta del av utbudet.

visa besöksmål natur- och kulturmiljöer + gamla banvallar (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)10*

Värdet av en friluftspan

Friluftslivet spänner över flera politiska områden så som naturvårdspolitik, regional tillväxtpolitik, jordbrukspolitik, skogspolitik, politik för landsbygdsutveckling, folkhälsopolitik och utbildnings- och forskningspolitik. Friluftslivets förebyggande och rehabiliterande folkhälsoaspekter är centrala, liksom kulturarvet och samhällsplaneringen. För att värna de tätortsnära grönområdena har den kommunala planeringen en nyckelroll och behovet av en friluftspan är stor.

Liksom i övriga landet är det allt fler i Eslövs kommun som har en låg fysisk aktivitet och behovet av att säkra friluftslivets intressen är därför stort. Positivt är att nästan alla invånare i kommunen som är bosatta i en tätort inte har längre än 200 meter till ett grönområde enligt statistik från SCB. Men samtidigt som grönområden finns nära i tätorterna är tillgången till allemansrättsligt tillgänglig mark utanför tätorterna låg. Det medför utmaningar för friluftslivet i kommunen då större tillgängliga naturområden behövs för längre utvistelser i mindre bullriga miljöer.

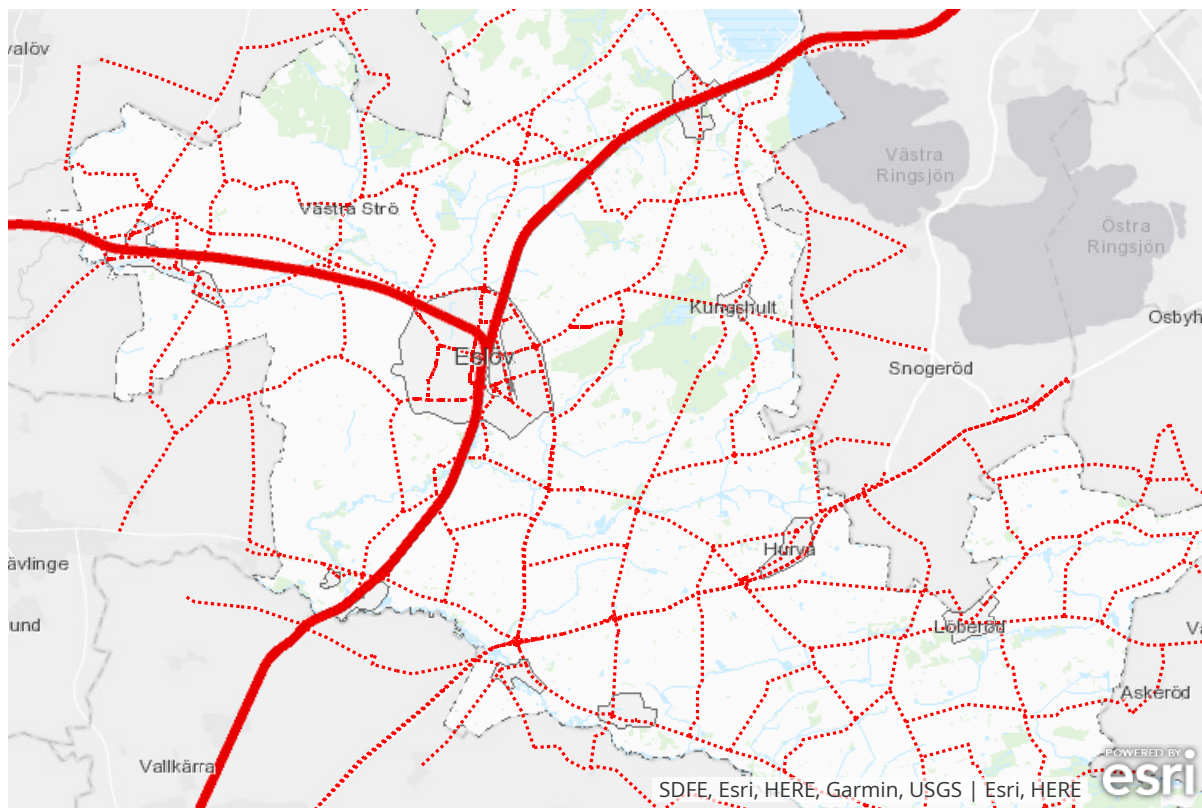
visa "Närmare Naturen i Skåne" (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)11*

Länsstyrelsen tog 2003 fram programmet *"Närmare naturen i Skåne"* tänkt som ett underlag för arbetet att långsiktigt skydda och utveckla de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård i regionen. Naturmiljöprogrammet pekar ut denna rapport som ett viktigt underlag för utveckling av kommunens rekreationsområden. I rapporten valdes följande områden i kommunen ut för att skyddas för sina värden för friluftsliv och naturvård:

- Ringsjöområdet
- Rönneåns övre dalgång
- Saxåns dalgång
- Gyabjär
- Stavrods mosse och Snärjet
- Kävlingeåns dalgång
- Brååns dalgång

Naturvårdsverket har tagit fram en **vägledning** som stöd för kommuners kartläggning av lämpliga områden för friluftsliv. En kartläggning syftar till att ge kunskap om hur och var friluftsliv bedrivs i kommunen, vilka områden som har potential att utvecklas, lyfter fram känsligheter att beakta såsom natur som behöver skyddas mot slitage, områden där särskild hänsyn till djurliv behöver tas, och platser där det finns intressekonflikter mellan verksamheter och markägande. Eftersom områden kan sträcka sig över kommungränser bör kartläggning ofta göras i samverkan mellan andra kommuner i regionen.

Barriäreffekter

barriär - vägar

barriär - järnväg

Järnvägar kring år 1900

— Rååbanan

— Södra stambanan

Fysiska barriärer

Kartan visar större vägar och järnvägar som potentiella barriärer både för människor och djurliv. Men även vidsträckt odlingsfält och vattendrag kan ses som barriärer. För åtgärder som kan dämpa barriärer gäller det att barriäreffekten blir lägre ju fler passager det finns. I Eslövs kommun skulle det kunna innebära fler och tryggare passager längs med järnvägen samt de större vägarna. Exempelvis i form av faunapassage som med fördel utformas så att de även gynnar människors rörelsefrihet.

Kombinerad gångtunnel och faunapassage. Foto RhinoMind [länk](#)

En sammanlänkad grönstruktur kan minska barriäreffekten av det öppna odlingslandskapet genom att gröna stråk utvecklas i glapp mellan större naturområden. Beträddor längs åkerrenar kan tillgängliggöra mer åkermark för människor och fler grindar, stättor, spänger och broar kan möjliggöra passage över fysiska hinder såsom stängsel, stenmurar, diken och våtmarker. Barriärbrytande åtgärder bör prioriteras inom landskapsobjekten och längs gröna stråk.

[visa fysiska barriärer och landskapsobjekt \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#) 12*

I Länsstyrelsen Skånes [Karttjänst Grön infrastruktur](#) finns Trafikverkets faunapassage kartlagda liksom förekomsten av vattenhinder i kommunens åar och vattendrag. Denna geodata bör införlivas i detta kunskapsunderlag när de finns tillgängliga.

Psykiska och sociala barriärer

Vilda miljöer kan verka skrämmande för den som är ovan. I friluftsområden kan spänger och bryggor dämpa rädslan för exempelvis ormar och fästingar. Belysning kan skapa trygghet men bör begränsas i naturmiljöer då det leder till ljusföroreningar som är negativa för många arter.

Ovana vid allemansrätt, okunskap om flora och fauna och brist på information kan hindra personer från att ta sig ut i skog och mark. För att undanröja dessa hinder är det viktigt med lättillgänglig och tydlig information på många olika språk om allemansrätten, fiskekort, om vanliga svamp- och bärsorter och var det finns upplevelserika utflyktsmål.

Det bör vara enkelt att ta sig till friluftsområden med kollektivtrafik eller via cykel då det möjliggör för fler att ta sig utanför tätorten. Även kostnadsfria bussturer och utlåning av cyklar och friluftsutrustning kan underlätta för de med sämre ekonomiska förutsättningar.

Buller

En översiktlig bullerutredning indikerar var det finns tysta områden i kommunen, det är platser där ljudnivån inte kommer över ett genomsnitt på 30 decibel. I övriga delar av kommunen är bullernivån högre och längs de större bilvägarna antas ljudnivån vara som högst. Tysta områden är en stor resurs för rekreation och friluftsliv och en bristvara i många skånska kommuner. De tysta områdena går att finna vid kommunens gränser med undantag i söder och på ett fåtal platser mellan kommunens tätorter.

[visa genomsnittliga bullernivåer 13*](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)

[visa bullernivåer och landskapsobjekt 14*](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)

Viktigt att notera är att delar av skogsområdet *”Snärjet”* som ligger strax öster om Eslövs tätort har tysta kvaliteter. I dagens stressiga tillvaro kan tätortsnära och tysta friluftsområden ses som en ovärderlig tillgång. Översiktsplanen belyser att tysta områden bör skyddas från intrång av störande verksamheter. Möjligheten för lagligt skydd är värd att beakta för att långsiktigt skydda särskilt värdefulla områden.

Hot & Utmaningar

Landskapsvy i Eslövs kommun

Föto Håkan Sandbring

Klimatförändringar

Både den biologiska mångfalden och människan påverkas av klimatförändringar. Väntat är ett klimat med fler extremväder; det kommer bli varmare, torrare och blötare i Eslövs kommun. Sådana extremväder ger följder för liv och samhällsekonomi. Att utveckla grönstrukturen är oftast det allra mest effektiva och ekonomiska sättet att dämpa effekterna av extremväder. Ekosystemtjänster som tjänar som klimatanpassningsåtgärd kan ofta hantera fler utmaningar parallellt så som fler och värdefulla livsmiljöer för djur och växter samtidigt som det skapas nya upplevelsevärden.

värmeböljor

Fler och längre värmeböljor kan få negativa effekter på många samhällsfunktioner, leda till ökad brandrisk och utgöra stor fara för människors allmänna hälsa. På landskapsnivå har större skogsområden en nedkylande effekt på närliggande städer. Grönska och öppet vatten sänker temperaturen lokalt och växtlighet i flera skikt och träd med täta lövkronor har allra störst betydelse. På landsbygden är det generellt svalare än i hårdgjorda städer men alla markägare bör ta följande råd från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap på allvar:

"Var rädd om träden runt bostaden som skänker skugga"

ur rapporten "Värmens påverkan på samhället" (MSB)

vattenkvalitet och översvämningsrisk

Eslövs kommun har del i tre avrinningsområden, Kävlingeån i söder, Saxån–Braån i väster och Rönne å i norr. De största miljöproblemen i dessa områden är fysisk påverkan (sänkning, dikning, kulvertering och uträtning) samt övergödning från jordbruk, reningsverk och enskilda avlopp. För att hantera miljöproblemen i sjöar- och vattendrag krävs ett brett samarbete mellan många olika aktörer inom de avrinningsområden som berör kommunen. Eslövs kommun är medlem i fyra olika vattenråd/vattendrags-kommittéer där kommunens roll är att verka för att vattenråden genomför lämpliga åtgärder.

Eslövs kommun och VA SYD har även utarbetat fem gemensamma planer under samlingsnamnet [Eslövs Vatten](#):

- **Vattenförsörjningsplan** – Plan för att skydda vattenresurser för framtiden och säkerställa vattenförsörjningen på lång sikt för Eslövsborna.
- **VA-utbyggnadsplan** – Plan för kommunens skyldighet att enligt Vattentjänstlagen 6 § bygga ut vatten och avlopp.
- **Sjö- och vattendragsplan** – Plan för att uppnå god ekologisk status i kommunens sjöar och vattendrag.
- **Dagvattenplan och översvämningsplan** – Plan för att hantera dagvatten vid förtätning och exploatering i befintlig bebyggelse samt för att hantera översvämningsrisker vid höga vattenflöden och extremregn.
- **Nödvattenplan** – Plan för att säkerställa rutiner för vattenförsörjning i olika typer av nödlägen när ordinarie vattenförsörjning är utslagen.

visa lågpunkter och båtadsområden (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 15*

På mark intill kommunens åar är risken för översvämningsrisker särskilt stor. Lågpunkter kan utgöra potentiella områden för översvämningsrisk vid extrema regn, men de kan också vara lämpliga platser för att anlägga våtmarker för fördröjning och rening. Båtadsområden är de områden som gynnas ekonomiskt av befintlig dikning, samtidigt är dessa områden också särskilt utsatta för översvämningsrisk vid ökat vattenflöde eftersom vattenanläggningar och diken är dimensionerade för att avleda överskottsvatten vid normala högvattenflöden. För att kunna hantera högre flöden ställs ökade krav, dels på kapaciteten och dels på tätare underhåll av vattenanläggningarna vilket i sin tur kan leda till andra negativa konsekvenser. Rensning av diken riskerar tyvärr att frisätta näringsrikt botten sediment och störningen det innebär står ofta i direkt motsatsförhållande till att värna den biologiska mångfalden.

Oskyddad grönstruktur - Förvaltning - Kunskapsnivå - Tradition & Attityder

Merparten av kommunens värdefulla naturområden är oskyddade och ligger på privat mark. De rekreativa och biologiska värden som identifierats inom landskapsobjekten är därmed helt beroende av hur markägarna väljer att förvalta sin mark. En ökad kunskap om grönstrukturens betydelse hos kommunens markägare kan vara ett av de viktigaste skyddena - kunskap är en viktig nyckel till förståelse och utan förståelse är utsikterna för en välutvecklad grönstruktur begränsad. Kommunen kan främja en sådan utveckling genom att förmedla kunskapen som finns i detta underlag.

Det finns en tydlig tradition av friluftsliv knutet till fjäll, skog, sjö och hav men ingen motsvarighet när det kommer till fritt strövande i odlingslandskapet - detta trots att allemansrätten tillåter vandring längs åkerrenar. Det är inte helt otänkbart att ett större flöde av människor skulle kunna leda till intressekonflikter kring söndertrampade grödor, uppjagade betesdjur eller påträngande närvaro under jakt. Det är dock svårt att finna konkreta belägg för hur ägare av jordbruksmark i Eslövs kommun förhåller sig till att fler skulle vistas på deras ägor då traditionen som sagt inte finns. Ett sätt att minimera eventuella konflikter och skador är att markera ut leder som i första hand utgår ifrån befintliga småvägar.

Även i skogsmiljö kan ett högt slitage och problem med nedskräpning skapa intressekonflikt mellan markägare och den som nyttjar allemansrätten. Utifrån svar i den enkät som genomförts bland förskola, skola och föreningar i anslutning till detta projekt, framkommer det att grupper har avisats av markägare från att vistas på allemansrättslig tillgänglig mark. Det speglar behovet av att skydda mark så att den kan nyttjas för friluftsliv. Dialog kring friluftslivets utveckling med markägare är alltså av stor vikt. En viktig säkerhetsaspekt att förhålla sig till när det kommer till friluftsliv på privat allemansrättslig mark är markägares jakträtt. Möjligheter finns exempelvis i att kanalisera människors rörelse och avtal kan skrivas mellan markägare och kommun. Det kan även finnas anledning att överväga lagligt skydd.

Tillgänglig natur - Attraktivt boende - Folkhälsa - Jämlig utevistelse

Dessa parametrar hör tätt samman. God tillgänglighet till natur är för många grunden till ett attraktivt boende då det är en viktig parameter vid valet av bostadsort. En stor del av attraktiviteten ligger i att det möjliggör ett hälsosamt och aktivt liv i lugn och vacker utemiljö. God tillgänglighet främjar samtidigt god folkhälsa för alla samhällsgrupper då närhet är en viktig parameter för att utevistelse och fysisk aktivitet ska bli av. Attraktiva gröna miljöer skapar förutsättningar för en jämlig utevistelse då det leder till ett större utbud av kostnadsfria aktiviteter och upplevelser. Satsningar på upplevelserika grönområden och tätortsnära friluftsliv ger mervärden åt alla, vilket är en viktig aspekt när olika intressen och kostnader ställs mot varandra.

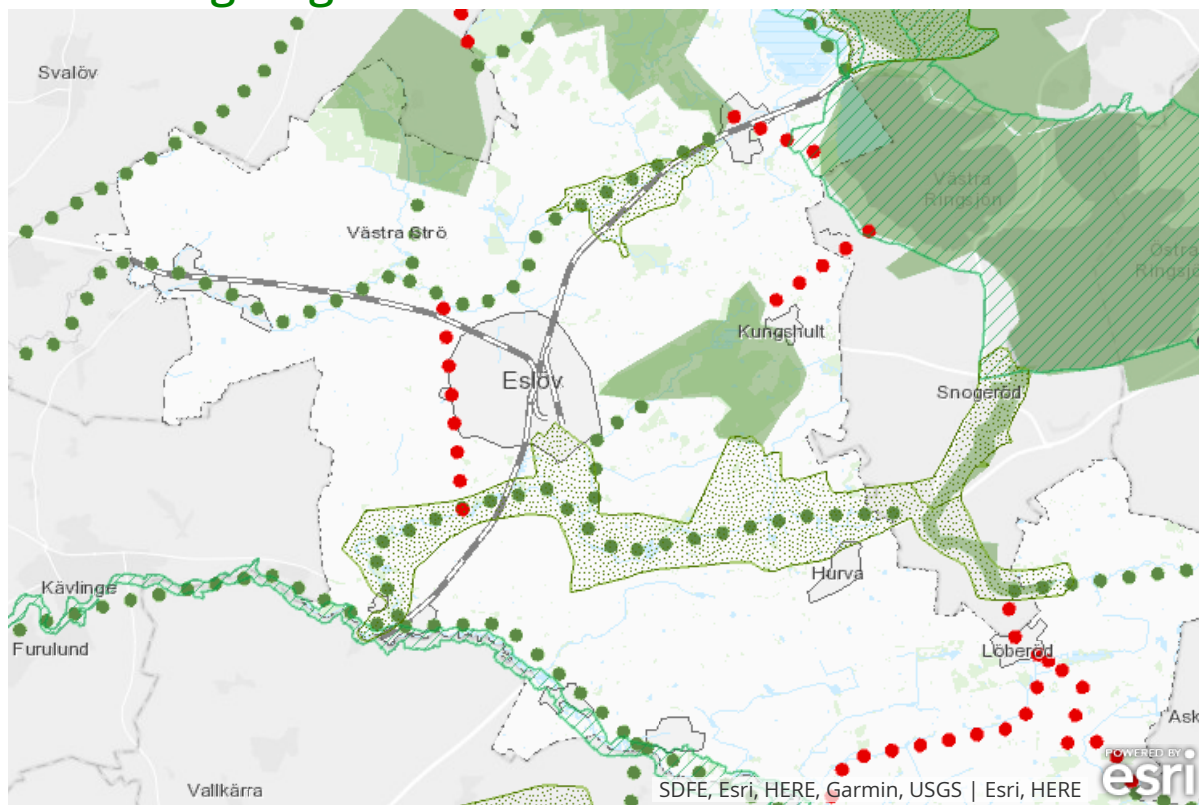
I kommunens [medborgarenkät](#) från 2021 framgår det att natur och parker är allra viktigast för medborgarna att ha nära bostaden - 98 % av de svarande angav detta som svar när de fick rangordna ett antal alternativ. På andra plats kom "*närhet till hälso- och sjukvård*", tätt följt av att "*det ska vara tyst och lugnt*" samt att "*det ska finnas platser för barn att leka på*". Tredjeplatserna i mätningen har också en tydlig koppling till en attraktiv och välutvecklad grönstruktur. I enkäten framgår även att det finns utrymme för förbättringar vad gäller skötsel och underhåll av den allmänna utemiljön, antalet gång- och cykelvägar, friluftsbudet och utbudet av bra träningsplatser i utemiljö.

Med hänsyn till särskilt prioriterade grupper bör det vara enkelt att ta sig till kommunens friluftsområden. Kostnadsfria arrangemang bör anordnas för att alla ska kunna ta del av hela kommunens gröna utbud. Det skulle exempelvis kunna handla om arrangerade bussturer eller cykelrundor. Friluftsanläggningar bör i möjligaste mån tillgängliggöras för personer med funktionsnedsättning. Stigar ska helst dras intill vattendrag och natur- och kultursevärderheter så att alla kan njuta av en varierad naturmiljö. För människor med nedsatt rörelseförmåga innebär tillgänglighet främst att det ska vara möjligt att förflytta sig självständigt och säkert i miljön.

Cykelbarheten bör utvecklas för att gynna både fysisk hälsa, friluftsliv och människors möjlighet att ta sig tryggt mellan tätorter och övriga byar utan bil. En ökad cykelbarhet skapar även förutsättningar för ett mer jämlikt samhälle där yngre individer och de utan egen bil får en ökad rörelsefrihet. En kommunövergripande cykelplan skulle kunna bidra till detta. Nedan finns två länkar till en cykelbarhetsklassning genomförd av Tyréns 2020, den kan utgöra ett bra underlag att utgå ifrån.

Cykelbarhetsklassning: [karta](#) + [rapport](#)

Utveckling av grönstråk

riksintresse naturvård

Riksintresse för naturvård

riksintresse friluftsliv

Friluftsliv och motion

Riksintresse för friluftsliv

Region Skåne - strategiskt läge nytt stråk

Grönstråk

- Strategiskt läge för nytt grönstråk

Region Skåne - stråk med utvecklingspotential

Grönstråk

- Ekologiskt stråk med utvecklingspotential

Region Skåne - natur & friluftsområden

Grönområde och stråk med stora rekreations- och naturvärden

Bästa sättet att ta sig an utmaningen att skapa strukturer som gynnar goda livsmiljöer, generalisters spridning och människors rekreation är att utveckla grönstråk.

Utvecklingsbehov enligt Region Skåne

Region Skåne har tagit hänsyn till riksintressen när regionala värdefulla miljöer för friluftsliv och naturvård har pekats ut. Gröna miljöer och stråk är utpekade i kartan som viktiga för att kunna länka samman grönstrukturen till en regional helhet. Regionen har även pekat ut strategiska lägen för nya stråk. Dessa förslag bör kommunen utgå ifrån när områden som identifierats utifrån ett kommunalt intresse ska utvecklas. Att utveckla kommunens grönstruktur utifrån ett större sammanhang skapar stora mervärden för både människor, djur och växter.

[visa regionens förslag + kommunens landskapsobjekt \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#) 16*

Förslag till grönstråk

I Översiktsplanen finns förslag på områden att utveckla för friluftsliv: *Snärjet, Grybybäcken, Kävlingeån, Rönne Å, Gyaskogen, Rönneholms mosse, Sjöholmen och Trollenäs*. En generell utvecklingsstrategi för grönstrukturen är även att tillgängliggöra odlingslandskapet genom sammanhängande stråk samt utveckla upplevelserika gång- och cykelvägar mellan kommunens orter, där de gamla banvallarna kan utgöra en god grund. Alla de utvecklingsområden som Översiktsplanen nämner finns med i förslaget nedan tillsammans med strategiska lägen utpekade för utvecklandet av nya stråk som är viktiga ur ett lokalt perspektiv för Eslövs kommun.

Regionens förslag till nya stråk bör inte tolkas som exakta sträckningar utan deras uppgift att binda samman en regional grönstruktur kan uppfyllas på många sätt. Detta förslag till nya lokala stråk tar stor hänsyn till regionens förslag men sträckningarna är justerade för att samtidigt fungera i det lokala sammanhanget. De föreslagna lokala stråken binder samman landskapsobjekten och däremellan knyter de an till befintliga småvatten och skogsdungar i det öppna landskapet. Samtidigt knyter stråken an till fler intressanta utflyktsmål och vackra landskapsvyer kring slott och kyrkor. Förslagen möjliggör överallt rörelse i cirklar då det stimulerar människor att röra sig längre sträckor samtidigt som det sannolikt även gynnar arters spridning.

Behov av fördjupad utredning

Förslaget på nya lokala grönstråk ska inte ses som helt givna sträckor utan bör tolkas som ett första utkast som tydliggör hur en sammanlänkad grönstruktur skulle kunna se ut. Det kan även finnas behov av ytterligare stråk. En fördjupad utredning över lämpliga sträckningar är därmed nödvändig.

Lokalt engagemang i kombination med ekonomiskt stöd kan förverkliga fler grönstråk. Örtoftapromenaden är ett sådant exempel som fick stöd genom Leader. Fler alternativ till ekonomiskt stöd är medborgarbudgeten eller den lokala naturvårdssatsningen. Översiktsplanen påtalar vikten av dialog i utvecklingsarbetet liksom samarbete och stort hänsynstagande, liksom möjligheten att hitta platser och projekt där små insatser gör stor nytta.

REFERENSER

[Länk till referenser del 2](#)

4. Eslövs Tätort

Nuläge & Potential

*Den här berättelsen skapades med [Esrís Story Map-journal](#).
Läs den interaktiva versionen på webben på <https://arcg.is/0y91uW>.*

Den kartläggning och analys som presenteras i det här kapitlet ger en bild av styrkor och svagheter hos grönstrukturen i Eslövs tätort och närhet. Även utvecklingsmöjligheter för att hantera nuvarande och väntade utmaningar presenteras. Beskrivning av förutsättningar och möjligheter ger en grund till de ställningstagande och åtgärder som presenteras i Grönplanen.

Detta är ett kunskapsunderlag till Grönplanens remissversion.

Innehåll

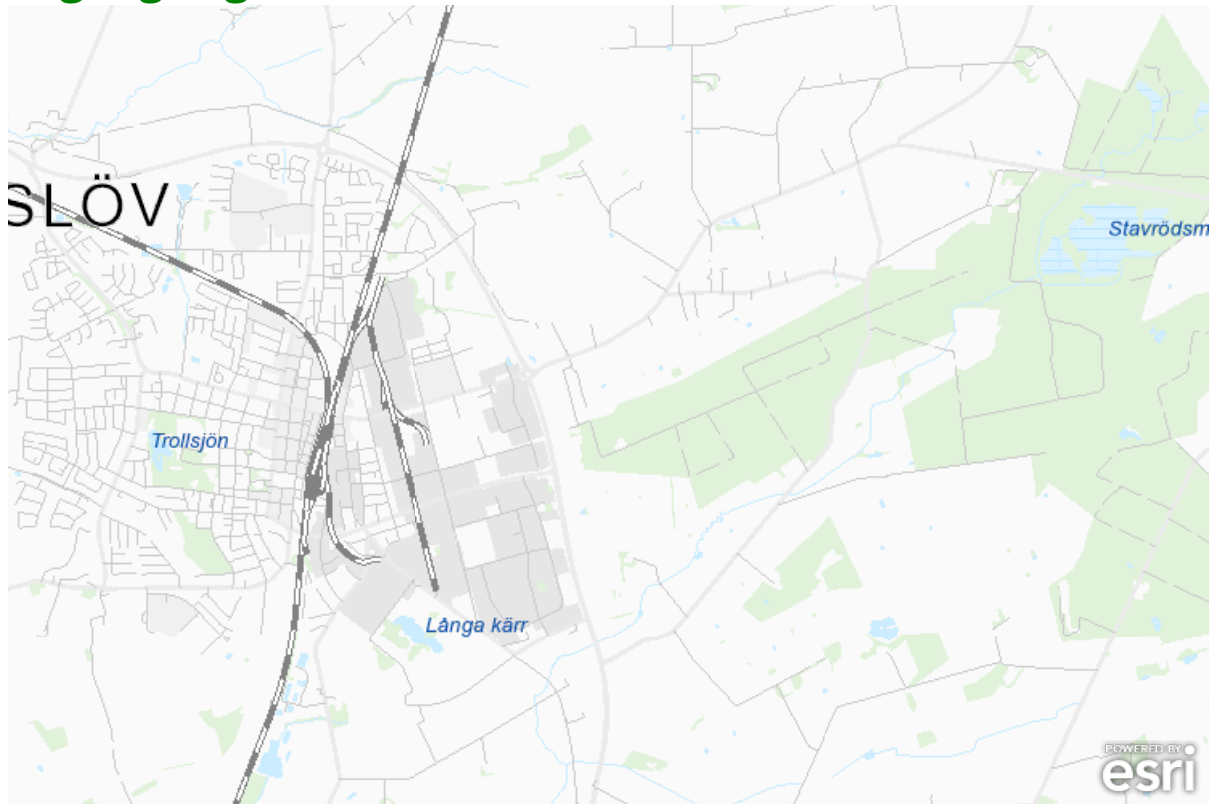

- [Utgångsläge \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)
- [Naturvärden \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)
- [Blå värden \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)
- [Kulturvärden \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)
- [Rekreativa värden 1 \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)
- [Rekreativa värden 2 \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)
- [Pedagogiska värden \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)
- [Barriäreffekter \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)
- [Hot & Utmaningar \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)
- [Bristanalyser \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)
- [Utveckling av grönstråk \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)

Medborgarhuset omfamnad av grönska

Foto Håkan Sandbring

Utgångsläge

Få andra svenska orter är så förknippade med sin järnvägshistoria som Eslöv. Eslöv växte fram som järnvägsknut i slutet av 1850-talet och runt järnvägsstation uppstod en ny stad på bara 50 år. Idag bor det drygt 20 000 personer i Eslövs tätort.

Omgärdande landskap

Marktäckesanalysen visar hur Eslöv är helt omgärdad av åkermark men bara ett stenkast öster om Eslöv ligger det skogsklädda området som kallas för "Snärjet". Skogen sträcker sig sedan vidare österut med möjligheten att ta sig vidare till Skarhults kronoskog, Stavröds mosse och Grybybäcken och omfattar ett relativt stort sammanhängande skogsområde. Hela området utgör också ett av landskapsobjekten.

Väljer man att zooma ut upptäcker man att denna situation är ganska unik sett ur ett regionalt perspektiv. Det är svårt att finna motsvarande skogsyta i det syd- och västskånska odlingslandskapet och därmed inte heller intill merparten av Skånes städer som i huvudsak ligger som ett band kring kusterna. Skogsmiljön i Snärjet är dessutom nästintill helt oexploaterad och rymmer tysta platser med ljudnivåer under 30 dbA. Det finns betydligt större skogar i kommunens norra delar, men det är inte storleken i sig som är Snärjets stora värde utan det är dess guldläge alldeles nära Eslöv. [\(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)

[visa Snärjets unika läge \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#) 1*

Snärjet en vacker dag i maj
Foto Susanne Hultman

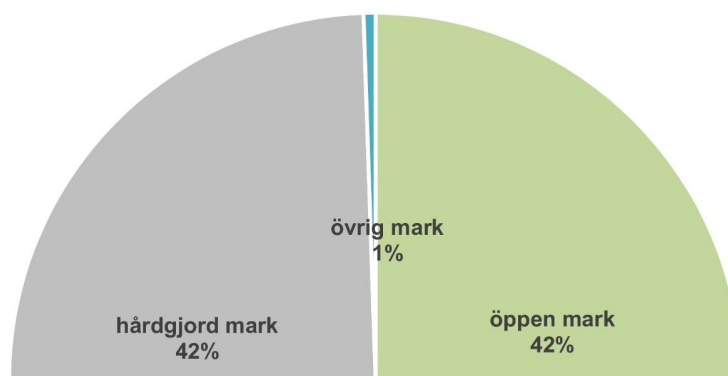
Stadens landskap

SCB har tagit fram statistik om grönytor och grönområden i Eslöv. I benämningen "*grönytor*" ingår alla gröna ytor som bygger upp den samlade grönstrukturen inom tätortsgränsen, det vill säga både kommunalägda parker och gräsytor, privata villaträdgårdar och gröna ytor mellan industribyggnader och vägar etc. Grönyta sönderfaller därefter i underkategorierna "*öppen mark*" och "*skog*". Ekosystemtjänster och ekologiska samband påverkas sällan av administrativa gränser och det är därför viktigt att ta hänsyn till hela grönstrukturen vid grönpianering oavsett markägare.

visa alla grönytor i Eslöv (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 2*

Andel grönyta efter ägarkategori (SCB 2015):

- offentliga institutioner 43 %
- enskilda personer 33 %
- aktiebolag 11 %
- bostadsrättsrättsföreningar och bostadsföretag 10 %
- övriga 4 %

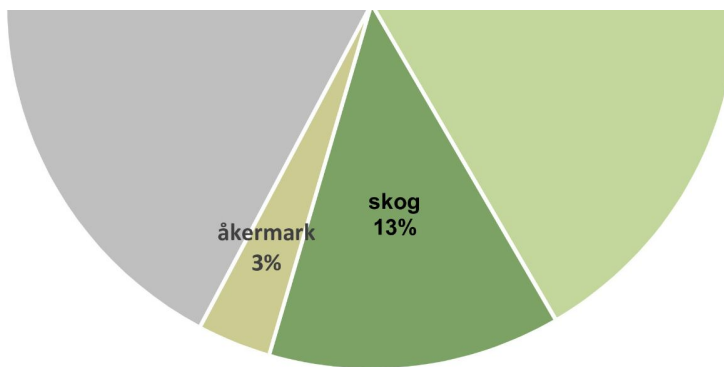
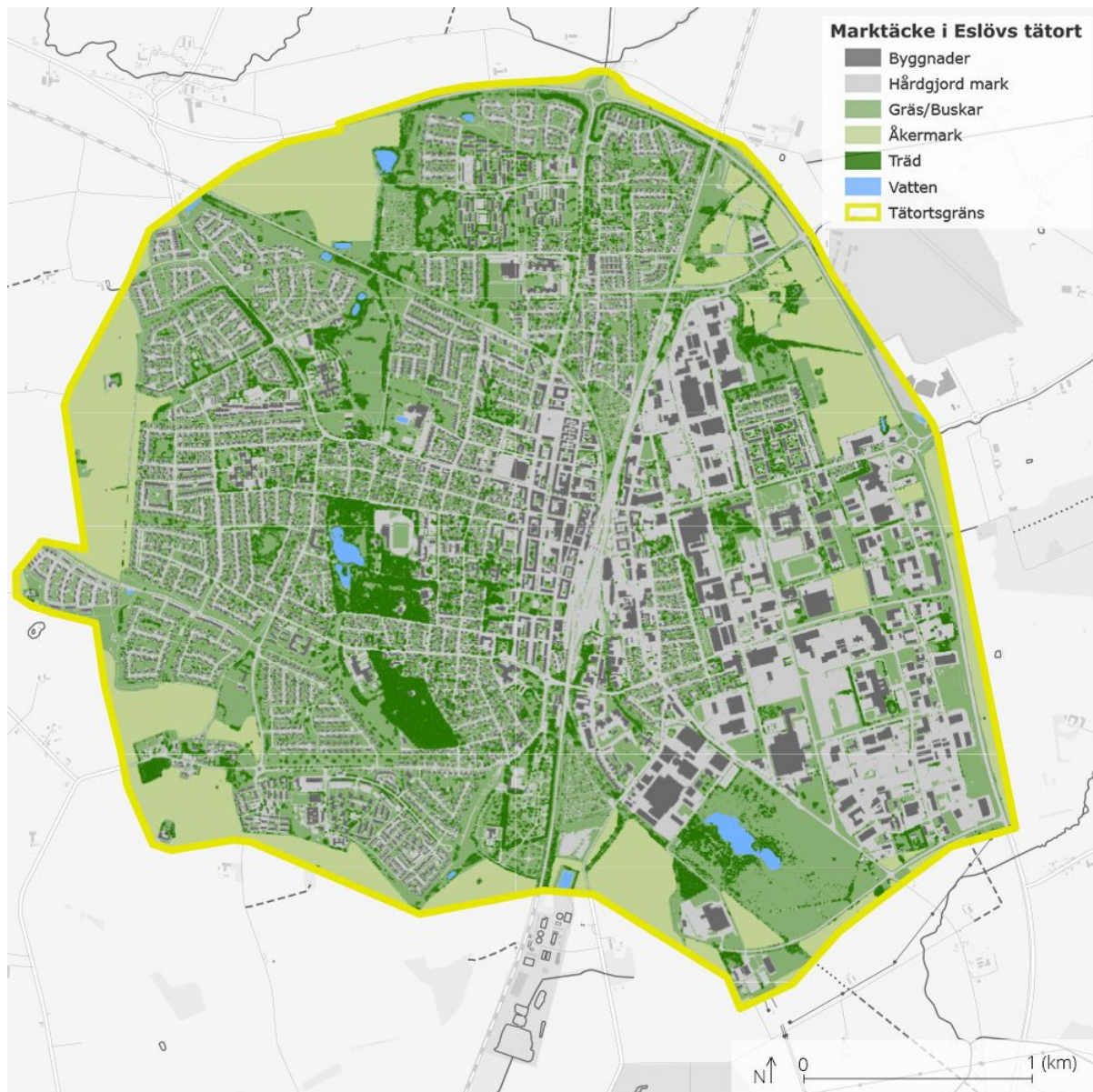

Diagram av marktäcket i Eslöv (statistik från SCB 2015). Hårdgjord mark inkluderar även byggnader. Skog utgörs av mark inom ett sammanhängande område med träd högre än fem meter med minst 10 procent kronslutenhet.

Utgångsläget i Eslöv. Analys av marktäcket i Eslöv baserat på Lantmäteriets orthofoto (2020), laserskanning (2020) samt vektordata från Lantmäteriets fastighetskarta.

Allmänt tillgängliga grönytor och grönområden

Enligt SCB:s definition utgörs grönområden av sammanhängande grönytor på minst 0,5 ha. I följande kartor har de allmänt tillgängliga grönytorerna och grönområdena enligt SCB justerats något av kommunen vid en kartläggning genomförd före detta projekt; Eslövs begravningsplats och ett flertal bostadsgårdar är borttagna i kommunens justerade underlag även om de uppfattas av många som allmänt tillgängliga.

[visa allmänt tillgängliga grönytor](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{3*}

[visa allmänt tillgängliga grönområden](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{4*}

Här finns information om de områden som ingår i SCB:s statistik: [Geodata - Lantmäteriet](#).

Naturvärden

Kartanalysen visar andelen grönt i Eslövs tätorts marktäck. Ett antagande är att ju högre andel grönt desto högre andel naturvärden. En hög andel grönt antas därmed även innefatta fler ekosystemtjänster och en högre biologisk mångfald. Men analysen har en tydlig svaghet då den enbart redogör för växtlighetens utbredning, den säger varken något om *volymen* eller *tätheten* hos grönskan - vilka är två mycket viktiga faktorer för grönstrukturens kvaliteter. Som ett exempel går det inte jämföra naturvärdet på en gräsklädd fotbollsplan med naturvärdet i en till ytan lika stor blandlövskog med brynmiljö och ett artrikt markskikt.

En biologisk värdering har gjorts i Eslövs mest välbesökta allmänna grönområden. Det finns behov av ytterligare värdering av fler grönområden.

[visa biologisk värdering](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{5*}

[visa skyddsvärda träd](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{6*}

Biologisk värdering				
Habitatvariation	Gräsmark	Brynmiljö	Lövskogsmiljö	Vattenmiljö
Värdefulla inslag	Blomning	Frukt/bär/nötter	Död ved	Skyddsvärda träd
	Sand	Sten		

Inventeringsformulär biologisk värdering. Två poäng ges för habitatvariation och ett poäng för varje värdefullt inslag.

Hur kan den biologiska mångfalden gynnas?

Eslöv fungerar främst som en livsmiljö för de störningståliga arter som trivs i den urbana miljöns grönytor med parker, kolonilotter, trädgårdar, vägrenar, öde- och industritomter. Det är prioriterat att utveckla och bevara arters livsmiljöer och möjlighet till spridning inom och mellan stadens grönområden. Livsmiljöerna kan utvecklas genom fler trädmiljöer, småvatten, brynmiljöer och blomrika grönytor, både inom grönområdena men också på mindre grönytor som därmed kan fungera som spridningslänkar mellan grönområdena.

Att använda sig av inhemska växtarter i staden är mycket viktigt då många naturligt förekommande djur och växtarter är beroende av att leva i samexistens. Växter med en annan härkomst som gynnas av värme hålls idag i schack, men med ett förändrat klimat finns det risk för att de i framtiden blir invasiva och slår ut inhemska arter, som i sin tur kan ha fått sämre förutsättningar av det nya väderläget.

Förutom att gynna de störningståligena generalisterna kan också spridningsmöjligheterna för specialisterna förbättras. Elva procent av de inrapporterade rödlistade arterna i Eslövs kommun har den urbana miljön som en viktig landskapstyp. Bland de rödlistade arter som har observerats i Eslöv går det exempelvis att hjälpa groddjur genom att skapa fler dammar i närheten av fyndplatserna. Tornseglare kan få nya boplatser med hjälp av fler holkar då deras traditionella häckningsplatser under takåsar renoveras bort.

Villa- och koloniträdgårdar, kyrkogårdar och parker kan räknas som anlagd natur. Trots att de är anlagda kan de vara viktiga livsmiljöer för ett rikt växt- och djurliv, beroende på hur de sköts. Att låta döda och döende träd få stå kvar, låta död ved ligga kvar på marken och behålla ett välutvecklat buskskikt ger många arter tillgång till föda och boplatser. Ett minimalt användande av kemiska bekämpningsmedel i trädgårdar och parker är också av stor betydelse. Att som villaägare välja lokalt förekommande arter och pollinerarvänliga växter, anlägga en trädgårdsdamm eller låta delar av gräsmattan bli till äng kan göra stor skillnad om många väljer att göra samma sak.

Gräsytor på allmän platsmark

Generellt är rena gräsytor artfattiga och volymen grönska är också betydligt lägre än i busk- och trädmiljöer. De gräsytor som sköts av Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen finns kartlagda och de utgör en stor andel av förvaltningens totala ansvar för allmän platsmark*. Gräsytorna är indelade i sex kategorier beroende på skötselintensitet i stigande ordning: *äng, långgräs, högvuxet gräs, mellanhögt gräs, bruksgräsmatta och prydgräsmatta*.

mark som förvaltas av Miljö- och samhällsbyggnad
gräsytor som förvaltas av Miljö- och samhällsbyggnad

Kategorin "*långgräs*" klipps två gånger per år och andelen är förhållandevis hög i Eslöv. Det finns både miljövinster och ekonomiska vinster i att klassa ytor som långgräs då det innebär mindre maskinanvändning och färre arbetstimmar, men det biologiska värdet är inte nämnvärt högre på dessa typer av ytor än på gräsytor som klipps mer frekvent. Befintliga ängsytor är få, här finns fynd av blommande örter men blomrikedomen är inte särskilt välutforskad. För att öka den biologiska mångfalden på relativt kort tid är fler ängsytor något att eftersträva.

Baserat på de klagomål som kommer in till Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen från medborgare finns det många som anser att långgräsytor bör klippas betydligt oftare och det gäller även för gräsytor överlag. Klagomålen handlar främst om estetiska aspekter och sällan om att ytor inte går att bruka. Det finns därmed anledning att anta att gräset är högt på "rätt" platser, sett till aspekten att långgräs i nuläget inte påverkar invånarnas behov av att kunna vistas på välklippta gräsytor. Långgräset finns av allt att döma på så kallade "*restyt*or", det vill säga ytor som invånarna sällan eller aldrig beträder. Eftersom dagens långgräsytor tycks välplacerade finns det också anledning att misstänka att det kan finnas fler restytor som lämpar sig för långgräs eller som utvecklingsytor för äng.

Förvaltningen driver idag ett LONA-projekt där lämpade ytor kommer väljas ut för anläggande av äng med syftet att gynna pollinerare. Förhoppningsvis kan detta leda till många lärdomar och inte minst kommer det bli intressant att ta del av medborgarnas reaktioner.

visa naturmark allmän platsmark

Miljö- och samhällsbyggnad förvaltar även naturmark i Eslöv. Vilka naturvärden i form av olika växtarter som finns på dessa ytor är oklart men sannolikt finns det ett utvecklingsbehov av att öka mångfalden. Skötsel av marken sker i princip endast genom tillfälllesskötsel vid behov av punktvisa åtgärder. Tillsammans med de förvaltrade gräsytorerna utgör naturmarken merparten av den allmänna platsmarken. Genom att förändra skötseln av de gräsklädda ytor samt genom att öka mängden träd och buskar finns det stor potential för att gynna den biologiska mångfalden på den allmänna platsmarken - dessutom löper den sammanhängande genom stora delar av Eslöv.

Att hålla skötselnivån till ett minimum på vissa ytor kan, åtminstone i teorin, frigöra både ekonomiska resurser och personalresurser för att höja skötselnivån på andra grönytor i staden, exempelvis i rondeller och i fickparker. Grönytor med hög skötsel koncentreras med fördel till publika platser som kommer många till godo. En god geografisk spridning av platser med hög skötselnivå är också av vikt för att visa tydliga tecken på omsorg i hela staden.

visa all kommunägd mark

Även inom andra förvaltningsområden kan det finnas ytor som kan läggas om till långgräs eller ängsmark och utvecklas med fler lokala arter av buskar och träd. Den jordbruksmark som kommunen äger är i huvudsak utarrenderad men även där går det

genomföra åtgärder som gynnar den biologiska mångfalden och då särskilt i kantzoner som inte nyttjas för odling.

I avsnittet "Om grönstruktur" finns fler tips på hur restytor kan förvandlas till blomstrande äng och därmed tillföra staden både fler upplevelsekvaiteter och nya livsmiljöer för djur och växter. [länk](#)

**det kan finnas vissa avvikelser i kartan då underlaget är under uppdatering.*

Blå värden

Dammarna i Trollsjöparken och de fontäner som finns i de centrala delarna är uppskattade inslag i Eslövs stadsbild. I Abullahagen finns även Långakärr, men i övrigt är vattenmiljöerna mycket få i Eslöv då staden inte ligger intill varken å, sjö eller hav. Eslövs allmänna brist på blå värden gör det desto viktigare att framhäva de blå värden som faktiskt finns. Nya blå värden bör också skapas och tydligt synliggöras samtidigt som staden utvecklar fler öppna dagvattenlösningar. Utvecklingsförslag diskuteras närmare i efterföljande avsnitt.

Andrum vid vatten, Trollsjöparken

Foto Håkan Sandbring

Kulturvärden

Eslöv fick stadsrättigheter 1911 och stadens namn kommer från den bondby som låg ungefär där stationen byggdes. År 1913 fastställdes den första stadsplanen av stadsplaneraren Erik Bülow-Hübe. Planen utgick från dåtidens stadsbyggnadsideal med mycket grönska och man ville undvika att skapa en "stenöken". I planen fastslogs att *"byggandet i höjden ej vore eftersträvsvärt"*, istället skulle man *"så vitt möjligt utbilda staden till en trädgårdsstad"*. Byggandet av höga hus och ett slutet byggnadssätt inskränktes till stadens centrum, medan Västergatan utgjorde gränsen mot det i någon mån öppnare byggnadssättet i trädgårdsstaden med villor. Där skulle människor bo i välgörande grönska, luft och ljus.

Den äldre bebyggelsen är koncentrerad till området vid stationen och Stora torg samt utfartsvägarna Västergatan och Norregatan. Vid stadsparken och kyrkan som är uppför i nygotik, ligger några byggnader av offentlig karaktär som rådhus, tingshus och medborgarhus, samt en samlad villabebyggelse som stämmer med ambitionerna om en trädgårdsstad. Området öster om järnvägen – stadens baksida – kännetecknas av industrianläggningar, gamla vattentornet, det stora spannmålslagerhuset och spridd egnahemsbebyggelse. Senare bebyggelse har i huvudsak anlagts radiellt utåt så att tydliga "årsringar" uppstått vilket gör att det går att följa olika tiders arkitektur- och stadsplaneideal.

[visa kulturanläggningar och minnen](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{7*}

Utöver en kartläggning av skyddsvärda träd finns det gröna kulturarvet inte beskrivet i någon större utsträckning. I ett framtida kulturmiljöprogram är det viktigt att även lyfta fram det gröna kulturarvet. Eslövs parker är koncentrerade till stadens äldre delar, på kommunens hemsida finns en utförlig beskrivning av dessa platser.

För vidare läsning:

[parker och grönområden](#)

[konstverk i Eslövs kommun](#)

[kulturmiljökartan](#)

"Stenberget" i centrala Eslöv. Foto Ulf Axelsson.

Rekreativa värden

SCB har tagit fram statistik på befolkningens närhet till grönområden. Siffrorna som presenteras nedan är från 2015 och redogör för situationen inom Eslövs tätortsgräns. Avståndet gäller fågelvägen och ingen hänsyn har tagits till hindrande barriärer. Analysen bygger på det underlag som går att finna här: [Geodata - Lantmäteriet](#)

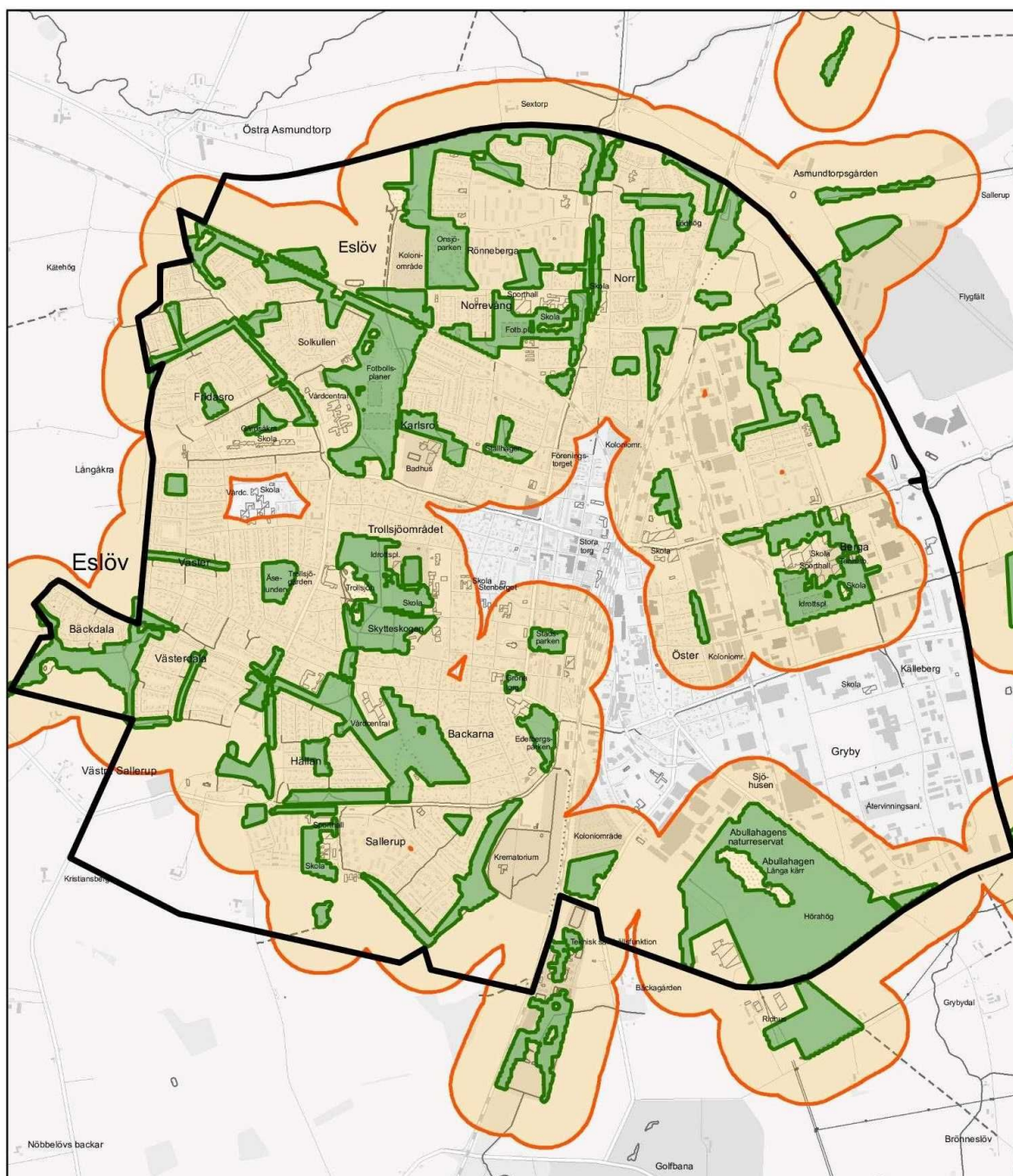
Invånarnas tillgång till grönområden i Eslöv enligt statistik från SCB:

- 200 meter från bostaden: 93 %
- 300 meter från bostaden: 99 %
- 500 meter från bostaden: 100 %

Kartan nedan visar områden som ligger inom 200 meter från grönområden enligt kommunens kartläggning av allmänt tillgängliga grönområden på minst 0,5 ha. Då underlaget skiljer sig något åt från SCBs kartläggning blir tillgången något lägre.

Kommunens egen analys av invånarnas tillgång till grönområden:

- inom 200 meter : 85%

Grönområde inom Eslövs tätort

- Eslövs tätort
- Grönområde
- 200 m till grönområde

Tillgångsanalys Eslövs kommun

Kvalitativa grönområden

Varken SCB:s eller kommunens tidigare kartläggning av Eslövs grönområden tar hänsyn till kvalitet. Många av områdena består av mycket smala partier som på plats sannolikt inte skulle upplevas som "grönområden" utan snarare skulle ses som "grönytor". I kartläggningen kan det också förekomma platser som helt saknar vistelsevärde. Med vistelsevärde avses egenskaper hos en plats som gör att de flesta kan tänka sig att stanna en stund för att det känns bra. Även när en plats ser attraktiv ut kan det finnas negativa egenskaper som förhindrar att vistelsevärde uppstår såsom högt buller, odörer och otrygghet.

Avståndet behöver också analyseras utifrån om det finns hindrande barriärer. Så länge det finns övergångsställen och cykelöverfarter utgör vältrafikerade vägar inget större hinder för ungdomar och vuxna, men de kan i desto större utsträckning hindra yngre barn från att röra sig fritt. Oavsett om man är vuxen eller barn innebär barriärer längre omvägar mellan målpunkter och därmed är fågelvägen

inte alltid en bra utgångspunkt för att beräkna verkliga avstånd.

En "Grönmodell" har tagits fram som en definition av vilka grundläggande egenskaper som ett grönområde bör ha för att kunna rymma ett intressant innehåll och därmed ha potential för särskilt rekreativa kvaliteter. Även tre riktvärden gällande rekommenderat avstånd från bostaden har tagits fram. Definitionen har tagits fram efter inspiration från [Malmö Stads Grönmodell](#). Modellen är anpassad efter utgångsläget i Eslöv som har betydligt bättre förutsättningar än Malmö att kunna erbjuda sina invånare höga kvaliteter både gällande närhet och storlek.

Grönmodell för Eslövs tätort:

Kvalitativa grönområden ska vara helt öppna för allmänheten. De ska ha vistelsevärden eller ha potential för att utvecklas till vistelsevärda platser. De ska vara sammanhängande och inte bestå av smala, långsträckta remsor.

Riktvärden för storlek och maximalt avstånd till allmänna grönområden:

- Inom 200 meter från bostad - minst 0,5 ha och 50 meter bred
- Inom 500 meter från bostad - grön lunga på minst 5 ha och 100 meter bred
- Inom 1200 meter från bostad - stor grön lunga på minst 8 ha och 200 meter bred

Avstånd ska analyseras med hänsyn till fysiska barriärer.

(Skapa ruta)

visa kvalitativa grönområden och tillgångsanalys 200 meter (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 8*

[gör analys med hänsyn till samtliga barriärer - buffert på 200 meter begränsas i skärningspunkterna.](#)

visa gröna lungor och tillgångsanalys 500 meter (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 9*

[gör analys med hänsyn till järnvägen - buffert på 500 meter begränsas i skärningspunkterna](#)

visa stora gröna lungor och tillgångsanalys 1200 meter (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)10*

[gör analys med hänsyn till järnvägen - buffert på 1200 meter begränsas i skärningspunkterna.](#)

Procentsatser behöver tas fram för hur stor andel av invånarna som har god tillgång till respektive kategori.

Utan hänsyn till kvalitet visar SCB kartläggning att 99 % av alla invånare i Eslöv har mindre än 300 m till ett grönområde på minst 0,5 ha, vilket motsvarar WHO:s rekommenderade riktvärde - men, då det är ett riktvärde på vad som minst bör uppnås bör grönområden helst vara både större och ligga ännu närmare bostaden. Med stöd av medborgarenkäten är det säkerställt att närhet till grönområden är något som värderas mycket högt hos kommunens invånare. Det finns därmed all anledning att samtidigt anta att närheten till grönskan bidrar starkt till varför invånare i Eslöv har valt att bo just här. För att Eslöv ska fortsätta vara en attraktiv stad är närheten till grönska sannolikt mycket viktig att bevara - detta ställer stora krav på god grönplanering i arbetet med att förtäta Eslöv

För att Eslöv ska behålla sin status som en grön stad har ett riktvärde landat i maximalt avstånd på 200 meter till ett kvalitativt grönområde på minst 0,5 hektar. Grönområden på minst fem hektar benämns i fortsättningen som "*gröna lungor*". Snärjet och Eslövs begravningsplats räknas som gröna lungor, de är inte i kommunens ägo men kan anses som allmänt tillgängliga.

visa upplevelsevärden som stimulerar till lek och fysisk aktivitet (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 11*

(lagerordningen måste justeras)

visa gröna noder och upplevelsekvaliteter (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 12*

Så kallade "*gröna noder*" har identifierats som viktiga platser genom att tillfråga förskolor, skolor, omsorgsboenden och föreningar om vilka områden de använder idag. Det finns en grön nod i Badhusparken men den uppnår inte 0,5 hektar i dagsläget. Vid gröna noder samt Eslövs begravningsplats ligger en fältundersökning till grund för en kartläggning av antal upplevelsevärden. Övriga kvalitativa grönområden bör kartläggas med samma metod (se formulär nedan). Dock indikerar det faktum att platserna inte pekats ut med en grön nod att antalet upplevelsekvaliteter i nuläget är få.

visa brister gröna noder (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)13*

Från de tillfrågade grupperna framkommer möjligheter till förbättringar som kan gynna deras användning. Sammanfattningsvis handlar det om att tillföra och tillgängliggöra natur samtidigt som den värnas och att utveckla mötesplatser där de saknas med sittplatser och gärna grillplatser. I eller i anslutning till dessa plaster är det också gynnsamt om det finns toalett. Det finns också ett stort pedagogiskt värde i naturmiljöer som kan bidra till ett lärande om hållbar utveckling, från förskolor och skolor finns det exempelvis önskemål om hävplatser i vattenmiljö.

Upplevelsekvaliteter					
Det vilda	Upplevs opåverkad	Inget buller o folkliv	Inga anlagda gång- och cykelvägar	Naturliga stigar	
Det artrika / Variation	Varierad natur	Kuperad terräng	Bär/svampmark	Fiskevatten	
Det rymliga	Ser inte vägar och byggnader	Möjlighet till total avskildhet utan störningar	Möjlighet till längre promenader	Utsikt / vidd	
Det rofyllda	Upplevs fridfullt	Tystnad (<50 dB(A))	Rent och välkött	Inga anläggningar som t.ex. caféer	Övrigt
Det lekfulla	Stockar och stenar för lek	Kuperad terräng	Klätterträd, buskar o annan växtlighet för lek	Möjlighet till vattenlek	
Det gröna torget / Grön mötesplats	Idrottsplaner	Scen	Plats för åskådare	Lekplats	Minizoo, 4H-gård
Det festliga	Servering	Scen	Öppen och central plats	Torghandel	
Det kulturella	Fornninen	Planteringar	Konst	Fontän/ Vattenspel	Vårdträd

Inventeringsformulär upplevelsekvaiteter. Poäng ges då minst två kriterium är fullständigt uppfylla eller då fler kriterium delvis är uppfylla.

Fler värdefulla gröna miljöer

Stadens skolgårdar faller inte in i definitionen av kvalitativa grönområden trots sin eventuella storlek. Detta eftersom de inte är anpassade för alla och inte heller är tillgängliga under dygnets alla timmar. Men skolgårdar kan mycket väl utvecklas med fler gröna kvaliteter som gör de attraktiva för fler när skolverksamheten inte är öppen. Genom samnyttjan kan skolgårdar tillföra många rekreativa värden som blir särskilt viktiga för boende i områden med brist på rekreativa värden.

Fickparker är små parkmiljöer med hög skötselnivå, exempelvis Badhusparken, Trekanten och Rosengången i centrala Eslöv. Platsernas höga detaljeringsnivå tillför en varierad upplevelse och koncentrerar höga estetiska värden på liten yta, fickparker är särskilt viktiga i miljöer med brist på grönstruktur.

visa omsorgsboenden och andel grönt (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 14*

Det är värdefullt med gröna miljöer alldeles intill omsorgsboenden både utifrån kreativa värden och för temperaturreglering då äldre är känsliga för värme. Platserna är viktiga att tillgänglighetsanpassa med jämnt underlag och bra sittplatser. Vad gäller innehåll finns det exempelvis ett stort värde i att ha planteringar som tillför något nytt året runt så att de äldre kan följa årstidernas växlingar.

Inga platsinventeringar är genomförda men en kartanalys indikerar att det bör prioriteras att aktivt öka andelen grönt kring Gjutaregården men även kring Bergagården.

Rekreativa värden fortsättning

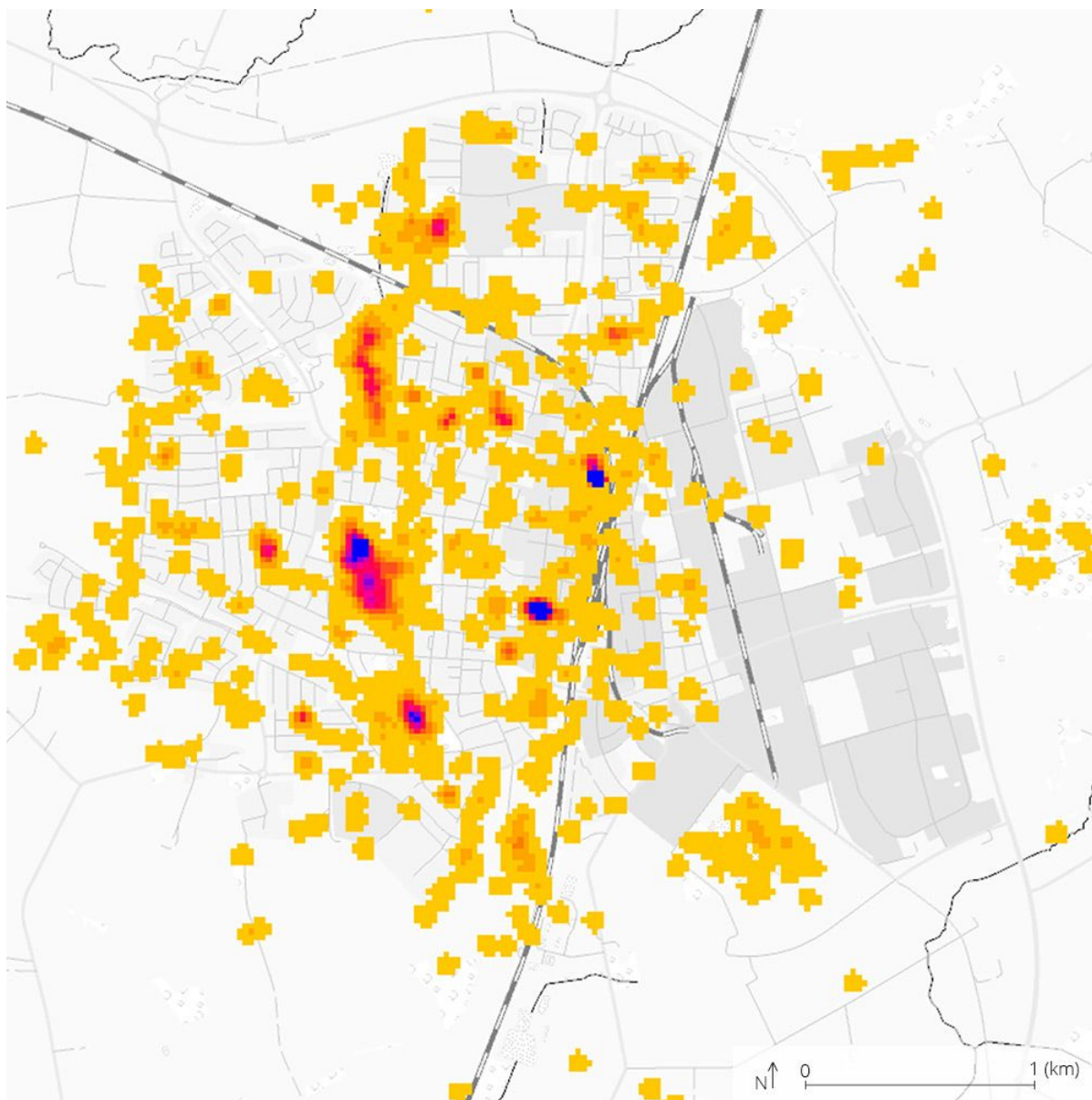

Användningen i Eslöv

Utöver att direkt tillfråga flera verksamheter om vilka grönområden de använder idag, har förutsättningar kring användningen framkommit genom enkäter och promenadintervjuer. Under 2017 genomfördes ett projekt om ekosystemtjänster hos grönområden i Eslöv med fokus på kulturella ekosystemtjänster. Metoder som ingick var en internetbaserad enkät för kommuninvånarna och en kartering av vegetationen utifrån flygfoton och fältmätningar. På enkäten svarade omkring fem procent av de bosatta i Eslöv och resultatet visar till stora delar en samsyn oavsett ålder och kön.

Vackra och omtyckta Trollsjöparken

Foto Susanne Hultman

Kartan visar alla punkter som markerade i enkäten från 2017. Skalan går från låg/gul till hög/blå besöksfrekvens.

I enkätundersökningen framkommer värdet av grönområden och orsaker till att de besöks. På frågan om varför ett grönområde besöks var en av de mer vanliga orsakerna närhet och det betyder att många fler platser än de som pekats ut som kvalitativa grönområden är viktiga för invånarna. Förutom närhet är också mer vanliga motiv "motion", "vackert" och "umgänge". Enkäten visar också att de ekosystemtjänster som grönområden bidrar med värderas högt. Mest värdefull anses grönskan i staden vara för att ge ett upplevt välbefinnande, reducera luftföroreningar, ge möjlighet till rekreation och tillhandahålla ett estetiskt värde.

Platser för tonåringar

I enkätundersökning från 2017 saknades ett barnperspektiv då endast en procent av de svarande var under 19 år. Då yngre barn konsulterats för framtagandet av en lekplatsplan under hösten 2020 valdes tonåringar ut som fokusgrupp för en ny informationsinsamling under 2021. Informationsinsamlingen har bestått av en enkät och fördjupande promenadintervjuer där det gavs möjlighet till följdfrågor och diskussion. Drygt 40 procent av högstadieläverna i Eslöv har svarat på enkäten och 25 tonårstjejer från de respektive skolorna har deltagit i promenadintervjuer.

[Visa karta med tonåringars platser](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{15*}

De platser som flesta markerade i enkäten är tonåringarnas skolområden, centrala Eslöv med Stora torg och stationsområdet, Trollsjöområdet, Husarängen, Fridasro lekplats och Flygstaden. Samtidigt framkommer det även i denna enkät att många fler områden används för utomhusaktiviteter. Det kan också noteras att antalet punkter i sydöstra Eslöv är få och ingen har markerat Allmänningen. Utöver platserna i Eslöv har tonåringarna ibland markerat platser i andra delar av kommunen. Dessa punkters placering har inte analyserats, dock har kommentarerna tagits tillvara.

Enkäten ger en bild av vad som ligger i tonåringarnas intresse då grönområden ska utvecklas. Det framkommer ett behov av att utveckla fler platser där tonåringar upplever sig välkomna. Översiktligt handlar det om att utveckla möjligheter till socialt umgänge och utmanande aktiviteter. Bland svaren finns många specifika förslag som kontinuerligt kan tas tillvara i utvecklingen av utomhusmiljöer. Som några exempel har det noterats en önskan om fler attraktiva sittplatser, väderskydd, linbanor, gungor, utomhusgym, hinderbanor, skateparker och andra sportaktiviteter.

Promenadintervjuer med tonårsflickor

Promenadintervjuer riktade sig till tonårstjejer utifrån kunskapen om deras generella låga fysiska aktivitet. Fördelade på fem intervjutillfällen och nio smågrupper fick 25 tjejer mellan 13 och 19 år från Ekenässkolan, Norrevångskolan, Källebergsskolan samt Carl Engströmgymnasiet i uppdrag att visa en till två platser i utemiljö de gärna vistas på. Tanken var att promenaden skulle leda till ett spontant och öppet samtal även kring andra platser och om vad de vill se för innehåll och utformning på en riktigt bra plats.

Visa platser som visades under promenadintervjuer (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)¹⁶

Kartan redogör inte nödvändigtvis för tjejernas favoritplatser i Eslöv eftersom de visade platserna behövde finnas på rimligt avstånd från deras respektive skolor.

Överlag var det mycket intressanta diskussioner och tjejerna uppskattade att få framföra sina åsikter. Vissa var nöjda med Eslövs gröna utbud medan andra tyckte att det inte finns särskilt mycket som lockar dem att gå ut. Några tjejer berättade att de hade börjat uppskatta utemiljön mer under pandemin då de tvingats läsa på distans, de kände att de behövde komma ut för att inte bli "galna" och en viktig del av de dagliga promenaderna var att få se andra människor.

Tjejerna på Carl Engström-gymnasiet kunde inte visa några gröna platser de brukar vara på. Om de gick ut var det alltid till torget, men de hade gärna satt sig i en park om det hade funnits någon. Detta belyser bristen på gröna miljöer i detta område vilket också framkommer i övrig kartläggning. Vi valde då att istället titta på "dåliga" platser, däribland stationsområdet som beskrevs som en mycket otrygg plats som tjej, på kvällar undviker de helt att röra sig där. Deras föräldrar hämtar dem alltid i Lund om de varit där till sent - detta behöver dock inte enbart handla om hur otrygg Eslövs station upplevs, utan det hänger säkerligen även samman med situationen på Lunds central samt på tågresan hem. Deras uppfattning var dock att deras syn på Eslövs stationsområde är en allmänt spridd uppfattning bland unga.

Tjejerna bekräftar det forskning visar då det tydligt framgick att de hängde mycket mer ute när de var yngre. Några uttryckte en viss oro för de yngre barnen eftersom de upplever att de tillbringar betydligt mindre tid ute idag än vad de själva gjorde som små. Anledningar som kan få dem att gå ut idag är främst promenader med kompisar, joggingturer, en och annan picknick, hundpromenader eller för att prata med en kompis samtidigt som man gungar på en lekplats. Fast oftast hänger de utanför någon mataffär efter att ha handlat något gott eller på Stora torg vid Espresso House.

Vid ett samtal uttryckte tjejerna ett tydligt missnöje med att man nuförtiden inte får hänga på Eslövs skolområden efter klockan 21 på kvällen. Även när allt är fullständigt lugnt har de varit med om att bli ivägkörda av väktare. De kan förstå syftet med policyn men samtidigt innebär det att det finns väldigt få platser att samlas på efter 21. De önskade att det åtminstone kunde finnas en flexibilitet där tiden man måste lämna skolgårdarna kan senareläggas kring helger och under lov.

Något som ofta framkom när de skulle beskriva en bra plats var att det ska vara välskött och rent. De önskar också platser med bord och bänkar där många kan träffas samtidigt, gärna ombonat med fina växter och ett skyddande tak. De vill ha bänkar som står något avskilt men så att man samtidigt kan se andra och de ska stå i cirkel eller vända mittför varandra, ofta står bänkar på rad vilket inte är kul när man är ett gäng som vill snacka med varandra. Bord är viktigt så man slipper lägga sina väskor på marken. Bättre belysning efterfrågades också av flertalet av tjejerna.

Med ett gäng tjejer kom vi fram till att det är närheten som är allra viktigast och därmed att det är bättre med många små platser än en stor. Kontentan i de allra flesta diskussioner var annars att det egentligen inte behöver finnas något speciellt på en plats för att de ska gå ut, det räcker med att platsen finns nära, är "trevlig" och att det finns sköna bänkar - eller som en tjej sammanfattade det hela:

"Vi behöver inte att kommunen gör värsta projektet!"

Pedagogiska värden

Det är viktigt med upplevelserika miljöer för barn och ungas utveckling. Frågan hanteras grundläggande i det generella kunskapsunderlaget [här](#) samt i tillgångsanalysen i avsnittet om rekreativa värden [här](#). Rekreativa värden och pedagogiska värden sammanfaller oftast med varandra. Gröna miljöer är viktigt för alla och om kvalitativa grönområden finns inom 200 meter från hemmet (med hänsyn till barriär) samt en grön lunga inom 500 meter tillgodoses barnen sannolikt också tillräckliga pedagogiska värden i sin hemmiljö. Barn befinner sig även stora delar av sin aktiva tid på förskolan eller i skolan och därför är det lika viktigt med kvalitet på eller i nära anslutning till dessa verksamheter.

Tillgång kring förskolor, grundskolor och gymnasium

Ingen fältstudie har genomförts men kartanalysen intill var det finns brist på gröna skol- och förskolemiljöer. Det bör särskilt prioriteras att tillföra mer växtlighet i anslutning till verksamheter som ligger på röda ytor men även lila områden behöver utvecklas.

[visa relation till skogsmark \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)^{17*}

Högväxta träd skyddar mot UV-strålning och bidrar till svala miljöer att besöka under varma dagar - under riktigt varma dagar tvingas idag vissa förskoleverksamheter att hålla till inomhus. För att förbättra tillgången till trädmiljöer kan en möjlighet vara att låta befintliga buskage växa högt och hellre gallra än att förnygräsa vegetation genom total nedskärning. Ett framtaget värde av kronteckningsgraden kan göra det ännu tydligare var bristerna är som störst.

[visa relationen till kvalitativa grönområden och barriärer \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)^{18*}

(Ändra när tillgångsanalysen är genomförd med hänsyn till barriär)

Verksamheter som ligger utanför zonen 200 meter eller är hindrade av barriär befinner sig i ett område där det finns bristande tillgång till kvalitativa grönområden att använda i vardagen. Befinner sig verksamheter inne i en gulgrön zon finns det stora möjligheter att använda platserna som en förlängning av klassrummet eller förskolegården i stort sett varje dag.

[visa relationen till gröna lungor och barriärer \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)^{19*}

(Ändra när tillgångsanalysen är genomförd med hänsyn till barriär)

Verksamheter som ligger utanför zonen 500 meter eller är hindrade av barriär befinner sig i ett bristområde med få möjligheter till besök i gröna lungor vid mer än enstaka tillfällen. Verksamheter som ligger innanför en grön zon har goda möjligheter att nyttja platserna relativt ofta.

[visa utvecklingsmöjligheter \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)^{20*}

De allmänt tillgängliga grönytor som finns i anslutning till skolorna medger dock en god utvecklingspotential kring ett flertal av de verksamheter som saknar god tillgång till kvalitativa grönområden. Genom att utveckla grönstråk som leder mellan verksamheterna och grönområden går det till viss del även kompensera för ett längre avstånd.

Barriärer

Fysiska barriärer

Kartan visar de mest trafikerade vägarna i Eslöv som därmed anses utgöra de största fysiska barriärerna i Eslöv inklusive järnvägen. Ett kort avstånd kan motverkas av barriärer och förhindra att människor besöker grönområden trots att de finns nära. Tillgångsanalyser bör därför ta hänsyn till dessa barriärer när avstånd till grönområden ska fastställas. När gröna stråk utvecklas bör dessa utformas för att dämpa barriäreffekten, dels genom att visuellt dölja vägarna men också genom att underlätta för människor att tryggt ta sig över barriärerna. Det finns ett flertal separerade gång- och cykelvägar att utgå ifrån som redan idag passerar över dessa barriärer.

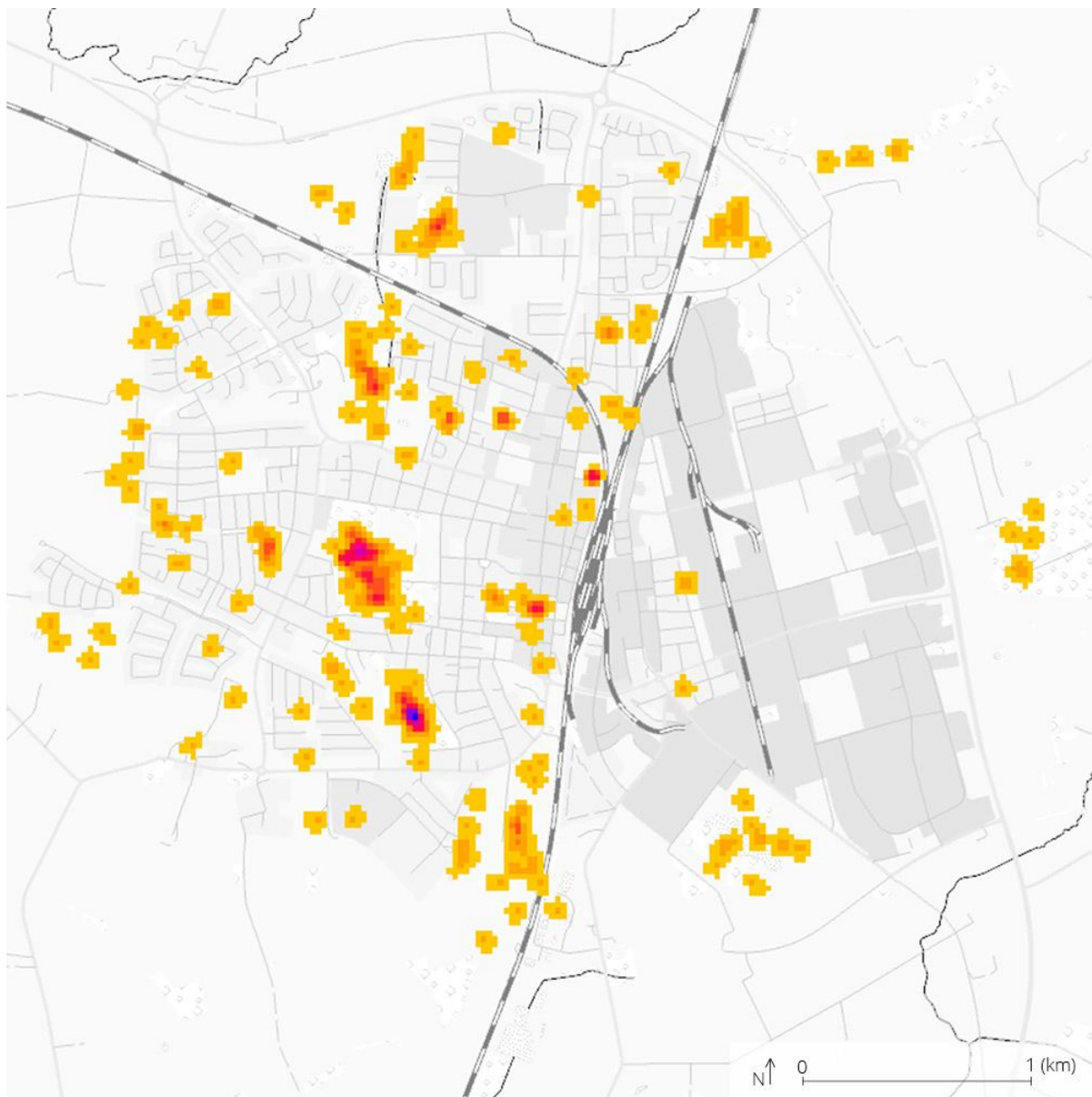
[visa cykelvägar \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#) 21*

Psykiska och sociala barriärer

I en stad finns det flera faktorer som kan hindra människor från att nyttja grönsstrukturen såsom upplevd otrygghet, skymmande växtlighet och otillräcklig belysning. Dessa barriärer uppmärksammas bäst genom dialog med invånare genom exempelvis trygghetsvandringar. Vad gäller sociala barriärer är det svårt att göra en bedömning av hur situationen ser ut i Eslöv, det finns inga kartläggningar av hur olika samhällsgrupper nyttjar stadens grönområden. Rent generellt kommer man långt genom att erbjuda ett stort utbud av olika upplevelsevärden i utemiljön åt alla och specifikt i områden med flerbostadshus där de boende saknar egen trädgård. Trygga och säkra gång- och cykelvägar utjämnar också ojämlikheter mellan olika samhällsgrupper.

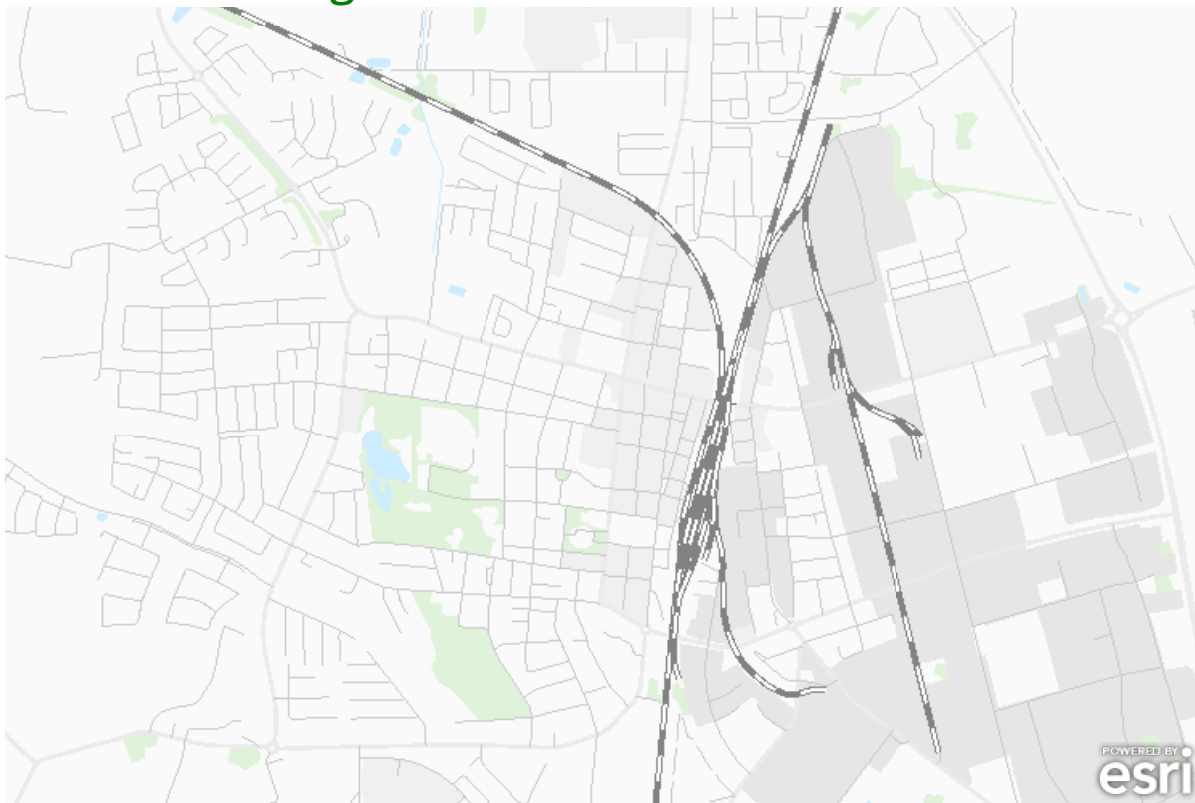
Buller

Det finns tyvärr inga uppmätta siffror på faktiska bullernivåer i Eslövs grönområden. För att veta var situationen bör förbättras kan det finnas ett stort värde i att genomföra sådana mätningar. Samtidigt är upplevelsen av buller individuell och även om bullret ständigt är närvarande i en tätort som Eslöv finns det flera grönområden som upplevs som tysta. I enkätundersökningen från 2017 anges motivet *tyst* som en orsak till att flera grönområden besöks.

Platser som upplevs som tysta i Eslöv enligt enkätundersökningen från 2017.

Hot & Utmaningar

Minskande biologisk mångfald

Hanteras i avsnittet om naturvärden.

Klimatförändringar

Att ta sig an utmaningen att dämpa klimatförändringarnas negativa effekter bör i så stor utsträckning som möjligt göras genom en välutvecklad grönstruktur där även andra identifierade utmaningar hanteras parallellt.

värmeböljor

Fler och längre värmeböljor kan få negativa effekter på många samhällsfunktioner, leda till ökad brandrisk och utgöra stor fara för människors allmänna hälsa. Temperatur mellan stad och landsbygd kan ibland vara så stor som upp till tio grader Celsius. Färre hårdgjorda ytor, mer växtlighet och öppet vatten sänker temperaturen lokalt och kan bidra till att dämpa den urbana värmeö-effekten.

Kartan härintill visar var det finns mindre än 25 % grönt vilket är detsamma som övervägande hårdgjord yta (hit räknas även byggnader) och detta indikerar var mer grönska skulle göra störst nytta. Växtlighet i flera skikt och träd med täta lövkronor har allra störst betydelse. Genom ett effektivt användande av stora träd kan komforttemperaturen sänkas på torg och gator där människor ofta rör sig.

Kommunens medborgare bör också få insikt i växtlighetens betydelse för att reglera lokalklimatet. En grönare tomt innebär både egen vinning i form av svalare trädgård och behagligare temperatur i bostaden, samtidigt som det bidrar till tätorternas samlade vegetationsvolym. Tät och hög växtlighet har störst betydelse men gräsmattor är avsevärt bättre än hårdgjorda och grusade trädgårdar - både vad gäller översvämningsrisk och temperaturminskning. Ett minsta riktvärde bör ligga på minst 30 % kroneckningsgrad. Fler träd bidrar även till att dämpa höga flöden vid skyfall.

översvämning, vattenförsörjning och vattenkvalitet

Eslövs kommun och VA SYD har utarbetat en "[Dagvatten- och översvämningsplan](#)" och i den lyfts det fram hur en välutvecklad grönstruktur är en viktig förutsättning för att klara uppställda mål. Både Eslövs kommun, andra aktörer och villaägare kan bidra genom att bevara och plantera nya träd, undvika onödiga hårdgjorda ytor och utforma ytor där både små och stora mängder dagvatten kan fördröjas.

[visa skyfallsstrategi](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{22*}

Den skyfallsstrategi som finns framtagna sedan tidigare visar hur stadens mest hårdgjorda delar påverkar behovet av att leda bort dagvatten och höga flöden vid skyfall.

visa grönytor och skyfallsstrategi (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{23*}

När skyfallslösningar utvecklas är det av stor betydelse att samtidigt skapa mervärden där en varierad miljö tillför fler upplevelsevärden.

Oskyddad grönstruktur, förvaltning, kunskapsnivå, tradition & attityder

En stor andel av Eslövs sammanlagda grönyta ligger på privat mark. Hur kvartersmark och trädgårdar ser ut och sköts får därför effekt på Eslövs karaktär men också på mikroklimatet och på möjligheten att omhänderta dagvatten. Olika slags ägar- och förvaltarsamverkan skulle kunna vidga grönplaneringen till att omfatta all den mark, vatten och växtlighet som är relevant i sammanhanget, oavsett ägande.

Att öka kunskapen om grönstrukturens betydelse hos kommunens markägare men också hos kommunens förvaltningar och skötselentreprenörer är ett viktigt verktyg för att främja en sådan utveckling. En ökad förståelse och insikt om att det finns stora ekonomiska, sociala och hälsofrämjande värden i en välutvecklad grönstruktur är sannolikt även en viktig komponent för att upphäva attityder som att natur inte hör hemma i staden.

Tillgänglig natur, Attraktivt boende, Folkhälsa, Jämlik utevistelse

Dessa parametrar hör tätt samman. God tillgänglighet till gröna miljöer är för många grunden till ett attraktivt boende då det möjliggör ett hälsosamt och aktivt liv i lugn och vacker utemiljö. Närhet till grönområden är en av de viktigaste parametrarna för att utevistelse och fysisk aktivitet ska bli av.

Attraktiva gröna miljöer skapar också förutsättningar för en jämlik utevistelse då det leder till ett större utbud av kostnadsfria aktiviteter och upplevelser. Grönområden i Eslöv bör i möjligaste mån tillgängliggöras och utformas säkert för personer med funktionsnedsättning. För att ta hänsyn till särskilt prioriterade grupper bör det vara enkelt att ta sig till kommunens friluftsområden. Kostnadsfria arrangemang bör anordnas för att alla ska kunna ta del av hela kommunens gröna utbud. Det skulle exempelvis kunna handla om arrangerade bussturer eller cykelrundor.

Det är även viktigt med möjligheten till ett tätortsnära friluftsliv där man kan lämna stadens larm och kanske även sina vardagliga bekymmer för en stund. Cykelbarheten bör utvecklas för ökade möjligheter att ta sig tryggt till friluftsmiljöer utanför staden. Det finns en hel del cykelvägar i staden men sannolikt finns det också här utrymme för förbättringar så att fler väljer att låta bilen stå för att istället cykla till arbete och skola. Det behöver inte nödvändigtvis handla om fler eller säkrare cykelvägar, utan även om att de ska vara attraktiva och att cykelturen blir till en upplevelse som berikar vardagen – och det kan en välutvecklad grönstruktur bidra till på många sätt.

Stadsodling

Enligt SCBs statistik utgjordes 12 hektar mark av koloniområden i Eslöv 2015. I Eslövs tätort finns idag fem koloniområden med 400 odlings- och kolonilotter; *Banängen, Långsidan, Prästkragen, Rönnbäret* samt *Täppan*. I dagsläget har många boende i Eslöv relativt stora trädgårdar som kan antas räcka ganska långt för att tillfredsställa befintligt odlingsbehov. I en förtätad stad kan dock små tomter utgöra hinder för den med odlingsintresse men detta kan kompenseras genom fler ytor för gemensam odling. Samtidigt skapas nya platser för socialt umgänge och odlingar bidrar också till en varierad utemiljö. Idag finns det inga odlingslotter på allmän platsmark men det är ett alternativ som kan vara värt att undersöka närmare när Eslöv förtätas.

Samnyttjan

Som tidigare nämnts finns det stora möjligheter att samnyttja skolgårdar under de tider det inte pågår undervisning eller fritidsverksamhet. Skolors lokaler och utemiljöer är relativt ofta utsatta för inbrott och vandalism. Att då tillföra fler gröna kvaliteter på skolgårdar ökar trivselen och om fler människor vistas i området ökar den upplevda tryggheten. Fler gröna skolgårdar kan alltså leda till en positiv spiral. Samma tankesätt och förväntade effekt där en attraktiv miljö leder till ökad trygghet går att applicera på många platser. Stationsområdet är ett område i Eslöv där denna aspekt borde tas i beaktande för att skapa mer liv och rörelse.

Det finns även möjligheter till samnyttjan åt andra hållet; genom att planera strategiskt kan många upplevelsevärden koncentreras på allmän platsmark intill skolor och förskolor. Gröna miljöer kan nyttjas som en förlängning av klassrummet eller förskolegården och är kvaliteten hög ökar sannolikheten för att så ska ske.

Lösningar där olika ägarkategorier samverkar för att dämpa klimatförändringarna kan vara nödvändigt för att uppnå önskat resultat. Fler träd på bostadsgårdar och företagsägd mark är sannolikt enda möjligheten att uppnå trettioprocentig kranteckningsgrad.

Omhändertagande av regnvatten genom öppna dagvattensystem och översvämningsytor planeras av naturliga skäl utifrån befintlig marklutning. När de naturliga rinnvägarna finns utmed kvartersmark eller industrimark blir marken lämpad för skyfallslösningar och

lösningar för lokalt omhändertagande av dagvatten. Ofta kan det allmännas behov sammanfalla med fastighetsägarnas egna behov av att hantera vattenflöden och därmed finns det goda möjligheter för ett win-win-läge att uppstå där en gemensam lösning gynnar alla parter.

På eller i anslutning till skol- och förskolegårdar kan dagvattenlösningar även tillföra fler lekvärden, utgöra plats för pedagogiska experiment och skapa möjlighet för att på nära håll studera det djur- och växtliv som enbart finns i vattenmiljöer.

Bristanalyser

Bristanalys rekreativa och pedagogiska värden

Flera analyser har tagits fram för att identifiera var det finns bristområden och utvecklingspotential för rekreativa och pedagogiska värden i Eslövs grönsstruktur. Det är en analys baserad på antalet upplevelsekvantiteter, tillgångsanalyser samt en socioekonomisk analys.

Kartan visar kvalitativa grönområden och bristanalysen visar var det finns låg tillgång inom 200 meter med hänsyn till fysiska barriärer, vilket i detta fall anses vara de mest trafikerade vägarna. Kartan redogör tydligt för en generellt låg tillgång i centrala Eslöv. Om Badhusparken vore något större skulle bristanalysen få ett mer positivt utslag men i nuläget saknas ca 400 kvm för att parken ska utgöra 0,5 ha. Intelligande parkering medger en fysisk möjlighet att utöka arealen grönyta men för det krävs ändring av detaljplan. (bristanalysen är handgjord och behöver göras ordentligt genom att barriärerna (järnväg, gator, vägar) "skär av" bufferten på 200 meter)

visa bristanalys gröna lungor inom 500 meter (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 24*

Förutsatt att tillgången är god inom 200 meter med hänsyn till barriär, bedöms vissa barriäreffekter vara acceptabla längs vägen till en grön lunga. Tätt placerade övergångsställen över vältrafikerade gator med begränsad hastighet medger ett fortsatt rimligt avstånd. Bristanalysen utgår därför i detta fall enbart ifrån järnvägen som längs långa sträckor helt förhindrar passage. Tillgångsanalysen visar ett behov av att utveckla gröna lungor i centrala Eslöv samt i nordväst och sydväst. (bristanalysen är handgjord och behöver göras ordentligt genom att järnvägen "skär av" bufferten på 500 meter)

I de centrala delarna av Eslöv är det inte rimligt att skapa nya gröna lungor vilket indikerar att även små grönytor är viktiga att bevara i området. Positivt är att de som är boende i centrum kompenseras genom tillgång till flera gröna lungor på lite längre avstånd - förutsatt att de har tillgång till attraktiva grönsråd.

I nordväst är den kvantitativa bristen mycket uppenbar. Analysen pekar också på en viss avsaknad i sydvästra Eslöv. Grönsstruktur finns tillgänglig sett till sin volym i södra Eslöv men då den främst utgörs av naturområdet söder om Bäckdala, Hundramannaskogen, Eslövs begravningsplats samt Abullahagen finns det små förutsättningar för att utveckla ett stort utbud av olika upplevelsekvantiteter. Exempelvis lämpar sig dessa områden inte för stora klippta gräsytor att nyttja för bollspel eller vid större evenemang. Samtidigt är möjligheten till naturupplevelser mycket goda i de södra delarna av staden. Detta är viktig kunskap att ha med sig i den fortsatta utvecklingen - om kvantitet inte är möjlig att tillföra blir kvaliteten desto viktigare.

visa bristområde stor grön lunga inom 1200 meter (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 25*

Avståndet 1200 meter har valts utifrån att ge god tillgång till stora gröna lungor ifrån stort sett hela staden. Järnvägen utgör till viss del en barriär men då det finns möjligheter till passage med jämna mellanrum behöver den i det närmaste inte påverka avstånden,

därför blir bristområdet i östra Eslöv relativt litet. Även i Bäckdala finns det en liten brist men här kompenseras de boende genom närhet till en mindre grön lunga strax intill.

(bristanalysen är handgjord och behöver göras ordentligt genom att järnvägen "skär av" bufferten på 1200 meter)

visa avsaknad både inom 200 meter och 500 meter (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{26*}

Där de båda bristanalyserna överlappar varandra blir färgen lila och i dessa områden saknas tillgång till kvalitativa grönområden både inom 200 och 500 meter. Bilden som framträder belyser ännu en gång den låga tillgången i centrala Eslöv. (behöver justeras något när bristanalys 200/500 meter är fullständiga, se ovan)

visa förslag till nya grönområden FÖP Östra Eslöv (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{27*}

De grönområden som finns med i förslag till fördjupad översiktsplan (FÖP) för Östra Eslöv kommer förbättra tillgången för de boende i området. I Gryby Industriområde finns det inga bostadshus och bristen påverkar därför inte andelen medborgare med god tillgång. Platsen bör ändå ses som ett bristområde då tillgång till gröna miljöer kring arbetsplatser också är av betydelse eftersom de kan nyttjas för daglig utevistelse men också bidra till gröna utsikter från kontor och verkstadslokaler.

Övriga rekreativa och pedagogiska brister

visa gröna noder (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{28*}

Gröna noder saknas främst i östra Eslöv, men det finns också fler luckor. Det gäller områden där det är prioriterat att utveckla fler upplevelsekvaiteter baserat på socioekonomisk situation. En socioekonomisk analys är framtagen som bygger på genomsnittliga inkomster men den kommer inte redovisas i sin helhet. Där framkommer dock inga överraskningar utan analysen sammanfaller väl med var det finns många flerbostadshus.

Detta innebär att utveckling av upplevelsekvaiteter bör prioriteras till grönområden kring Rönneberga, Berga, Sallerup och längs järnvägen i centrala Eslöv. Här har de boende låg tillgång till egen trädgård och framförallt delas de grönytor som finns av många. Det är därmed viktigt både med kvalitet och kvantitet i tätbebyggda områden. Dessa prioriteringar sammanfaller väl med Översiktsplanens utvecklingsstrategi för grönstruktur: *"I tätbebyggda områden är människors tillgång till varierade grönområden särskilt viktig"*.

Bristanalys naturvärden

visa bristanalys naturvärden (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) ^{29*}

Den analys som redovisats i avsnittet om naturvärden är i nuläget det kunskapsunderlag som närmast kan beskriva den generella situationen för Eslövs naturvärden. Områden med 25 % grönt innehåller störst brister men även områden med upp till 50 % grönt är viktiga att utveckla. En framtida analys av kranteckningsgraden kan beskriva situationen närmare liksom fler fältstudier utöver de som presenteras i avsnittet om naturvärden.

Sammanvägd bristanalys

(kartan behöver justeras något när bristanalys 200/500 meter är fullständig, se ovan)

visa sammanvägd bristanalys (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen)^{30*}

Grönstrukturen är i allra störst behov av utveckling i de områden där alla tre bristområden sammanfaller med varandra - det vill säga där färgen är mörkt lila.

visa prioriterade verksamheter (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) ^{31*} (lagerordningen måste justeras)

Vårdboenden, förskolor, grundskolor och gymnasium är sedan tidigare beskrivna som verksamheter som har mycket att vinna både på höga upplevelsekvaiteter och kvantitet där gröna volymer och höga träd bidrar till temperaturreglering och UV-skydd. De verksamheter som befinner sig inom överlappande bristområden är med andra ord mycket lämpliga utgångspunkter i arbetet med att uppnå en välutvecklad grönstruktur.

Vikten av att bevara grönstruktur

Minst lika viktigt som att utveckla grönstrukturen i identifierade bristområden är det att bevara den befintliga grönstrukturen. På grund av platsbrist kommer det i många fall vara svårt att förbättra situationen och det innebär att det är mycket viktigt att bevara den växtlighet som redan finns. Särskilt viktiga är gamla träd där en enda individ kan ha en bladmassa som motsvarar 2000 nyplanterade träd. Det säger sig själv att det är orimligt att ersätta ett gammalt träd med så många nya. Mitt i centrala Eslöv är det dessutom trångt

och ett förlorat träd går oftast bara ersätta med ett nytt träd på samma plats - och sedan (om det ens är möjligt) kan det ta upp till 200 hundra år innan ett nytt träd har uppnått sin fulla storlek.

visa särskilt skyddsvärda träd (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 32*

Att bevara yngre träd men även högväxande buskvegetation är av stor vikt då det är den i särklass enklaste och mest kostnadseffektiva metoden för att samtidigt utveckla grönstrukturen. Varför då kan man undra? Jo, helt enkelt därför att växtlighet växer!

Är det möjligt att förtäta?

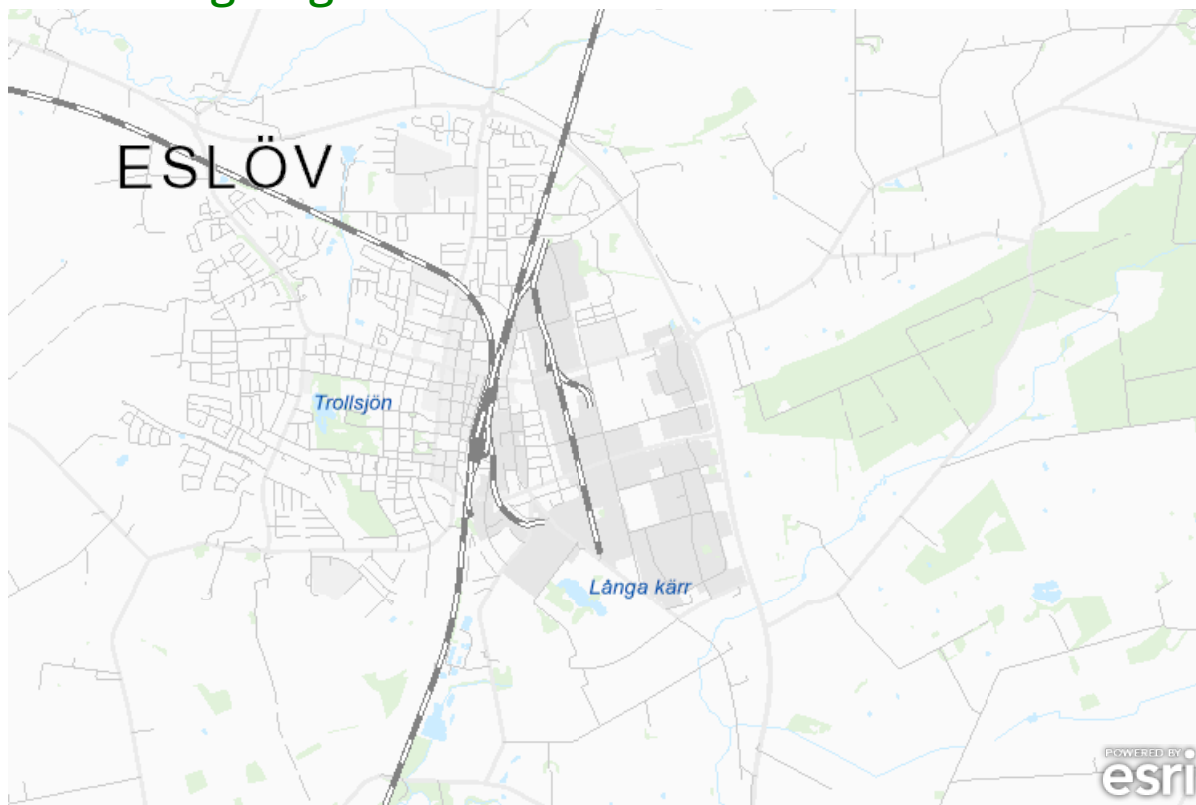
i detta underlag har många argument framförts för att bevara och utveckla grönstrukturen. Är det då ens möjligt att förtäta Eslöv utan att samtidigt förstöra stora gröna värden? Svaret på den frågan kommer inte besvaras i detalj men det är en mycket viktig knäckfråga att begrunda. I andra vågskålen står alternativet att bygga på åkermark men den bör också skyddas från att hårdgöras. En annan möjlighet är att istället bygga fler bostäder på höjden - vilket många säkerligen anser skulle påverka stadsbilden negativt. Det gäller sannolikt att hitta en gyllene medelväg för att förtäta och samtidigt bevara Eslöv som en attraktiv småstad med närhet till grönska.

Det redogörs inte i bristanalysen var medborgarna har nära tillgång till flera kvalitativa grönområden samtidigt. Det är dock en analys som är relativt enkel att göra. Boendekområden med tillgång till flera kvalitativa grönområden kan indikera att det finns utrymme för att krympa tillgången till fördel för mer bebyggelse. Dock finns det fler värden än just närhet som kan påverkas av att bebygga fler grönytor och som är viktiga att ta hänsyn till:

- Bryts ett viktigt ekologiskt stråk?
- Finns det särskilt höga naturvärden på platsen?
- Hur ser kranteckningsgraden ut i området?
- Lämpar sig grönytan särskilt väl för skyfallslösningar?
- Hur kommer människors rörelsemönster påverkas?
- Skulle bebyggelsen kunna utgöra en ny barriär?

Det är alltid viktigt att se till helheten för att göra en bedömning om det finns skäl för att hårdgöra ännu en grönyta - överstiger värdet av utökad boyta förlusten av gröna värden? Lämpliga ytor för förtätning pekas inte ut i detta projekt men en god grund är lagd för en fördjupad analys med en sådan målsättning i sikte.

Utveckling av grönstråk

I Eslöv bör det skapas grönstråk som skapar en sammanhängande struktur och binder samman stadens grönområden. Grönstråken ska planeras för att förbättra spridningsmöjligheterna för växt- och djurliv samtidigt som de kan utgöra gröna och attraktiva länkar som lockar människor till att röra sig mellan olika grönområden men även mellan andra viktiga målpunkter. Grönstråk kan till viss del kompensera för ett längre avstånd till kvalitativa grönområden. Stråken bör även fungera barriärbrytande och leda människor tryggt över Eslövs större gator.

Ekologiska grönstråk

Kartan intill visar stråk som bedöms ha generellt goda förutsättningar för att kunna utgöra viktiga ekologiska länkar.

Utanför tätortsgräns följer stråken sträckor med tätare vegetation samt vattendrag. Stråken länkar även ihop landskapsobjekten med Eslöv samt kopplar till det regionala förslaget som behandlas närmare i det kommunövergripande kunskapsunderlaget.

Sträckningarna inom tätortsgränsen utgörs i huvudsak av allmän platsmark med vissa undantag. Ingen fältstudie är genomförd som kan beskriva befintlig vegetation men sannolikt varierar utgångsläget ganska stort. Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningens interna parkkarta kan dock beskriva utgångsläget översiktligt och därmed peka ut var det saknas gröna volymer. Grundprincipen är att utveckla ytorna med lokalt förekommande växtarter. Det finns även många långsmala gräsytor som bör lämpa sig väl att utveckla till äng.

Rekreativa grönstråk

[visa grönstråk för rekreation](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 33*

Grönstråk lämpliga för rekreation pekas ut i denna karta och de sammanfaller i största möjliga utsträckning med de ekologiska stråken. Utvecklingen av båda kategorierna grönstråk bör utgå ifrån redan befintliga gångvägar och grönytor för att effektivisera förloppet fram till ett fullgott resultat. I det fall det redan finns tillgängliga gångar i nära anslutning till de ekologiska stråken nyttjas med fördel dessa som rekreativa sträckor istället för att bryta ny mark.

[visa översiktsplanens utvecklingsstrategi](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 33*

Föreslagna grönstråk är väl förenliga med översiktsplanens utvecklingsstrategi.

[zooma till stadsmiljö](#) (länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen) 34

Kartan visar att utgångsläget ser mycket bra ut då många grönstråk redan är fullt tillgängliga. De sträckor som benämns som befintliga gångstråk har det gemensamt att de är hårdgjorda. De sträckor som benämns som grönstråk med utvecklingsbehov är ofta möjliga att nyttja redan idag medan andra sträckor kräver större insatser för att bli tillgängliga - det som förenar dem är att de är icke

hårdgjorda. Det är dock ingen självklarhet att grönstråk alltid ska vara hårdgjorda utan de kan även utgöras av exempelvis klippta gräsgångar, men man ska då vara medveten om att de inte blir tillgängliga för alla. Det är viktigt att kunna välja mellan flera grönstråk då valmöjligheterna ökar tillgängligheten genom att erbjuda både korta och långa grönstråk samt att det ger varierande upplevelser. Människor är ofta beredda att gå längre sträckor när de kan röra sig i cirklar än att behöva vända och gå samma väg tillbaka.

[visa gröna kopplingar \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#) 35*

I denna karta redogörs det för var det bör finnas gröna kopplingar som kan fungera som trygga passager över eller under fysiska barriärer. Det kan finnas ett stort värde i att göra dessa platser välkända genom en utmärkande och enhetlig markbeläggning men också genom att tillföra gatuplanteringar - det tydliggör för trafikanter att många passerar just här, samtidigt som gatorna smalnas av och hastigheten begränsas. Utseendet kan dessutom bli ett signum för Eslövs grönstråk som tydligt visar på god omsorg. Precis som planteringarna i Eslövs rondeller kommer många till godo, kan kommunen satsa extra resurser på gestaltning och skötsel på dessa små men mycket publika ytor.

- **Gröna kopplingar** bedöms som välfungerande idag samt att de inte går att utveckla utöver att ändra markbeläggning.
- **Gula kopplingar** fungerar väl idag med markerade övergångsställen men bedöms kunna utvecklas. Förbättringar kan göras i form av hastighetsdämpande åtgärder men också genom att tillföra vegetation - motsvarande den plantering som finns i korsningen Smålandsvägen/Klippanvägen.
- **Röda kopplingar** saknar övergångsställe och i vissa fall finns det ingen fysisk möjlighet för passage.

Det fortsatta arbetet

Förslagen med rekreativa och ekologiska stråk är översiktliga och behöver granskas närmare utifrån den fysiska möjligheten att exempelvis tillföra grönska i gatumiljö men även utifrån hur sträckningarna påverkas av redan tilltänkta exploateringsytor. Med det sagt finns det inget som förhindrar att utvecklingsarbetet med att tillföra mer vegetation påbörjas omgående där det bedöms som osannolikt att sträckningarna kommer påverkas av ny bebyggelse.

Det finns redan idag många möjligheter att röra sig i gröna miljöer genom hela staden, men var och hur man kan röra sig för att få en så grön upplevelse som möjligt är långt ifrån en självklarhet. Möjligheter finns i att utveckla aktivitetsrundor och markera ut slingor i fält och presentera dem för medborgarna genom digitala kampanjer. På kommunens hemsida behöver kartor läggas upp och möjligheten till app-lösningar bör också undersökas.

[visa skyfallsstrategi \(länken är endast tillgänglig i onlineberättelsen\)](#)36*

Eslövs grönstråk är lämpliga att förbättra i samband med andra ombyggnationer. Det är prioriterat att börja utveckla grönstråken där det saknas gångvägar och där andelen grönt är låg. Det finns ett stort behov av öppna dagvattenlösningar och ytor som kan hantera skyfall. Grönstråk bör utvecklas parallellt med en sådan utbyggnad.

5. Guide för grönplanering

*Den här berättelsen skapades med Esrís Story Map-journal.
Läs den interaktiva versionen på webben på <https://arcg.is/100TrK0>.*

Detta är en guide för grönplanering. Materialet utgör en kärnfull sammanfattning av gällande kommunal målstyrning, kunskapsunderlaget samt en redogörelse för hur kunskapsunderlag och Grönplan kan implementeras i det löpande arbetet på förvaltningsnivå.

framgångsrik grönplanering

=

**när grönstruktur har likvärdig status som
bebyggelsestruktur och trafikinfrastruktur**

Målstyrning

Översiktsplanen

Utvecklingsstrategier för grönstruktur:

- Alla kommuninvånare har god tillgänglighet till varierade och innehållsrika grönområden för rekreation.
- Grönstruktur och vatten ger mervärden i form av upplevelserika stads- och livsmiljöer, ekosystemtjänster och förbättrad folkhälsa.
- Eslövs kommun bevarar och skyddar biologisk mångfald i befintliga områden och utvecklar den i nya områden.
- Odlings- och kolonilotter ger mervärden i stadsmiljön.
- I tätbebyggda områden är människors tillgång till varierade grönområden särskilt viktig.
- Vid förtätning respekteras grönområden för sina samtliga mervärden och ekosystemtjänster.
- Vi bebygger inte grönområden och/eller mark som är lämplig för dagvatten- och översvämningshantering och/eller har betydelse för människors hälsa.
- Vi skyddar värdefull natur.
- Vi tillgängliggör odlingslandskapet genom att skapa sammanhängande stråk.

- Upplevelserika gång- och cykelstråk i och mellan våra orter tillgängliggör naturen. Våra gamla banvallar kan bli unika stråk genom natur- och kulturlandskapet.
- Vi tillgängliggör natur- och kulturområden som är av intresse för hela regionen.

Målstyrning

Miljöpolicy

"Vi ser naturen och stabila ekosystem som en förutsättning för hållbar utveckling. Vi ska aktivt värna och utveckla den biologiska mångfalden, skydda värdefull natur och utveckla kommunens naturrekreativa värden."

"Eslövs kommun ska planeras hållbart med fokus på att bevara och utveckla ekosystemtjänster. Planeringen av Eslövs kommun ska göra det enkelt för dem som bor och verkar här att göra hållbara val."

Ur "Miljöpolicy för Eslövs kommun" (2018)

Målstyrning

Naturmiljöprogrammet

Ställningstagande för naturvårdsarbetet i Eslövs Kommun

Eslövs kommun:

- ska genomföra utredningar för eventuellt områdesskydd i områden listade på sidan 12.
- ska arbeta aktivt med förverkligandet av ett biosfärområde i Vombsjösänkan.
- ska bekämpa de invasiva främmande arter som förekommer i kommunen
- ska värna rödlistade arter genom att följa upp deras förekomster och livsmiljöer
- behöver ta fram en grönstrukturplan för hela kommunen, både för tätorter och landsbygd, som kan vidareutvecklas till en plan för grön infrastruktur.
- ska i handläggningen av ärenden värna ängs- och betesmarker.
- ska i handläggningen av ärenden värna skogsmiljöer.
- behöver göra skötselplaner för den kommunägda skogsmarken där naturvårds- och friluftsintressen styr inriktningen.

- ska i detaljplaner skydda träd genom att införa marklov för fällning av värdefulla träd.
- ska arbeta med de ansvarsarter som Länsstyrelsen i Skåne tilldelat kommunen och skydda respektive sköta deras livsmiljöer.
- ska verka för att krav på åtgärder som gynnar den biologiska mångfalden ställs på arrendatorer av kommunens åkermark.
- ska föra dialog med berörda aktörer så att alléer återplanteras där de tidigare funnits och nyplanteras.
- ska föra en dialog med berörda aktörer så att skötselinsatser som görs på banvallar, bangårdar och vägmiljöer gynnar biologisk mångfald
- ska verka för att skötsel av kommunens grönområden inriktas på att gynna den biologiska mångfalden.
- ska i den fysiska planeringen värna och utveckla natur- och parkområden så att alla invånare får tillgång till grönområden för rekreation och friluftsliv.
- ska vid exploatering av grönområden använda ekologisk kompensation.
- ska värna natur- och parkområden i och kring tätorter så att alla invånare har närhet till grönområden för rekreation och friluftsliv.
- ska i den fysiska planeringen utgå från "Närmare till naturen i Skåne" vid planering av rekreationsområden.
- har för avsikt att skapa ett natur- och rekreationsområde i dialog med berörda aktörer när täktverksamheten på Rönneholms mosse upphör.
- ser gamla banvallar som en resurs vid anläggning av gång- och cykelstråk från tätorterna och ut i landskapet.
- ska i handläggning av ärenden värna tysta områden i kommunen för att människor ska kunna uppleva områden med bara naturens egna ljud.

Välutvecklad grönstruktur

10 grundprinciper

Kunskapsunderlaget har identifierat grönstrukturens värden men även pekat ut specifika utmaningar som kommunen behöver hantera genom en välutvecklad grönstruktur. Det är dessvärre inte alldeles enkelt att få ett tydligt grepp om vad som krävs för att lyckas med detta uppdrag. Hur ser egentligen en välutvecklad grönstruktur ut och vad innehåller den? Det finns tyvärr inga exakta svar på dessa frågor utan grönstrukturen behöver anpassas till förutsättningarna på varje unik plats.

För att göra det fortsatta arbetet så tydligt som möjligt har 10 grundprinciper tagits fram som belyser de viktigaste egenskaperna hos en välutvecklad grönstruktur. En grönstruktur med dessa egenskaper främjar biologisk mångfald samtidigt som den kan erbjuda ett stort antal ekosystemtjänster. Egenskaperna har valts ut genom att lyfta ut nyckelord som ofta återkommer i kunskapsunderlaget, men också genom studier av andra kommuners grönplaner.

Förhoppningen är att principerna ska fungera som 10 kompasser som kan göra den komplexa resan fram till en välutvecklad grönstruktur något mindre svårnavigerad.

För att bevara och utveckla grönstrukturens värden, för att lyckas överbrygga barriäreffekter samt för att kunna motverka identifierade hot och utmaningar krävs en grönstruktur som är:

1. **Stor**
2. **Sammankopplad**
3. **Barriärbrytande**
4. **Varierad**
5. **Mångfunktionell**
6. **Tillgänglig**

7. Nära
8. Attraktiv
9. Identitetsskapande
10. Upplevelserik

Nedan följer en närmare förklaring av varje grundprincip samt en beskrivning av hur kommunen bör verka utifrån denna kunskap. Detta avsnitt utgör helt enkelt en snabbreps av kunskapsunderlagets huvudbudskap och kan därmed fungera som en grönplaneringsguide i det löpande arbetet.

1. Stor

Ju större desto mer värdefull och innehållsrik blir grönstrukturen! Stora sammanhängande grönområden är extra kvalitativa. Vattnet, marken och den biologiska mångfalden ska värnas och utvecklas både utifrån egenvärden och för de nyttor de bidrar till.

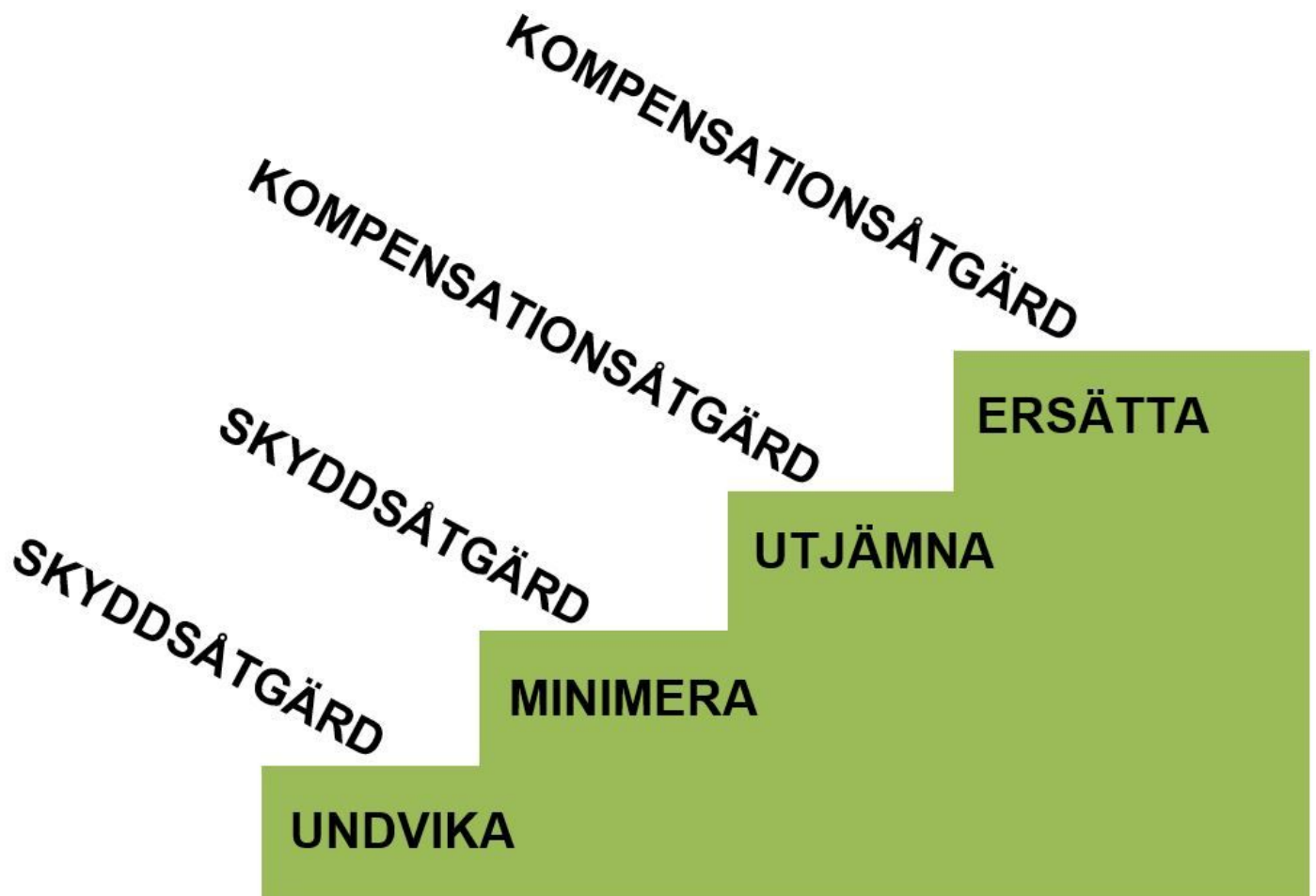
Grönstrukturen behöver vara tillräckligt stor på alla platser, utvecklingsarbetet bör därför prioriteras i bristområden.

Gröna värden bevakas tidigt i exploateringsprojekt och inför förtätning genom framtagande av lokala ekosystemtjänstanalyser. Grönstrukturens värden ska lyftas högt vid varje intressekonflikt. Beräkningar av ekosystemtjänsters samhällsekonomiska värden kan ofta öka digniteten, värdet ska alltid likställas med kostnaden för att skapa samma tjänster på konstgjord väg.

Det är enkelt att förstöra kultur- och naturvärden men desto svårare att återskapa dem. Lagligt skydd bör övervägas för att garantera långsiktigt bevarande av särskilt skyddsvärd grönstruktur.

Skadelindringshierarkin ska beaktas i all planering och vid förnyelseprojekt:

1. **UNDVIKA** : I första hand ska skador och negativ påverkan vid exploatering undvikas genom god planering. Ett alternativ är att välja annan plats
2. **MINIMERA** : I andra hand ska skadan minimeras genom hänsyn vid utformning av verksamheten.
3. **UTJÄMNA** : I tredje hand ska efterbehandling eller lindrande åtgärder utjämna negativa effekter så långt det är möjligt. Värdet återskapas på platsen eller i närområdet.
4. **ERSÄTTA** : Det är först om skada förväntas kvarstå trots ovanstående åtgärder som kompensation är aktuell genom åtgärder på annan plats eller ersättning av annat värde.

Skadelindringshierarkin / åtgärdstrappa

Ökad kunskap hos beslutsfattare, förvaltningar, aktörer och medborgare kan skydda grönsstrukturen då en ökad förståelse ofta bidrar till avgörande beteendeförändringar.

Skydd av befintlig grönsstruktur är även den mest effektiva metoden för att utveckla den eftersom den växer av egen kraft. I enlighet med *"Eslövs kommuns riktlinjer för fällning av träd"* får träd enbart fällas om det inte finns andra alternativ och varje fällt träd ska ersättas med två nya träd.

2. Sammankopplad

Gröna miljöer behöver kopplas samman till en fungerande helhet både utifrån rekreation och som viktiga spridningsvägar och livsmiljöer för växter och djur. I all planering och inför förnyelseprojekt krävs stor hänsyn till grönsstrukturens sammanhang så att gröna kopplingar inte påverkas negativt.

Gröna stråk behöver planeras mellan kvalitativa grönområden men även mellan andra viktiga målpunkter för att locka till ökad utevistelse och vardagsmotion. Grönska i privata trädgårdar kan utgöra attraktiva delar längs utpekade grönsstråk. I samförstånd med markägare och förvaltare kan även allmänt tillgängliga skolgårdar, koloniträdgårdar, bostadsområden och kyrkogårdar ingå i utpekade grönsstråk.

Upplevelserika och gröna gång- och cykelstråk behöver utvecklas mellan kommunens orter. Gamla banvallar kan tillgängliggöras och bli unika stråk genom natur- och kulturlandskapet.

3. Varierad

Grönstrukturen behöver utvecklas med många olika vegetationstyper och en varierad flora, med i huvudsak lokalt förekommande växtarter. Exotiska växtarter (exoter) ska inte överanvändas men kan tillåtas bidra till spännande karaktärer och varierade upplevelser.

Receptsamling för biologisk mångfald i parker och trädgårdar

Faktablad: plantera bivanliga blommor

Tätorternas trädbestånd bör utvecklas utifrån att ingen art ska utgöra mer än 10 %, inget släkte mer än 20 % och ingen familj mer än 30 %. Kloner bör undvikas i möjligaste mån för ökad genetisk mångfald.

Skötsel av grönytor bör inriktas mot en låg skötselnivå där så är möjligt för ökad hållbarhet och för att gynna den biologiska mångfalden. Det är viktigt att lämna kvar död ved och högstubbar i stor utsträckning. För att visa tecken på omsorg i tätorternas alla delar bör grönytor med låg skötselnivå varieras med mindre ytor med hög skötselnivå. Välskötta ytor bör spridas ut geografiskt och om de dessutom lokaliseras till publika platser leder det i sin tur till varierade upplevelser i många människors närmiljö.

4. Mångfunktionell

Grönstrukturen ska nyttjas strategiskt och rymma många gröna lösningar och funktioner på en och samma yta. Genom yteffektivitet och samtidig god gestaltning kan många mervärden skapas.

Kommunen bör planera och arbeta aktivt för färre hårdgjorda ytor för att dämpa effekterna vid skyfall och extrema temperaturer. Krontäckningsgraden i tätorterna behöver utvecklas utifrån betydelsen av trädens mångsidiga förmågor där 3-30-300-regeln är en bra utgångspunkt.

Vid behov bör mark avsättas för stadsodling som kan bidra både till matförsörjning, pedagogiska värden, fysisk aktivitet och till karaktärsfulla miljöer men också till sociala sammanhang och naturliga möten mellan människor från olika generationer och kulturella bakgrunder.

5. Barriärbrytande

Barriäreffekter såsom trafikflöden, buller och otrygghet kan göra grönstrukturen mindre tillgänglig för människor men också utgöra hinder för arters spridningsförmåga. Insatser behövs som bryter, överbryggar eller dämpar barriäreffekterna.

Grönstråk planeras så att de förenklar passage över fysiska barriärer. Återkommande beskärningsåtgärder behövs för att optimera belysning samt för god genomsiktighet på otrygga platser.

Växtlighet och markens topografi kan dämpa buller från trafikflöden och industri. För att säkerställa tillgången på rekreation i en god ljudmiljö bör ljudnivån understiga 50dB(A) i kvalitativa grönområden inom tätorterna och 45 dB(A) i större grönområden utanför tätorter (Naturvårdsverkets rekommendation).

6. Tillgänglig

Nya gröna miljöer behöver gestaltas genom universell utformning och befintliga miljöer utvecklas så att alla kan röra sig enkelt och tryggt.

Bänkar placeras strategiskt i grönområden och längs grönstråk för att göra dem mer tillgängliga för de som behöver pausa ofta.

Belysning kan öka tillgängligheten och därmed även nyttjandegraden av grönstrukturen sett över både dygn och årstider, samtidig hänsyn behövs för att minimera ljusföroreningar.

Tillgänglighet till gröna gång- och cykelvägar bidrar till jämlik rörelsefrihet mellan människor utifrån kön, ålder, livssituation och socioekonomi. Barns behov av trygghet, rörelsefrihet och fysisk aktivitet är en bra utgångspunkt och därför bör gröna miljöer utvecklas utifrån parollen: *"Det som är bra för barn, är bra för alla!"*

Kommunen behöver verka för att tillgängliggöra mer allemansrättslig mark för tätortsnära friluftsliv, exempelvis genom beträdor längs åkerrenar. I känsliga naturmiljöer kan människors rörelsemönster kanaliseras för att undvika skador.

7. Nära

Möjlighet till avkoppling och fysisk aktivitet i gröna miljöer är grundläggande villkor för god folkhälsa. Närhet och kvalitet är viktiga förutsättningar för att gröna miljöer ska nyttjas tillräckligt ofta och av alla.

En "Grönmodell" har tagits fram som definierar vilka grundläggande egenskaper som ett grönområde bör ha för att kunna rymma tillräckliga rekreativa kvaliteter och därmed bli ett kvalitativt grönområde. Även tre riktvärden gällande avstånd från bostäder har tagits fram. Standarden har tagits fram utifrån förutsättningar i Eslövs tätort. I kommunens övriga tätorter kan förutsättningarna se annorlunda ut. Attraktiva gröonstråk kan till viss del kompensera för ett längre avstånd.

Grönmodell för Eslövs tätort:

Kvalitativa grönområden ska vara helt öppna för allmänheten. De ska ha vistelsevärden eller ha potential för att utvecklas till vistelsevärda platser. De ska utgöra minst 0,5 ha, vara sammanhängande och inte bestå av smala, långsträckta remsor.

Riktvärden för storlek och maximalt avstånd till kvalitativa grönområden:

- inom 200 meter från bostad - minst 0,5 ha och 50 meter bred*
- inom 500 meter från bostad - grön lunga på minst 5 ha och 100 meter bred*
- inom 1200 meter från bostad - grön lunga på minst 8 ha och 200 meter bred*

*Avstånd analyseras med hänsyn till barriärer
(skapa ruta)*

Närhet, kvalitet och kvantitet är av särskilt vikt i tätbebyggda områden och kring omsorgsboenden men även kring förskolor, grundskolor och gymnasium.

Verksamheter inom skolväsendet bör även ha ett stort utbud av vanliga svenska växtarter i närheten i undervisningssyfte.

8. Attraktiv

Utformning och estetik betyder mycket för hur, när och av vem gröna miljöer används. Inbjudande och vackra miljöer lockar de flesta medan intetsärande platser ofta avskräcker. Andra förutsättningar för attraktivitet är att miljön upplevs som bullerfri och trygg samt att den är ren och vårdad.

Åsikter om vad som anses attraktivt är högst personlig och därför är det viktigt att innehåll, form och karaktär varierar mellan olika platser.

Välskötta grönytor med trädgårdskaraktär anses attraktiva av många, men bör begränsas i storlek och antal för att främja den biologiska mångfalden samt för ökad hållbarhet. Grönytor med hög skötselintensitet bör därför koncentreras till platser med samtidig hög besöksfrekvens - om en typ av plats kan glädja fler behövs inte lika många platser av samma sort.

Intressekonflikten mellan hög skötselnivå för kulturella aktiviteter och låg skötselnivå för biologisk mångfald är viktig att beakta. Att lokalisera den allra lägsta skötselnivån till restytor är en bra utgångspunkt för att uppnå balans. Kommunikation och dialog kring

minskad skötselnivå leder ofta till ökad acceptans liksom tydliga tecken på omsorg i den fortsatta skötseln.

9. Upplevelserik

Ju större tillgång till olika upplevelser desto bättre! Människan behöver olika typer av upplevelser under olika faser av livet och beroende på dagsform. Utvecklingsarbetet bör utgå ifrån de åtta upplevelsequaliteter som tagits fram av Patrik Grahm, professor i landskapsarkitektur vid SLU.

Samtliga av följande åtta kvaliteter behöver finnas nära människors bostäder för att de ska erbjudas alla de hälsoeffekter som det finns potential för i en grön miljö såsom återhämtning, sociala aktiviteter, rörelse och lek:

- **artrikedom/variation** miljön erbjuder många olika sinnesintryck och det finns mycket att studera med en mångfald av växter och djur.
- **vildhet** platsen känns opåverkad av människan. Vegetationen ser ut att växa okontrollerat och stigar ser inte anlagda ut.
- **rymd** området är så stort att det känns som att komma in i en annan värld.
- **rofylldhet** miljön känns ren och ostörd och man kommer ifrån buller och aktiviteter. Här hörs bara naturens ljud i form av fågelkvitter, susande vind och rinnande vatten.
- **lekfullhet/viste** omslutna, trygga och mindre offentliga platser med plats för enskildhet eller lek. Man får röra sig som man vill och det finns mycket att upptäcka.
- **grönt torg/allmänning** mötesplatser i form av stora gröna ytor för idrott, fester och andra evenemang. Miljön är robust och tålig med skyddande läplanteringar.
- **samvaro/festlighet** Platsen ger möjlighet till möten mellan människor. Det finns gott om aktiviteter och upptåg i en trygg och intim miljö, man kan delta eller bara betrakta.
- **kultur** miljöer som visar tidens gång, innehåller element som funnits på platsen länge eller historiska spår av byggnader, konst, fontäner och strukturerade planteringar.

Alla åtta kvaliteter behöver finnas i de Gröna lungor kommunen har rådighet över och kvaliteterna ska finnas väl utspridda rent geografisk i övriga grönområden som infaller under grönmodellen.

Stora grönområden bör inrymma så många karaktärer, funktioner och upplevelsevärden som möjligt. .

Mindre grönområden planeras med ett varierat innehåll med en samtidig god geografisk spridning av utbudet så att besökare lockas till att röra sig längre sträckor.

I Naturområden tillåts naturupplevelsen alltid komma i första hand men mindre och hänsynsfulla gestaltungsinslag kan tillföras för att bidra till ökad attraktivitet

Grönstråk behöver planeras för att uppmuntra till rörelse i cirklar. Människor är ofta beredda att gå längre i rundor då det ger fler upplevelser än att behöva vända och gå samma väg tillbaka.

Satsningar på upplevelserika grönområden och tätortsnära friluftsliv ger mervärden åt alla, vilket är en viktig aspekt när olika intressen och kostnader ställs mot varandra.

10. Identitetsskapande

Kultur är en förutsättning för mänsklig identitet och samhörighet. Kulturmiljöer synliggör människans historia och ger landskap och tätorter varierad karaktär.

Kommunens kulturvärden behöver synliggöras, utrymme ges för nya kulturyttringar och grönområden upplåtas för olika kulturevenemang.

Det gröna kulturarvet i tätorternas grönytor och i det omgärdande landskapet behöver kartläggas, dokumenteras och värnas.

Vid omgestaltung och exploatering tas stor hänsyn till varje plats historia genom att kulturella värden får leva kvar i så stor utsträckning som möjligt.

Grönstrukturen utvecklas för att sätta kommunen på kartan och för att väcka stolthet hos medborgarna. Exempelvis genom arboretumalléer, solrosfält, fruktlunder, regnträdgårdar och blommande vägkanter.

Orternas entréer är särskilt viktiga platser att framhäva med karaktärsfull grönstruktur, hit räknas även tåg- och busstationer.

Välutvecklad grönstruktur

10 gröna verktyg

Grönplanering är en ständigt pågående process som inte kan stanna upp efter antagen Grönplan. För en framgångsrik grönplanering krävs det att kommunen avsätter både resurser och organisation för att verkställa Grönplanens intentionen och för att hålla kunskapsunderlaget ajour. 10 gröna verktyg har samlats i en behändig liten verktygslåda som finns redo för att kommunen ska kunna mejsla fram en välutvecklad grönstruktur. Verktygen bedöms vara förenliga med befintlig målstyrning enligt översiktsplan, naturmiljöprogram och miljöpolicy.

För att generera en välutvecklad grönstruktur ska Eslövs kommun:

1. **Kartlägga!**
2. **Skydda!**
3. **Kompensera!**
4. **Planera!**
5. **Nyskapa!**
6. **Förbättra!**
7. **Förvalta!**
8. **Informera!**
9. **Samverka!**
10. **Följa upp!**

1. KARTLÄGGA!

Kartläggning och analys av geografisk data samt fältstudier pekar ut var värden och brister finns. Kunskapsunderlagets kartsikt behöver utvecklas och uppdateras kontinuerligt för att vara aktuellt. Rutiner krävs för hur kartdata och andra uppgifter uppdateras

och kvalitetssäkras.

2. SKYDDA!

Ju tidigare grönplaneringen integreras i samhällsbyggnadsprocessen desto enklare att använda skadelindringshierarkin och möjliggöra kompensationsåtgärder där exploatör eller kommun står för kostnaderna. I detaljplan kan särskilda värden pekas ut som skyddsobjekt t.ex. skyddsvärda träd och naturminnen. Skyddsbehov för befintlig grönstruktur kan även initiera ändring av detaljplan. De områdesskydd som regleras i Miljöbalken är relevanta verktyg att överväga att använda för långsiktigt skydd av grönstruktur och friluftsliv. [Länsstyrelsen i Skåne](#)

3. KOMPENSERA!

Om befintliga gröna värden förminskas, utarmas eller går förlorade vid intressekonflikter, exploatering eller av annan anledning behöver förlusten kompenseras.

4. PLANERA!

Grönstrukturens gröna värden och dess behov av utrymme måste hanteras och belysas tidigt i samhällsbyggnadsprocessen. Det är därför viktigt att grönplaneringen finns med i alla steg för att implementeras på ett bra sätt:

- **Implementering i översiktsplanen:** Grönplanen ska fungera som underlag för översiktlig planering och måste inarbetas i översiktsplanen genom avvägningar mellan grönstruktur, bebyggelsestruktur och trafikinfrastruktur. Översiktsplanen är sedan underlag för detaljplaner och bygglov tillsammans Grönplanens rekommendationer på detaljnivå.
- **Detaljplaner:** Grönplanen intressen ska vägas in i framtagande eller ändringar av detaljplaner. Det finns begränsningar i att styra grönstrukturen på kvartersmark, därför spelar allmän platsmark mycket stor roll för hur grönstrukturen utvecklas.
- **Exploateringsavtal och markanvisningar:** I markanvisningar för exploatering på kommunal mark eller i exploateringsavtal på privat mark kan kommunen reglera hur grönstrukturen skall utvecklas och finansieras. Exploateringsavtal kan inte reglera sakfrågor som inte är nödvändiga för exploateringen, men formuleringar och utformning av avtalen är viktiga för den följande planläggningen och skapar förutsättningar för genomförandet av Grönplanen.

5. NYSKAPA!

När tätorterna växer är det viktigt att nyskapande av grönstruktur sker i ett sammanhang med övriga grönområden och grönstråk. Eftersom grönytor kan utformas på olika sätt är det viktigt att inför projektering och anläggning stämma av arbetet med Grönplanen och kunskapsunderlaget, där kan finnas ytterligare information utöver bestämmelser i aktuell detaljplan. Detta kan göras i tre steg:

1. Vid förhandsbesked kan Grönplanen ge stöd i bedömningen av projektets lämplighet.
2. Vid bygglovsförfrågan kan det bli aktuellt med anpassningar utifrån Grönplanens intentioner.
3. När bygglov beviljats behöver hänsyn tas i projekteringsarbetet och i byggfasen så att ingrepp, skada och störning minimeras.

6. FÖRBÄTTRA!

Genom plantering av fler träd och buskar, förändrad skötsel samt omgestaltning i enlighet med de 10 grundprinciperna kan naturvärden, upplevelsevärden och tillgängligheten till befintlig grönstruktur förbättras.

7. FÖRVALTA!

Grönytornas skötsel är avgörande för hur rekreativa och ekologiska värden bevaras och utvecklas och medveten hänsyn behöver tas vid varje driftåtgärd. Grönplanens riktlinjer bör tillåtas ta stor plats i skötselplaner och löpande förvaltning. Förutsättningarna förändras efterhand som vegetationen åldras och även användningen av grönytor kan förändras. Planeringen av skötseln kräver

därför både revideringar och periodisk förnyelse av grönytor. Det är värdefullt att ha samråd kring skötseln och särskilt före större åtgärder vid parkförnyelse.

8. INFORMERA!

Kunskapen som ryms i Grönplanen behöver spridas. Det gäller både inom kommunorganisationen och till aktörer och medborgare. Tid och resurser behöver därför läggas på att ta fram beslutsunderlag som kan klargöra grönstrukturens långsiktiga värden vid olika intressekonflikter. Broschyrer och kampanjer kan användas för att öka medborgares och aktörers kunskap. Skyltar kan informera direkt på plats vad som sker vid exempelvis förändrad skötsel.

9. SAMVERKA!

Grönstrukturen bryr sig inte om ägargränser. Enbart gemensamma krafter kan göra verklig skillnad och därför behöver kommun, aktörer och medborgare samverka. I genomförandet av Grönplanen är löpande dialog viktigt med berörda och intresserade parter, både mellan kollegor inom organisationen som berörda grannar och allmänheten.

10. FÖLJA UPP!

Genom uppföljning sker en kontroll av att utvecklingen går åt rätt håll. Enklast att följa upp är Grönplanens åtgärder med utpekad projektorganisation. Men även kontinuerliga förändringar går att följa upp genom enkäter, mätningar och fjärranalys med satellitbilder, flygfoton och drönarbilder. En tydlig organisation för uppföljningen krävs med resurser för utvärdering och analys av indikatorer och nyckeltal enligt Grönplanens uppföljningsplan.

Förslag till projekt

- Utredda möjligheten att införa grönytefaktor i detaljplanearbetet.
- Införa krav på beträdor i kommunens arrendekontrakt för att tillgängliggöra jordbruksmark. Krav bör även ställas på att arbeta med läplanteringar, vildmarksremсор eller ängsblommande kantzoner.
- Inleda dialog med privata markägare för att möjliggöra beträdor längs åkerskanter. Möjligheterna till bidrag för detta bör utredas.
- Utredda möjligheten för sammankopplande grönstråk mellan kommunens tätorter. Utgå ifrån regionplanen.
- Utredda möjligheten för en "Naturgaranti" inom kommunens verksamhet, motsvarande befintlig "Kulturgaranti".
- Anlägga en experimentell faunadepå i Trollsjön. Konstnärer bjuds in för att skapa konst av död ved. Låt förskola och skola skapa en "fairygarden" eller en "insektshotellby".
- Tillhandahålla en "Naturbuss" som tar med förskolebarn ut i naturen på vardagar. På helger och lov går kostnadsfria turer öppna för allmänheten till olika naturområden.
- Förbättra situationen i bullerutsatta parker och grönområden genom bullerdämpande åtgärder.

- Utredda möjligheterna för mobila och ambulerande funktioner och service i kommunens allmänna grönområden. Exempelvis flyttbara utegym, skateramper, annan lekutrustning och foodtrucks.
- Ta fram en kommunövergripande friluftspan.
- Nyttja geocatching i allmänna grönområden för att skapa digitala skattjakter med olika pedagogiska teman.
- Skapa Eslövs första regnträdgård där fokus ligger på att skapa en attraktiv, upplevelserik och tillgänglig mötesplats.
- Ta fram en kommunövergripande cykelplan för utveckling av fler cykelvägar och en generell förbättring av cykelbarheten utanför tätorterna.
- Utredda hur platser kan göras tillgängliga genom belysning som samtidigt minimerar ljusföroreningar.
- Utredda spridningssamband i landskapet utanför tätorterna och hur dessa kan stärkas för rödlistade arter och för viktiga nyckelarter.
- Utredda möjligheten för att utveckla grönstråk som kan binda samman grönstrukturen i landskapet. Utgå ifrån regionplanen.
- Utveckla utemiljöer kring omsorgsboenden så att de berikas med fler gröna värden
- Ta fram ett planeringsverktyg för kommunens förskolegårdar med inspiration från Malmö Stads "lekvärdesfaktor" som omarbetas till en Eslövsmodell. (<https://docplayer.se/3282951-Lekvardesfaktor-for-forskolegardar-i-malmo-med-syfte-att-na-en-hog-lekkvalitet.html>)
- Utveckla gröna utemiljöer på skolor och förskolor så att de blir attraktiva för fler även utanför verksamheternas timmar, samnyttjande bidrar till ökad tillgång till grönytor.
- Utveckla utemiljöer på skolgårdar så att de berikas med fler gröna värden som kan nyttjas i undervisningen samt locka till ökad utevistelse och lek.

Gröna begrepp

Grundläggande begrepp

Grönstruktur: är ett samlande begrepp, liksom bebyggelsestruktur och trafikinfrastruktur, för en struktur som i detta fall består av ett nätverk med små och stora gröna områden av olika karaktär och funktion. Åkermark räknas inte in i grönstrukturen men berörs genom att den ansluter till gröna områden, är en del av omgivningen för friluftslivet i odlingsbygder och kan ingå i de stråk och förslag till utvecklingsstråk som presenteras. De gröna områdena kan vara av mycket olika karaktär, skog, ängs- och hagmarker, stränder och sjöar. Ibland kallas sjöar, hav och vattendrag för den blå strukturen men här behandlas dessa också under grönstrukturen. I planeringssammanhang har grönstruktur en stor spännvidd, från den välansade finparken eller trädgården till den mer "vilda" naturen. (Definition citerad från "Grönstruktur i Skåne")

***Natur:** En klassisk definition på allt som inte människan kan skapa, i motsats till kultur och artificiell. Men definitionen är i verkligheten högst subjektiv; avser ofta vegetation med i huvudsak inhemsk växtlighet som uppfattas som oplanerad, orörd, vild och friväxande. Anses ofta som äkta eller ursprunglig natur när växtligheten är artrik, varierad och välvuxen med äldre träd. De senare aspekterna är också betingelser som utgör grund för miljöer med högt naturvärde ur ett rent ekologisk perspektiv. Även hav, sjöar och övriga vattendrag räknas in som natur.

***Kulturarv:** är alla enskilda spår, lämningar, konstruktioner, strukturer, verksamheter och miljöer som uttrycker mänsklig påverkan. Kan även utgöras av immateriella uttryck såsom platsbetingade traditioner eller sägner. Kulturarv som utgörs av grönstruktur kan det benämnas som "grönt kulturarv".

***Kulturmiljö:** avser alla miljöer som i varierande grad präglas eller präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö kan preciseras och avgränsas till att omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större landskapsavsnitt, en bygd eller en region. Kulturmiljö som utgörs av grönstruktur kan benämnas som "grön kulturmiljö".

***Naturmiljö vs Kulturmiljö** I sin rena kontext menas ofta ett landskap som är helt opåverkat av människan. Motsatsordet anses vara *kultur* där landskapet är skapat av människan. Men i verkligheten finns det ingen skarp gräns mellan kultur och natur och ofta överlappar landskapstyperna helt varandra. Det finns ytterst få miljöer som är opåverkade av människan och därför är varje bedömning högst personlig kring vad som är natur och vad som är kultur.

***Vistelsevärde:** Egenskap hos platser där de flesta kan tänka sig att stanna en stund för att det känns bra. Vistelsevärde i gröna miljöer är starkt kopplat till Patrik Grahns upplevelsevärden; ju fler upplevelsevärden desto högre vistelsevärde eller vistelsekvalitet. Men det finns också negativa upplevelser som kan förhindra att vistelsevärde uppstår såsom högt buller, odörer och otrygghet - sådana platser anses sällan ha potential för vistelsevärde.

***Grön miljö:** Ett fritt begrepp att använda om alla typer av grönsystem, både inom och utom tätort samt både med eller utan vistelsevärde.

***Naturmiljö:** Ett fritt begrepp att använda om grönsystem som upplevs som natur, både inom och utom tätort samt både med eller utan vistelsevärde.

***Parkmiljö:** Ett fritt begrepp att använda om grönsystem som är anlagda och gestaltade, främst inom tätort, har hög detaljeringsnivå och högt vistelsevärde.

*** Definition framtagen inom projektet för Grönplanen**

Gröna begrepp

Avgränsade begrepp

Grönyta: Alla typer av ytor som bygger upp den samlade grönstrukturen inom tätortsgräns, såsom allmänna parker och öppna gräsytor samt andra träd- eller gräsbevuxna ytor, vid byggnation överblivna gröna ytor (impediment), villaträdgårdar, gröna ytor mellan flerbostadshus eller industribyggnader och även gröna stråk mellan vägar etc. Grönyta sönderfaller vidare i underkategorierna öppen mark och skog. (SCB)

Öppen mark Definieras som ej hårdgjord mark som ej är trädbevuxen och ej utgörs av åkermark. Öppen mark utgör en delmängd av den totala grönytan. Den omfattar exempelvis gräsmattor, öppna våtmarker, buskmark samt naturliga ytor med sparsam vegetation. (SCB)

Skog: Utgörs av mark inom ett sammanhängande område där träden har en höjd av mer än fem meter och där träd har en kronslutenhet av mer än tio procent eller har förutsättningar att nå denna höjd och kronslutenhet utan produktionshöjande åtgärder. (SCB)

***Naturmark:** allmänt tillgänglig grönyta inom tätort som uppfattas som oplanerad, orörd och vild. Utgörs främst av naturmiljö men mindre park- vatten- och friluftsanläggningar kan rymmas (*motionsslingor, gång- och cykelvägar, dagvattenanläggningar, grillplatser, utsiktstorn etc.*) Behöver inte ha vistelsevärde. Skötselnivån är mycket låg eller sker endast tillfälligt. (Förenligt med begreppet "natur" i enlighet med PBL)

***Parkmark:** allmänt tillgänglig grönyta inom tätort som är anlagd och som sköts kontinuerligt. Kan både utgöras av parkmiljö och naturmiljö. Kan både vara öppen mark och skog. Har ofta betydande vistelsevärde. Skötselnivån kan vara låg till mycket hög. (Förenligt med begreppet "park" i enlighet med PBL)

Grönområde: Definieras som ett område av sammanhängande grönytor som uppgår till minst 0,5 hektar och som är allmänt tillgängligt. Betesmark räknas till grönområden, men inte åkermark. Grönområden avgränsas geografiskt till inom tätort och inom ett omland från tätortsgränsen och tre kilometer ut. (SCB)

***Kvalitativt grönområde:** SCB:s definition av grönområde men är minst 50 meter bred samt har högt vistelsevärde eller potential för högt vistelsevärde.

***Grön lunga:** Grönområde på minst 5 ha som är minst 100 meter bred. Har mycket högt vistelsevärde eller potential för mycket högt vistelsevärde.

***Stor grön lunga:** Grönområde på minst 8 ha som är minst 200 meter bred. Har mycket högt vistelsevärde eller potential för mycket högt vistelsevärde.

***Naturområde:** större sammanhängande naturmiljö på minst 5 ha. Kan avse område både inom och utanför tätort. I ett större naturområde utgör ofta naturupplevelsen i sig själv ett högt vistelsevärde.

***Grön nod:** Allmänt tillgänglig grönyta utpekad som välutnyttjad plats i en medborgarenkät utskickad till skolor och föreningar i Eslövs tätort. Oberoende av storlek på grönytan.

***Ekologiska grönstråk:** Vegetation som binder samman större gröna miljöer och utgör spridningskorridor för växter och djur. Kan ofta samordnas med rekreativa grönstråk.

***Rekreativa grönstråk:** Sammanhängande stråk som ligger i anslutning till vegetation eller vatten samt är tillgängliggjort för rörelse till fots och ibland även med cykel. Det finns ett flertal vistelsevärden längs hela stråket. Kan ofta samordnas med ekologiska grönstråk.

***Grön koppling:** Barriärbrytande punkt i ett rekreativt grönstråk som möjliggör trygg passage över eller under fysisk barriär.

*** Definition framtagen inom projektet för Grönplanen**

Gröna begrepp

Gröna platser

(gröna miljöer som ofta blir namngivna)

***Fickpark:** parkmark med parkmiljö på mindre och väl avgränsad yta, ofta insprängd mellan bebyggelse, upplevs som välplanerad och har stor detaljeringsgrad. Skötselnivån är hög. Till exempel: Trekanten och Badhusparken

***Finpark:** grönområde med vistelsekvalitet. Utgörs av parkmark med parkmiljö. Den upplevs som mycket välgestaltad och har mycket stor detaljeringsgrad. Till exempel Stadsparken

***Områdespark:** grönområde med vistelsekvalitet som bör finnas inom 200 m från varje bostad i Eslöv. Utgörs av parkmark som kan innehålla naturmiljöer i varierad mängd. Ju större områdespark desto mer naturmiljö ryms. Den upplevs som välplanerad och har stor detaljeringsgrad. Skötselnivån är generellt hög på parkmiljön. Till exempel Stallhagen.

***Grön lunga:** Grönområde på minst 5 ha som är minst 100 meter bred. Bör finnas inom 500 m från varje bostad i Eslöv. Har mycket högt vistelsevärde eller potential för mycket högt vistelsevärde. I ett större naturområde utgör naturupplevelsen i sig ett högt vistelsevärde. Till exempel Trollsjöparken

***Naturområde:** större sammanhängande naturmiljö på minst 5 ha. Kan avse område både inom och utanför tätort. I ett större naturområde utgör ofta naturupplevelsen i sig själv ett högt vistelsevärde. Till exempel Husarängen och Snärjet.

*** Definition framtagen inom projektet för Grönplanen**

Ordlista

3-30-300-regeln;

- **3 TRÄD** Alla boende ska kunna se minst tre träd av en hyfsad storlek från sitt hem.
- **30 % TRÄDKRONTECKNING** Studier har visat ett samband mellan trädkronstäckning och bättre mikroklimat, mental och fysisk hälsa. Lummiga stadsdelar uppmuntrar också människor att vara mer utomhus och därmed träffa fler människor, vilket främjar den sociala hälsan.
- **300 METER** som maximalt avstånd till närmaste grönområde. Detta ökar användningen av grönområden, vilket i sin tur har en positiv inverkan på både fysisk och mental hälsa.

(Cecil Konijnendijk van den Bosch)

Agenda 2030; En internationell agenda som tagits fram inom FN för förändring mot ett hållbart samhälle. Genomförandet innebär en successiv omställning av alla länder till modern och hållbar välfärdsstat, på hemmaplan och som del av det globala systemet. I agendan ingår 17 mål och 169 delmål som skall vara stöd i arbetet. (GEH)

Aktör; En fysisk eller juridisk person som kan påverka/ påverkas av den fysiska planeringen. (GEH)

Allmän platsmark; Allmän plats är en gata, en väg, en park, ett torg eller ett annat område som enligt en detaljplan är avsett för ett gemensamt behov. (GEH)

Allmänt tillgänglig grönyta; Utgör en delmängd av den totala grönytan. Omfattar sådana grönytor som allmänheten med hänsyn till ägoförhållanden och markanvändning har rätt att beträda och nyttja oavsett tid på året. Gäller i huvudsak offentligt ägd eller förvaltd mark men även grönytor på privatägd mark omfattas om de anses vara tillgängliga på allemansrättslig grund. (GEH)

Bebygga; Att förse ett område med ett eller flera byggnadsverk. (PBL) (GEH)

Beträddor; Kantzoner i jordbruksmarken som gjorts möjliga att "beträda". Ofta består beträddorna av en remsa gräsmark som klipps regelbundet för att vara möjlig att använda för friluftslivet. (GIS)

Biologisk mångfald; Biologisk mångfald är variationsrikedomen bland levande organismer av alla ursprung, inklusive från bland annat landbaserade, marina och andra akvatiska ekosystem och de ekologiska komplex i vilka dessa organismer ingår; detta innefattar mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem. (*Definition enligt FN:s konvention om biologisk mångfald.*) (GEH)

Biotop; livsmiljö. (NMP)

Blå värden; Vattenvärden i form av sjöar, kanaler etc. (GEH)

Brukarmedverkan; Att involvera intressenter och aktörer i processer. (GEH)

Buller; Miljöförsämrande, ofta oönskat ljud som är störande och i vissa fall skadligt för hörseln. (GEH)

Bygglov; Tillstånd som krävs för att bygga nytt, bygga om eller ändra utseende eller användning för en byggnad eller anläggning. (GEH)

Byggnad; Varaktig konstruktion som består av tak eller av tak och väggar och som är varaktigt placerad på mark eller helt eller delvis under mark eller är varaktigt placerad på en viss plats i vatten samt är avsedd att vara konstruerad så att människor kan uppehålla sig i den. (PBL) (GEH)

Dagvatten; Tillfälligt förekommande regn- och smältvatten som avrinner från markytor, tak och andra konstruktioner och kan även vara uppträngande grundvatten. (GEH)

Detaljplan DP; Den tredje och mest detaljerade av de tre plannivåerna i Sverige. Detaljplanen är juridiskt bindande. (GEH)

Ej hårdgjord mark; Samlingsbegrepp för den mark inom tätorten som inte är hårdgjord, dvs. summan av grönyta och åkermark. (GEH)

Ekologisk kompensation; Även då stor miljöhänsyn tas vid exploateringar uppstår ofta negativa konsekvenser för naturmiljön. Ibland kan denna påverkan uppvägas genom kompensationsåtgärder. Ekologisk kompensation kan till exempel ske genom skötselåtgärder, restaurering av skadade miljöer, skapande av nya livsmiljöer eller genom att långsiktigt skydda naturområden som tidigare saknat skydd. (NMP)

Ekosystem; ett ekosystem är allt levande och den miljö som finns i ett naturområde. Ekosystem kan vara stora och små, till exempel området kring en stubbe, en trädgård eller hela planeten jorden. (NMP)

Ekosystemtjänster; Alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Pollinering, naturlig vattenreglering och naturupplevelser är några exempel. (GEH)

Exploatering; Åtgärder för att anskaffa, bearbeta och iordningsställa råmark för att kunna bygga bostäder, affärer, kontor eller industrier. I exploateringsprocessen ingår också att bygga kompletterande gemensamma anordningar som gator, grönområden, vatten- och avlopp (VA), fjärrvärme och elanläggningar med mera. (GEH)

Exploateringsavtal; Regleras i PBL och definieras i lagen som ett avtal om genomförande av en detaljplan och om medfinansieringsersättning mellan en kommun och en byggherre eller en fastighetsägare avseende mark som inte ägs av kommunen, dock inte avtal mellan en kommun och staten om utbyggnad av statlig transportinfrastruktur. (GEH)

Fastighet; En fastighet består av ett eller flera avgränsade områden på marken. Till en fastighet kan höra byggnader, skog och vatten. All mark i Sverige är indelad i fastigheter och alla fastigheter har en unik beteckning, till exempel Berga 1:8 i Lyckeby kommun. (GEH)

***Fickpark:** parkmark med parkmiljö på mindre och väl avgränsad yta, ofta insprängd mellan bebyggelse, upplevs som välplanerad och har stor detaljeringsgrad. Skötselnivån är hög. *Till exempel: Trekanten och Badhusparken.*

***Finpark:** grönområde med vistelsekvalitet. Utgörs av parkmark med parkmiljö. Den upplevs som mycket välgestaltad och har mycket stor detaljeringsgrad. *Till exempel Stadsparken.*

Fjärranalys; Insamling av information om ett föremål/område på håll, genom exempelvis kartor. (GEH)

Fragmentering; Fragmentering är en av de främsta orsakerna till den biologiska mångfaldens tillbakagång i ett av människan förändrat landskap. Fragmenteringen är en process som består av tre komponenter: a) arealförlust av den ursprungliga biotoptypen, b) storleksminskning av de resterande biotopfragmenten och c) avståndsökning mellan dessa fragment. Olika arter har olika känslighet för fragmentering utifrån sin biologi och förmåga till förflyttning i landskapet. Arter som är särskilt känsliga för fragmentering kännetecknas av:

- låg reproduktion och långsam spridning
- populationer med låg täthet och/eller av liten storlek
- individer med stora hemområden
- biotopspecialister

(GIS)

Friluftsliv; Vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling. (GEH)

Friluftsområde; Ett område som har fina kvaliteter för friluftsliv, rekreation och naturupplevelser. (GEH)

Fysisk barriär; Hinder för spridning/rörelse. Exempelvis högtrafikerade vägar och vandringshinder för fisk. (GEH)

Fysisk planering; Hur mark och vattenområden bör användas, var bebyggelse och infrastruktur ska ligga och hur den bör vara utformad. (GEH)

Fågelavstånd; Avståndsberäkning (kallas även Euklidiskt avstånd) som inte tar hänsyn till rumsliga barriärer som av olika anledningar inte kan passeras. I beräkning av fågelavståndet används heller inte väg-, gatu- eller cykel- och gångnät. (GEH)

Fördjupad översiktsplan FÖP; Den andra plannivån i Sverige. (GEH)

Försörjande ekosystemtjänst; Kategori av ekosystemtjänster, till exempel spannmål, dricksvatten, trävirke, bioenergi. (GEH)

Förtätning; Mer bebyggelse på en viss yta genom tätare mellanrum eller högre hus. (GEH)

Geografiskt informationssystem GIS; System som med dator underlättar analys av geografiska data. (GEH)

God bebyggd miljö; Ett av de 16 nationella miljömålen. (GEH)

***Grön koppling;** Barriärbrytande punkt i ett rekreativt grönstråk som möjliggör trygg passage över eller under fysisk barriär.

***Grön korridor:** Vegetation som binder samman större gröna miljöer och utgör spridningskorridor för växter och djur. Kan även fungera som rekreativt grönstråk men behöver inte göra det.

***Grön lunga:** Grönområde på minst 5 ha som är minst 100 meter bred. Har mycket högt vistelsevärde eller potential för mycket högt vistelsevärde

***Grön miljö:** Ett fritt begrepp att använda om alla typer av grönstrukturer, både inom och utom tätort samt både med eller utan vistelsevärde.

***Grön nod:** Allmänt tillgänglig grönyta utpekad som välutnyttjad plats i en medborgarenkät utskickad till skolor och föreningar i Eslövs tätort. Oberoende av storlek på grönytan.

Grönområde: Definieras som ett område av sammanhängande grönytor som uppgår till minst 0,5 hektar och som är allmänt tillgängligt. Betesmark räknas till grönområden, men inte åkermark. Grönområden avgränsas geografiskt till inom tätort och inom ett omland från tätortsgränsen, och tre kilometer ut. (SCB)

Grönplan; Grönplanen är kommunens eller regionens strategiska dokument för hur grönstrukturen ska utvecklas och förvaltas. Grönplanen är ett sektorsintresse som i den översiktliga planeringen skall samordnas med bebyggelse- och trafikstrukturernas utveckling. Grönplanen sammanfattar en rad olika ämnesområden i grönplaneringsfamiljen som naturvård, friluftsliv, vattenkvalitet, landskapsbild och det gröna kulturarvet för att ge en samlad bild inför avvägningen med bebyggelse- och trafikinfrastruktur. (GEH)

Grönstruktur; Grönstruktur är ett samlande begrepp, liksom bebyggelse Struktur och trafikinfrastruktur, för en struktur som i detta fall består av ett nätverk med små och stora gröna områden av olika karaktär och funktion. Åkermark räknas inte in i grönstrukturen men berörs genom att den ansluter till gröna områden, är en del av omgivningen för friluftslivet i odlingsbygder och kan ingå i de stråk och förslag till utvecklingsstråk som presenteras. De gröna områdena kan vara av mycket olika karaktär, skog, ängs- och hagmarker, stränder och sjöar. Ibland kallas sjöar, hav och vattendrag för den blå strukturen men här behandlas dessa också under grönstrukturen. I planeringssammanhang har grönstruktur en stor spännvidd, från den välansade finparken eller trädgården till den mer "vilda" naturen. (GIS)

***Grönstråk:**

***Ekologiska grönstråk:** Vegetation som binder samman större gröna miljöer och utgör spridningskorridor för växter och djur. Kan ofta samordnas med rekreativa grönstråk.

***Rekreativa grönstråk:** Sammanhängande stråk som ligger i anslutning till vegetation eller vatten samt är tillgängliggjort för rörelse till fots och ibland även med cykel. Det finns ett flertal vistelsevärden längs hela stråket. Kan ofta samordnas med ekologiska grönstråk.

Grönyta: Alla typer av ytor som bygger upp den samlade grönstrukturen inom tätortsgräns, såsom allmänna parker och öppna gräsytor samt andra träd- eller gräsbevuxna ytor, vid byggnation överblivna gröna ytor (impediment), villaträdgårdar, gröna ytor mellan flerbostadshus eller industribyggnader och även gröna stråk mellan vägar etc. Grönyta sonderfaller vidare i underkategorierna öppen mark och skog. (SCB)

Hårdgjord mark; Definieras här som artificiellt anlagd mark som saknar vegetation. Hit räknas byggnaders tak, parkeringsplatser, gator och vägar, järnvägar, gångvägar, cisterner och dylikt. (GEH)

Klimatanpassning; Åtgärder som syftar till att skydda miljön och människors liv, hälsa och egendom genom att samhället anpassas till de konsekvenser som ett förändrat klimat kan medföra för mark, vatten och bebyggelse. (GEH)

Kolinlagring; Betyder att kol från atmosfären binds till växter och djur i marken. Ett exempel är när växterna tar upp koldioxid från luften och lagrar den genom fotosyntesen. (NMP)

Korspunkter: Ställen som genererar möten, händelser. (GEH) (Synonym med begreppet målpunkter)

***Kulturarv:** är alla enskilda spår, lämningar, konstruktioner, strukturer, verksamheter och miljöer som uttrycker mänsklig påverkan. Kan även utgöras av immateriella uttryck såsom platsbetingade traditioner eller sägner. Kulturarv som utgörs av grönstruktur kan det benämnas som **"grönt kulturarv"**.

***Kulturmiljö:** avser alla miljöer som i varierande grad präglas eller präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö kan preciseras och avgränsas till att omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större landskapsavsnitt, en bygd eller en region. Kulturmiljö som utgörs av grönstruktur kan benämnas som **"grön kulturmiljö"**.

***Kvalitativt grönområde:** SCB:s definition av grönområde men är minst 50 meter bred samt har högt vistelsevärde eller potential för högt vistelsevärde.

Kvartersmark; Kvartersmark är mark som enligt en detaljplan inte ska vara allmän plats eller vattenområde. (PBL) (GEH)

Kärnområde; De viktigaste områden för grönstrukturens kvaliteter och består ofta av en sammanvägning av rekreativa och ekologiska värden med stöd av kulturhistoria och landskapsvärden. (GEH)

Landskapsbild; Ordet landskapsbild kan ha olika innebörd i olika sammanhang och här används det främst i syfte att beskriva den visuella helhetskaraktären. I fysisk planering har begreppet nästan uteslutande estetiska värderingar och bedömningar. Ofta är landskapsbild knuten till friluftslivets, kulturmiljövårdens och naturvårdens bevarandebegrepp där dessa utgångspunkter är underlag för tolkning och värdering. Landskapsbildskydd kan inrättas för särskilt känsliga landskapsavsnitt med förbud att uppföra störande inslag som till exempel byggnader, master och planteringar. (GIS)

Landskapsobjekt; ett landskapsobjekt samlar naturvärden av landskapsekologiskt karaktär inom ett område. (NMP)

Lekyta; Område där barn vistas för lek vilket bidrar till barnens fysiska och psykiska utveckling. Det behöver finnas både formella (anlagda lekparkar) och informella (t.ex. skog) ytor i barnens närmiljö. (GEH)

LONA-bidrag; Lokala naturvårdssatsningen (LONA) ger möjlighet för kommuner, och i förlängningen föreningar och privatpersoner, att få statligt bidrag för att genomföra projekt till nytta för naturvård, friluftsliv och folkhälsa. (GEH)

Markanvisningsavtal; I PBL definieras markanvisning som ett avtal mellan en kommun och en byggherre som ger byggherren ensamrätt att under en begränsad tid och under givna villkor förhandla med kommunen om överlåtelse eller upplåtelse av ett visst av kommunen ägt markområde för bebyggande. (GEH)

Mikroklimat; Växtbetingelser på en specifik plats. (GEH)

Miljöbalken (MB); Lagstiftning som utfärdades i juni 1998 och som trädde i kraft 1 januari 1999. MB ersätter ett stort antal äldre lagar på miljöriktens område, vilkas benämningar ganska väl speglar innehållet i den nya balken. De lagar som upphävts är bl.a. naturvårdslagen, miljöskyddslagen, renhållningslagen, hälsoskyddslagen, vattenlagen och miljöskadelagen. (GEH)

Målgrupp; Den kategori av t.ex. människor, företag eller organisationer som informationen riktar sig till. (GEH)

***Målpunkter;** Platser som människor ofta besöker: skolor, arbetsplatser, grönområden, idrottsplatser, centralstation, matvarubutik. Synonym med begreppet korspunkter.

***Natur:** En klassisk definition på allt som inte människan kan skapa, i motsats till kultur och artificiell. Men definitionen är i verkligheten högst subjektiv; avser ofta vegetation med i huvudsak inhemsk växtlighet som uppfattas som oplanerad, orörd, vild och friväxande. Anses ofta som äkta eller ursprunglig natur när växtligheten är artrik, varierad och välvuxen med äldre träd. De senare aspekterna är också betingelser som utgör grund för miljöer med högt naturvärde ur ett rent ekologisk perspektiv. Även hav, sjöar och övriga vattendrag räknas in som natur.

Natura 2000; Ett nätverk av skyddade områden i hela EU. (GEH)

***Naturmark:** allmänt tillgänglig grönyta inom tätort som uppfattas som oplanerad, orörd och vild. Utgörs främst av naturmiljö men mindre park- vatten- och friluftsanläggningar kan rymmas (*motionsslingor, gång- och cykelvägar, dagvattenanläggningar, grillplatser, utsiktstorn etc.*) Behöver inte ha vistelsevärde. Skötselnivån är mycket låg eller sker endast tillfälligt. (Förenligt med begreppet "natur" i enlighet med PBL)

***Naturmiljö:** Ett fritt begrepp att använda om grönstrukturer som upplevs som natur, både inom och utom tätort samt både med eller utan vistelsevärde.

***Naturområde:** större sammanhängande naturmiljö på minst 5 ha. Kan avse område både inom och utanför tätort. I ett större naturområde utgör ofta naturupplevelsen i sig själv ett högt vistelsevärde. (GP)

Naturvård; Naturvård handlar i sin vidaste bemärkelse om att bevara grunden för allt levande. Till naturvården brukar hänföras upprätthållande av olika värden, framför allt biologiska och geovetenskapliga, i natur- och kulturlandskapet genom bevarande, hänsynstagande, skötsel och restaurering. (GIS)

Närnaturområde; Naturområde med gångavstånd från förskola/skola/ arbete/bostad med gröna kvaliteter. (GEH)

***Områdespark:** grönområde med vistelsekvalitet. Utgörs av parkmark som kan innehålla naturmiljöer i varierad mängd. Ju större områdespark desto mer naturmiljö ryms. Den upplevs som välplanerad och har stor detaljeringsgrad. Skötselnivån är generellt hög på parkmiljön. *Till exempel Stallhagen*

Park; Anlagd natur vilken kan ges olika uttryck beroende på skötsel, från paradpark till naturpark. Ytmässigt ska parken kunna användas i rekreativt syfte. Park är även ett begrepp i detaljplan som anger att området är säkerställt som allmän plats. (GEH)

***Parkmark:** allmänt tillgänglig grönyta inom tätort som är anlagd och som sköts kontinuerligt. Kan både utgöras av parkmiljö och naturmiljö. Kan både vara öppen mark och skog. Har ofta betydande vistelsevärde. Skötselnivån kan vara låg till mycket hög. (Förenligt med begreppet "park" i enlighet med PBL)

***Parkmiljö:** Ett fritt begrepp att använda om grönstrukturer som är anlagda och gestaltade, främst inom tätort, har hög detaljeringsnivå och högt vistelsevärde.

Plan och Bygglagen PBL; Lagen innehåller bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Enligt portalparagrafen syftar lagen till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer. (GEH)

Planläggning; Arbetet med att ta fram en regionplan, en översiktsplan, en detaljplan eller områdesbestämmelser. (PBL) (GEH)

Referensgrupp; Har en rådgivande och stöttande funktion för projektet och kan bidra med tankar och synpunkter. (GEH)

Reglerande ekosystemtjänst; Kategori av ekosystemtjänst till exempel luftrening, pollinering, klimatreglering. (GEH)

Rekreation; Återhämtning, görs för många människor ute i natur (skog och grönområden). Ju fler olika slags miljöer som finns i människors närmiljö, desto fler människor ges möjlighet till rekreation. (GEH)

Resiliens; Förmågan hos ett system att hantera och återhämta sig mot olika typer av störningar, så att viktiga funktioner som systemet tillhandahåller inte går förlorade. Ett system kan vara ett ekosystem, ett samhälle, en ekonomi eller en stad. Det kan handla om en skogs förmåga att återhämta sig efter en storm eller en brand, eller ett samhälles förmåga till återhämtning efter naturkatastrofer. (GEH)

Samhällsbyggnadsprocess; Begrepp för processen från idé till färdig byggnad/anläggning. (GEH)

Sammanhållen bebyggelse; Sammanhållen bebyggelse, bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark. (PBL) (GEH)

Samrådsprocess; Regleras i PBL för Översiktsplan. Samrådsprocessen ger de olikaparterna tidig kunskap om planerna och möjlighet att påverka inriktningen samt om det finns hinder att ta hänsyn till. (GEH)

Skadelindringshierarkin;

Innebär att skador vid exploatering i första hand undviks. I andra hand bör de minimeras och avhjälpas på plats. Sedan bedöms verksamhetens tillåtlighet. Endast i sista hand bör skador kompenseras. (GEH)

Skog; Utgörs av mark inom ett sammanhängande område där träden har en höjd av mer än fem meter och där träd har en kronslutenhet av mer än tio procent eller har förutsättningar att nå denna höjd och kronslutenhet utan produktionshöjande åtgärder. (SCB)

***Skötselnivå;** avser hur ofta en grön miljö behöver skötselinsatser såsom beskärning, klippning, ogrärensning etc.

Skötselplan; Skötselplanen är ett strategiskt dokument som beskriver vision och mål för området, samt anger åtgärder för att nå målen. (GEH)

Socioekonomiska värden; Avser de sociala och ekonomiska nyttor och värden som ekosystemen genererar för vårt samhälle. Nyttor och värden som är viktiga för människors hälsa och välfärd. (GEH)

Spridningskorridor; Stråk av vegetation i bebyggelse där växter och djur kan leva och förflytta sig. (GEH)

Stadsbiotop; Biotop i staden. (GEH)

Stadsgrönska; Gröna kvaliteter i stadsmiljö. (GEH)

Stadsmiljö; Den yttre miljö som kännetecknar staden/innerstaden. Står i motsats till exempelvis förort och landsbygd. (GEH)

Strandskydd; Strandskyddet enligt Miljöbalken 7 kap 13-18§ gäller vid våra kuster, större sjöar och vattendrag och syftar till att trygga allmänhetens friluftsliv och till att bevara goda livsvillkor för växter och djur på land och i vatten. Generellt gäller skyddet för ett område på 100 meter från stranden på land och i vattnet. Regeringen eller länsstyrelsen kan utvidga skyddet till högst 300 meter om det finns särskilda skäl. Detaljplanelagt område ingår normalt inte i strandskyddet. Sedan 1 juli 2009 är det kommunen som prövar strandskyddsdispenser inom områden som inte har särskilt skydd. (GIS)

Stråk; Något långsträckt som ofta avser fysiska företeelser i landskapet. I grönstruktur-sammanhang avses, i huvudsak sammanhängande naturföreteelser, eller funktioner som grönstråk, cykelstråk och vandringsstråk. (GIS)

Tillgänglighet; För en bestämd person beror dessa möjligheter exempelvis på hennes fysiska rörlighet och den geografiska närheten till det eftersökta. Faktorer som öppettider och tillträdesregler kan också inverka. (GEH)

Tomt; Ett område som inte är en allmän plats men som omfattar mark avsedd för en eller flera byggnader och mark som ligger i direkt anslutning till byggnaderna och behövs för att byggnaderna ska kunna användas för avsett ändamål. (PBL) (GEH)

Tätort; Definieras i korthet som sammanhängande bebyggelse med högst 200 meter mellan husen och minst 200 invånare. Avgränsning av tätorter görs oberoende av administrativa indelningar. (GEH)

Tätortsnära natur; Natur i anslutning till bebyggelsen där de rekreativa värdena ska värderas högt. Sociala värden och hälsoaspekter ges särskild hänsyn enligt skogsvårdslagen. (GEH)

Underhåll; En eller flera åtgärder som vidtas i syfte att bibehålla eller återställa en byggnads konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde. (PBL)

***Vistelsevärde:** Egenskap hos platser där de flesta kan tänka sig att stanna en stund för att det känns bra. Vistelsevärde är starkt kopplat till Patrik Grahns upplevelsevärden; ju fler upplevelsevärden desto högre vistelsevärde eller vistelsekvalitet. Men det finns också negativa upplevelser som kan förhindra att vistelsevärde uppstår såsom högt buller, odörer och otrygghet - sådana platser anses sällan ha potential för vistelsevärde.

Värdetrakt; Område med väsentligt högre täthet av värdekärnor för djur- och växtliv, inklusive biologiskt viktiga strukturer, funktioner och processer än vad som finns i omgivande landskap. (GEH)

Åkermark; Definieras som mark som används eller lämpligen kan användas till växtodling eller bete och som är lämplig att plöjas. Åkermarken avgränsas i undersökningen geografiskt utifrån uppgifter i Jordbruksverkets blockdatabas. Uppgifterna baseras på lantbrukarnas egna uppgifter om ägoslag. (GEH)

Öppen mark; Definieras som ej hårdgjord mark som ej är trädbevuxen och ej heller utgörs av åkermark. Öppen mark utgör en delmängd av den totala grönytan. Den omfattar exempelvis gräsmattor, öppna våtmarker, buskmark samt naturliga ytor med sparsam vegetation. (SCB)

Översiktsplan (ÖP); Den övergripande inriktningen för kommunen under en längre tidsperiod och ledande i framtagande av detaljplan och vid lovgivning. Kommunen är skyldig att ha en aktuell översiktsplan. (GEH)

Källor:

* Definition framtagen inom projektet för Grönplanen

(NMP) Definition från Naturmiljöprogrammet

(GEH) Definition från "Grönplanering – en handledning"

(GIS) Definition från "Grönstruktur i Skåne"

(SCB) Definition från Statistiska centralbyrån